KIINAN UHKAN ARVIOINTIA

Kööpenhaminan koulukunnan näkökulma ja

New African sekä African Business -lehdet sen suhteellistajina

Anna-Riikka Peltokorpi
Valtio-opin pro gradu
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Tammikuu 2008

TIIVISTELMÄ

KIINAN UHKAN ARVIOINTIA
Kööpenhaminan koulukunnan näkökulma ja New African sekä African Business -lehdet sen suhteellistajina

Anna-Riikka Peltokorpi
Valtio-oppi
Pro gradu -tutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Ohjaaja: Heino Nyyssönen
Tammikuu 2008
99 sivua

Tutkimuksen kohteena on Kiinan asema ja rajakäynti suhteessa vallitsevaan kansainväliseen järjestykseen. Vallitsevalla järjestyksellä tarkoitetaan postmodernia yhteistyöhön perustuvaa valtioidenvälisen toiminnan kenttää, joka on globalisaatioprosessien ja liberaalien arvojen läpäisemä. Tutkielman tarkoituksena on arvioida Kiinan globaalia asemoitumista käsittelevien konstruktioiden lähtökohtia. Empiirisenä aineistona on käytetty *New African*- ja *African Business* -aikakauslehtien sisältöä vuoden 2006 alusta vuoden 2007 puoliväliin. Arviointi tapahtuu narratiivisen tutkimusmetodin avulla, jolloin analyysia ohjaa rakenteita paljastava lukutapa. Hannah Arendtin näkökulma on metodologisen valinnan keskiössä. Hayden Whiten tuotannon kautta huomio kohdistuu sekä teorian että aineiston käsittelyssä narratiivin politiikkaan.

Tutkielman teoreettisena viitekehyksenä on käytetty konstruktivistista turvallisuusteoriaa. Teoriataustaa voidaan pitää poikkileikkauksena Kööpenhaminan koulukunnan turvallisuus-käsitykseen, joka esitellään lähinnä Barry Buzanin ja Ole Waeverin kontribuution pohjalta. Kööpenhaminan koulukunta analysoi uhkaa puheaktina, jonka perusteita kannustetaan yhtäällä purkamaan mutta toisaalla uusinnetaan itse. Buzan esittää yhdessä tutkijakollegansa Gerald Segalin kanssa strategian, joka tähtää aggressiivisen ja nationalistisen Kiinan asettaman uhkan rajoittamiseen. Aineiston tarkoituksena on suhteellistaa teoriataustan näkökulmaa, joka edustaa vallitsevaa kansainvälistä järjestystä puoltavaa näkemystä maailmasta.

Teoriatausta tulkitsee Kiinaa alueellisena suurvaltana, jonka globaali asema on riippuvainen ennen muuta sisäisen organisoitumisen asteesta sekä suhteista naapurustoa kohtaan. Aineisto puolestaan mieltää Kiinan lähitulevaisuuden supervaltana, joka haastaa kansainvälistä järjestystä potentiaalinsa ohella myös todellisella kapasiteetillaan. Haaste on aineistossa teoriataustaa kovempi, mutta uhkan sijaan Kiinan menestys esitetään mallina Afrikan kehitykselle. Käsitys Kiinasta on yltiöpositiivinen, mikä johtaa argumentaation herkästi epäpoliittisen alueelle.

Tutkimus kannustaa pohtimaan perusteellisemmin Kiinan ja Afrikan vahvistuvaa sidettä sekä sen paljastamaa jännitettä liberaalin ja autokraattisen regiimin välillä.

Avainsanat: Kiina, uhka, kansainvälinen järjestys, narratiivin politiikka, konstruktivistinen turvallisuusteoria, turvallistaminen, regionalismi, Afrikka

SISÄLLYS

Luku 1: JOHDANTO 4
1.1 Tutkimusasetelma: kansainvälinen järjestys ja Kiinan uhka 5
1.2 Tutkielman kontekstista ja rakenteesta 10
1.3 Tutkimuksen tietoteoreettiset ja metodologiset lähtökohdat 14
1.3.1 Hannah Arendt, Hayden White ja narratiivin politiikka 14
1.3.2 Tutkimuksen luotettavuudesta 18

Luku 2: KONSTRUKTIVISMIN KENTÄLLÄ 20
2.1 Kööpenhaminan koulukunnan katsaus turvallisuuteen 20
2.1.1 Radikaalia konstruktivismia ja suhteellista objektivismia 20
2.1.2 Turvallistaminen ja Kiinan merkityksen politiikka 25

Luku 3: KOHTI ALUEELLISTA TURVALLISUUTTA 29
3.1 Alueellinen turvallisuusteoria 29
3.1.1 Kylmän sodan jälkeinen turvallisuusjärjestys 30
3.1.2 Regionalistien sijoittuminen turvallisuustutkimuksen kentällä 32
3.1.3 Valtioiden voimakkuus ja modernin asteet 34
3.1.4 Supervallat, suurvallat ja alueelliset vallat 37
3.2 Buzanin tulkintoja Kiinan nykytilasta 39
3.3 Visiointia tulevasta Kiinasta 43

Luku 4: KIINAN KOVUUS KÄSITTELYSSÄ 46
4.1 Kiina kevyeksi − rajoittamisen ja sulauttamisen strategia 46
4.2 Strategian toteuttamisen ongelmia 48
4.3 Strategian lähtökohdat ja rajoitteet 50

Luku 5: KIINA AFRIKASSA 55
5.1 Aineiston laatu ja journalismin narratiivisuus 55
5.2 ”Miksi odottaa joulupukkia lännestä?” 61
5.3 Luksusbussilla luvattuun maahan 66
5.4 ”Katso, poikani, itään” 70
5.5 Kovaa ja pehmeää sodankäyntiä 76

Luku 6: POHDINTA 82
6.1 Tutkimusasetelma ja konstruktivistisen turvallisuusteorian politiikka 82
6.2 *New African* ja *African Business* teoriataustan suhteellistajina 85
6.3 Jatkotutkimuksen mahdollisuuksia 90

LÄHTEET 91

Luku 1: JOHDANTO

> The reason why each human life tells its story and why history ultimately becomes the storybook of mankind (…) is that both are the outcome of action.
>
> The reason why we are never able to foretell with certainty the outcome and end of any action is simply that action has no end. The process of a single deed can quite literally endure throughout time until mankind itself has come to an end.
>
> (Arendt Hannah 1998, 184, 233)

Edellisten sanojen takana on filosofi, jonka koko tuotantoa leimaa ihmiselämän käsittäminen poliittisena toimintana. Intohimoinen toiminnan puolustuspuhe kristalloituu narraation kautta: kyky kertomuksia tuottavaan toimintaan erottaa ihmiselämän eläimistä ja tekee siitä kuolemattoman. Kuolevaisten tehtävä ja mahdollinen suuruus on heidän kyvyssään tuottaa puhetta. Arendtille julkista maailmaa ”ei voi pystyttää vain yhtä sukupolvea varten eikä suunnitella vain eläviä silmällä pitäen, vaan sen täytyy kestää ihmisen elinikää kauemmin”(Arendt 2002, 61). Näkemys palautuu Aristoteleen ajatteluun, jossa yksilö kykenee ylittämään kuolevaisuutensa astumalla tuntemattoman toimijan roolissa poliittiseen tilaan mahdollistaen siten historian muistiin jäävien kertomusten synnyn. Kreikkalaisten *polis* ja roomalaisten *res publica* tarjosivat aikalaisilleen turhuuden vastaisen turvan ja edustivat pysyvyyttä ihmiselämän kuolevaisuuden ahdingossa. 1900-luvun totalitarismin yhdenmukaistavan paineen kokeneena Arendt ei sorru sokeaan Aristoteleen seuraamiseen. Narratiivisen toiminnan avaamisen kautta hän pyrkii sekä kehittämään modernin ajan kriittisten ajattelijoiden jo nostattamia kysymyksiä että luomaan yksittäisiä saarekkeita moninaisen todellisuuden ymmärtämiseksi (Kristeva 2001, 19–21).

Arendtin ajattelun ytimessä on erottelu eletyn historian ja kerrotun historian välillä. Olipa toimija tuottamissaan teoissa miten sankarillinen hyvänsä, hän on itse kyvytön arvottamaan toimintaansa. Sankarillisuus edellyttää muistia, jonka syntyyn ainoastaan katsojilla on valta vaikuttaa. Suuret sankaritarinat rakentuvat yleisön toiminnan kautta; ilman katsojien muistutusta eletty historia menettää merkityksensä. (Kristeva 2001, 16–17) Juuri tähän perustuu ehkä hämmentävältäkin kuulostava lausahdus, joka selittää Arendtin filosofiaa: ”Vaikka jokainen aloittaa elämänsä liittymällä inhimilliseen maailmaan

toiminnan ja puheen kautta, kukaan ei ole oman tarinansa kirjoittaja tai tuottaja.” (Arendt 2002, 187) Kertomukset elävät päämääristään huolimatta omaa elämäänsä, ja niiden kirjo on näkyvissä niin kauan, kun julkisuudessa on tilaa toimijoiden keskinäiselle ajatusten vaihdolle. Länsimainen liberaali julkisuusmalli on sananvapauteen nojaavien lähtökohtien perusteella ideaalinen kerrotun historian kenttä. Myös tutkijat rakentavat poliittisina toimijoina aktiivisesti elettyä historiaa muistettavaan muotoon. Käsillä olevan pro gradu -tutkielman kontekstina on sekä länsimainen tutkimus että länsimainen media narratiivista historiaa tuottavina tiloina. Tutkielma tarkentuu Kiinasta esitettyihin konstruktioihin ja keskittyy purkamaan niiden kerronnallista rakennetta.

Johdatteluna tutkimuksen aihepiiriin tarkastelkaamme seuraavaa esimerkkiä. Syksyllä 1999 juuri ennen äkillistä kuolemaansa Aasian-tutkija Gerald Segal herättelee yhdysvaltalaisen *Foreign Affairs* -julkaisun lukijoita pohtimaan, millä tavalla Kiina itse asiassa vaikuttaa suhteessa muuhun maailmaan. Kiinan nousun perustelemiseksi esitetään lännessä vahvoja argumentteja: entiseen imperiumiin kuuluu viidesosa maailman väestöstä, maa on teknologisten innovaatioiden kärjessä, omaa tiheät sotilasrivistöt ja korkealla työmoraalilla varustetun, kehityksestä riippuvaisen kansan. Huikea taloudellinen kasvu on kuitenkin tekijä, joka ehkä näkyvimmin esiintyy otsikoissa: Kiinan bruttokansantuote kasvoi lähes 11 prosentin vuosivauhtia vuonna 2006. Segal haastaa nostamaan perinteisesti esitettyjen argumenttien lähtökohdat julkisen arvioinnin kohteeksi.

Kiinasta kertominen saa tulkitsijasta ja tämän asemapaikasta riippuen eittämättä toisistaan poikkeavia muotoja. Arendtin edustaman näkökulman mukaan sankaritarinoita ja uhkakuvioita maalataan ihmiskunnan loppuun saakka, mutta tulevaisuuden sattumanvaraisuutta on mahdoton hallita. Kiinan kasvulla politikointi ei saavuta rajoja; aina voidaan kysyä uudelleen, millä tavoin, kuinka vahvasti tai miten nopeasti muutos etenee. Näihin narratiiveihin sisältyvää politiikkaa ja epävarmuudella pelaamista käsillä oleva tutkielma keskittyy avaamaan.

1.1 Tutkimusasetelma: kansainvälinen järjestys ja Kiinan uhka

Edellä mainitun Segalin artikkelin mukaan nykypäivän julkispoliittista puhetta läpäisee kunnioituksensekaista pelkoa ruokkiva maalailu Kiinan noususta. Olipa kyseessä Aasia

kokonaisuudessaan, Euroopan unionin taloudellinen kasvu, napajäätiköt tuhoava ilmastonmuutos tai Yhdysvaltain ulkopolitiikka, Kiinan roolilla spekulointi kyllästää uutisoinnin ohella yhä enemmän myös tieteellisiä julkaisuja. Postmodernin ”riskiyhteiskunnan” ongelmia ruotinut saksalainen sosiologi Ulrich Beck näkee riskien luomisen teknokraattisen eliitin keinona laajentaa valtaansa. Tieteellä on Beckin (1991, 140–146) mukaan kyky toimia, mutta ei vastuuta siitä. Ongelmien tieteellistämisen kautta kansalaisten sotkuinen mielipiteiden kenttä alistetaan ammatillisen eliitin pelilaudaksi. Kun ongelmat kaventuvat teknisiksi kysymyksiksi, siirrytään arvojen sijaan kiistelemään oikeasta ja väärästä tiedosta. (mt. 154–163; Kantola 1996, 171) Tällöin Kiinan maailmanpoliittista roolia pyritään määrittämään taloudellisen riippuvuuden asteen, ulkomaankaupan arvon tai sotilaallisen kapasiteetin kaltaisten muuttujien avulla.

Tieteellistymisen seurausten ruotiminen oli ajankohtaista myös modernissa maailmansotien jälkeisessä Euroopassa. Aikaa, jolloin rakennettiin ydinpommeja, astuttiin avaruuteen ja luotiin elämää koeputkessa, Arendt (2002, 10) luonnehti ambivalenttisuuden leimaamaksi: tieto ja ajattelu näyttivät lopullisesti eriytyvän toisistaan. Kasvava teknokraattisuus sai sekä maailman että ihmisen näyttämään koneelta, jonka vikoja voidaan korjata ja toimintaa ennustaa teknologian ammattilaisten avulla. Seurauksena on Arendtin kritisoiman totalitarismin kaltainen tragedia, jossa julkispoliittinen tila tukahtuu yhden arkijärjen kaltaisen kertomuksen alle. Kautta tuotantonsa Arendt arvostelee purevasti historiassa jatkuvasti toistuvaa kehityssuuntausta, joka julistaa politiikan hyödyttömyyttä vapauttaakseen ihmiset toimintaan sisältyvän sattumanvaraisuuden kahleista. Toiminnan ongelmat aiheutuvat viime kädessä aina sen ehdosta eli moninaisuudesta, joka on välttämätön koko julkisen maailman olemassaololle. ”Näin yritykset hankkiutua eroon tästä moninaisuudesta tarkoittavat käytännössä koko julkisen alueen eliminoimista”, Arendt (mt. 223) tiivistää.

Varsinainen tutkimusongelmani ponnistaa Segalin korostamasta lähtökohdasta: mikäli kyseenalaistamaton tarina Kiinan kasvusta nousee hallitsevaan asemaan, todellisuus muuttuu yksisilmäiseksi. ”Huoleton piittaamattomuus, toivoton hämmennys tai itsestään selviksi ja joutaviksi muuttuneiden ’totuuksien’ tiedostamaton tiedostaminen” on Arendtin (mt. 13) mukaan merkki maailman sairaalloisuudesta. Arendtin argumentaatio patistaa avaamaan vahvojen tarinoiden taakse kätkeytyvää kertomusten verkostoa ja nostamaan esiin myös helposti suurimman valokeilan varjoon jääviä marginaalin näkökulmia. Tätä

kautta myös suurten kertomusten usein kyseenalaistamattomaksi jäävät lähtökohdat ja perusteet nousevat arvioinnin kohteeksi. Lähdin rakentamaan tutkimustani etsimällä keinoja Kiinasta konstruoitujen uhkakuvien purkamiseksi. Valitsemani teoriataustan perusteella käsillä olevaa tutkielmaa voidaan luonnehtia konstruktivistisena turvallisuustutkimuksena.

Lopullinen kysymyksenasetteluni muodostui perspektiivin tarkentamisesta, mikä edellyttää katsausta kylmän sodan jälkeiseen turvallisuuspoliittiseen keskusteluun. Barry Buzanin ja Ole Waeverin edustama konstruktivistinen turvallisuusteoria antaa välineitä maailmanpolitiikassa vallitseviin käytäntöihin tarttumiseen. Buzanin ja Waeverin näkökulmaan nojaava koulukunta tarjoaa konstruktivismillaan mielenkiintoisen näkemyksen Kiina liioitellun merkityksen purkamiseen. Uhkakuvien purkamiseen tähtäävä teoria osoittautuu nopeasti ongelmalliseksi. Buzanin ja hänen kolleganaan toimineen Segalin yhteinen artikkeli postmodernien ”kevytvaltojen” noususta (1996) konkretisoi teoriataustasta nousevaa problematiikkaa.

Buzan ja Segal analysoivat artikkelissaan kylmän sodan jälkeisiä rakenteellisia muutoksia ja erittelevät uutta postmodernia kansainvälistä järjestystä[1]. Pohjimmiltaan muutoksessa on kyse globalisaation vaikutuksista, joiden seurauksena valtiot eivät enää kykene kontrolloimaan taloudellista järjestelmäänsä. Kirjoittajien mukaan modernien ja postmodernien valtioiden ero kulkee juuri vallan määrässä: valtiot menettävät suvereniteettiaan paitsi talouden globalisoitumisen myös poliittisen ja sosiaalisen kentän eriytymisen myötä. Postmodernit suurvallat ovat kauhun tasapainon määrittämään ja rautaesiripun halkomaan asetelmaan verrattuna vähemmän pelättyjä ja siksi väistämättä ”keveitä”. (mt. 2-5) Uudessa kansainvälisessä järjestyksessä Kiina osoittautuu uhkaksi postmoderneille valloille, koska se toimii omilla ehdoillaan. Kiina ei noudata liberaaleja arvoja, joten se ei täytä ”sivistyksen mittaa” eli vahvan ja vastuullisen vallan kriteereitä. Buzan ja Segal päättävät artikkelinsa seuraavalla tavalla:

> Suurin testi muhii Itä-Aasiassa, missä nouseva mutta epävakaa ja nationalistinen Kiina vastustaa pyrkimyksiä rajoittaa sen käyttäytymistä. Toisella vuosituhannella ei tule olemaan suurempaa haastetta kuin saada Kiina kevyeksi, ennen kuin se kasvaa liian vahvaksi. (Buzan & Segal 1996, 10)

[1] Tässä tutkielmassa kansainvälisen järjestyksen käsite merkitsee nykyistä yhteistyöhön perustuvaa valtioidenvälisen toiminnan kenttää. Koska yhteistyötä ja rinnakkaiseloa hallitsevat länsimaiset liberaalit arvot, vallitseva kansainvälinen järjestys rakentuu valtioiden ja ei-valtiollisten toimijoiden vuorovaikutuksesta. Buzan (2004b, 231-240) on eritellyt kansainväliseen järjestykseen liittyvää käsitteellistä problematiikkaa tarkemmin erillisessä globalisaation sosiaalista struktuuria käsittelevässä teoksessaan.

Tutkijat puhuvat tässä uhkan sijaan Kiinan haasteesta, mutta artikkelissa Kiina esiintyy myös ”ilmiselvän vakavana ongelmana” tai suoraan ”uhkana” naapurustolleen sekä koko kansainväliselle järjestykselle. Jo samaisessa artikkelissa Buzan ja Segal joutuvat konstruktivistisen näkökulmansa mukaisesti toteamaan, että todellisen uhkan identifiointia on mahdoton objektiivisesti määrittää. Tutkijat siis keskittyvät yhtäällä vahvasti uhkakuvia purkavaan argumentointiin, mutta toisaalla uusintavat itse uhkien värittämää näkemystä maailmasta. Uhkien todellisuutta koskeva kysymys on poliittisuuden läpäisemä. Ei siis ihme, että konstruktivistiset turvallisuustutkijat ovat omistautuneet huolella näkemystensä kunnolliseen perusteluun; hyökkäyksiä, jotka kyseenalaistavat konstruktivismin tai ihailevat Kiinaa ”sivistyksen mitasta” piittaamatta, satelee usealta suunnalta.

Keskeisin tutkimuskysymykseni pureutuu siihen jännitteeseen, joka konstruktivistisesta perspektiivistä väistämättä heijastuu: lähtökohtana on kaiken suhteellisuus, mutta silti esitetään oma tulkinta maailmasta ja koko kansainvälisen systeemin rakenteesta. Teoreetikot itse eivät pyri peittelemään jännitteen ilmeisyyttä. Äärimmäinen konstruktivismi vie äärimmäiseen irrationaalisuuteen: liioiteltu konstruktio pystytään kyllä purkamaan, mutta uhkan todellisuutta ei kyetä arvioimaan. (Buzan et al. 1998, 24–25, 212) Kyseessä on kaikkea muuta kuin mitätön ongelma: laajemmin tarkasteltuna ja ilman tarvittavien perustelujen rakentamista se kaivaa huomattavasti maata koulukunnan jalkojen alta. Pyrinkin tutkimuksen edetessä vastaamaan siihen, miten konstruktivistiset turvallisuusteoreetikot kykenevät astumaan kyseisen ongelman ylitse ja perustelemaan oman näkemyksensä Kiinan asettamasta uhkasta. Vastausta etsin avaamalla Buzanin ja Waeverin edustaman turvallisuusteorian perusteita. Segalin kontribuution huomioin niiltä osin, missä se kietoutuu Buzanin näkemysten kanssa yhteen.

Perusteiden huolellisesta rakentamisesta huolimatta teoreetikkojen oman näkökulman puolustuspuhe ei riitä; toimijahan on arendtilaisessa ajattelussa sankarillisuudestaan riippumatta itse kyvytön suuruutensa arvottamiseen. Näkökulmassa, jossa elämä, narratiivit ja politiikka kietoutuvat erottamattomasti yhteen, tutkijat eivät kykene kuvaamaan elettyä historiaa muita toimijoita puolueettomammin. Jotta Arendtin intohimoisesti puolustama julkisen puheen tuottamisen kenttä ei tukahtuisi yhden perspektiivin alle, nostan tutkielman empiirisessä osuudessa marginaalin näkökulman keskusteluagendalle.

Tutkimuskysymykseni vaatii näkökulman laajentamista, joka onnistuu empiriaosuuden tarjoaman pelitilan avulla. Analyysivaiheessa keskityn selvittämään, millaista näkökulmaa Kiinasta Afrikan intressejä edustava journalismi tuottaa. Kansainvälistä järjestystä ja länsimaista kehitysmallia haastava Kiina on kuluvan vuosituhannen puolella alkanut yhä vahvemmin löytää kontekstiaan Afrikasta. Valitsemani näkökulma tarjoaa siis otollisen kohteen sekä Kiinasta konstruoidun uhkakuvan testaamiseksi että liberaalin ”keventämisen” strategian suhteellistamiseksi. Kiinalaisten kasvava jalanjälki Afrikassa herättää kasvavia intohimoja sekä länsimaisen ja afrikkalaisen eliitin että kansalaisyhteiskuntien keskuudessa. Afrikka käsitteenä on toki kompleksinen siinä missä Eurooppa tai Aasiakin. Tässä tutkielmassa analyysin kohteena on afrikkalaiselle ja länsimaiselle eliitille suunnatun, Afrikkaan keskittyvän journalismin tuottamat konstruktiot Kiinasta. Aineistoksi on valittu ”panafrikkalaista näkökulmaa edustavat” *New African* - ja *African Business* -aikakauslehdet vuoden 2006 alusta vuoden 2007 puoliväliin.

Huomio kohdistuu journalismissa rakennettuihin konstruktioihin, koska Arendtin ajattelun keskuksessa sijaitseva *polis*, jossa eri nykypäivän ryhmittymät kamppailevat todellisuuden määrittämisen tavoista, on nykymaailmassa tiedotusvälineiden hallitsema. Beck luonnehtii riskiyhteiskuntaa tilana, jossa kaikki toiminta vaatii julkista oikeutusta (ks. Beck 1991; 1998). Myös muussa yhteiskuntaan kohdistuvassa tutkimuksessa median roolia on vaikea sivuuttaa. ”Yhteiskunnallisen elämän uskotaan muuttuneen entistä selvemmin mediavälitteiseksi ja samalla muiden julkisuuksien, esimerkiksi parlamentin sekä poliittisten puolueiden, hallinnon ja ammattiyhdistysliikkeen sisäisten keskustelufoorumien painoarvon oletetaan vähentyneen. Yhteisen keskustelun ja päätöksenteon kohteeksi katsotaan nousevan helpommin asioiden, jotka saavat tiedotusvälineiden huomiota.” Heikki Luostarinen (1998, 189) toteaa.

Journalismin tarjoama julkinen tila ei avoimuutta korostavista lähtökohdistaan huolimatta ole sekään Arendtin varoituksista vapaa: journalistit kohtaavat samoja modernin synnyttämiä ongelmia, kuin tieteellinen tutkimuskin. Anu Kantola (1996, 157–175) pohtii uutisointia ja sen mahdollisuuksia Beckin kuvaaman riskiyhteiskunnan sisällä. Hänen mukaansa 1800-luvun puolivälissä ”tieteen ja realistisen romaanin pikkuveljenä” kehittynyt uutinen, jonka piti tuoda valoa ja järkeä epäjärjestykseen, on yhtä totuutta etsiessään muuttunut ”turvallisuutta tuottavaksi myyttiseksi rituaaliksi”. (mt. 158, 172)

Moderni uutinen ei ole uuden tiedon ja uusien horisonttien avaamista, vaan rutiini, jolla yhteiskunta laajentaa yhteen totuuteen uskovaa aluetta. ”Moderni uutisjulkisuus luo yhteisöllisyyden tunteita maalaamalla uhkia ulkopuolella ja turvallisuutta sisäpuolella, mutta uutiset eivät avaudu epävarmuudelle, erilaisille arvoille ja mielipiteille.” (mt. 172)

Journalistit ovat tutkijoiden tapaan poliittisia toimijoita, jotka konstruoivat maailmaa omista asemistaan käsin. Tietyt näkökulmat saavuttavat mediajulkisuudessa hegemonisen aseman, niin että niitä toistellaan jatkuvasti, samalla kun toiset näkemykset jäävät sivuraiteelle unohduksiin. (Karvonen 1998, 36) Tukahduttaviin realiteetteihin alistuminen ja kyseenalaistamisen lakkaaminen kuitenkin pönkittää vallitsevia valtarakenteita entisestään. Yhtäältä kasvavan epävarmuuden ja toisaalta ”luonnollisen tuhon” uhkaamassa maailmassa poliittiseen toimintaan pohjaava ajattelu tarjoaa Arendtin (2002, 251) mukaan ainoan toivon, joka voi pelastaa ihmiskunnan fatalismin syövereistä. Kantola (1998, 172) puolestaan toteaa, että tieteen rajapinnassa toimivan journalistin tulisi kyetä katsomaan epävarmuutta silmiin, sietämään sitä ja kuvaamaan sitä.

Tutkimusasetelman tiivistämiseksi kertaan vielä tutkimustani kuljettavat kysymykset. Ensimmäinen kysymys määrittää tutkimuksen lähtökohdan, toinen edustaa keskeisintä tutkimusongelmaa ja kolmas jatkaa kyseisen ongelman purkamista.

1. Miten Kiinasta konstruoituja uhkakuvia voidaan purkaa?
2. Miten Kiinan asemaa suhteessa kansainväliseen järjestykseen voidaan tulkita konstruktivistisesta lähtökohdasta?
3. Millaista tarinaa Kiinasta Afrikan intressejä edustava journalismi tuottaa?

1.2 Tutkielman kontekstista ja rakenteesta

Suurimman vihollisen kuolema synnyttää maailmanpolitiikan pelikentälle herkästi tyhjiön. Neuvostoliiton romahduksen jälkeen Kiinan uhkasta onkin kirjoitettu paljon. Samuel P. Huntington (1993) esitti kylmän sodan jälkeen kiistellyn ja myöhemmin laajemmaksi teoriaksi muuntuneen teesinsä kulttuurien yhteentörmäyksestä, jossa skenaario kiinalaisen sivilisaation ja islamilaisen maailman välisestä liitosta järisyttää Yhdysvaltain hegemoniaa. Ajatus on kirvoittanut useita näkemyksiä Kiinan noususta (ks. esim. Bernstein & Munro

1997), joissa liberalismia vastustava historia jatkuu voimallisena Francis Fukuyaman (1989) ennusteesta piittaamatta.

Robert Kaganin (2007) mukaan kylmä sota on hämärtänyt valistuksen jälkeistä ideologista maisemaa: pitkäaikaisempi aatteellinen konflikti ei ole ollut taistelu kapitalismin ja kommunismin vaan taistelu liberalismin ja autoritaarisuuden kesken. Neuvostoliiton romahduksen käynnistämä kommunismin rappio ei tästä näkökulmasta anna liberalismille aihetta juhlaan. Idästä nouseva uudenlainen mahti repii raa'asti demokratian ja markkinatalouden symbioosin auki. Kagan (2006) esittää *The Washington Post* -lehdessä Kiinan rakentavan yhdessä Venäjän kanssa tietoisesti autokraattisista diktatuureista koostuvaa koalitiota, jonka tarkoituksena on muodostaa vakavasti otettava vastapooli läntiselle hegemonialle.

Visioita Kiinan tulevasta kehityksestä on luonnollisesti yhtä paljon kuin niiden laatijoitakin. Kuluvan vuosituhannen puolella on esitetty myös argumentteja Kiinan ulkopoliittisen strategian muutoksesta kansainvälistä yhteisöä puoltavaan suuntaan. Evan S. Medeiros ja Taylor Fravel (2003) katsovat, että Peking on viime aikoina osoittanut maltillista suhtautumista Yhdysvaltain ylivoimaan sekä joustavuutta rajakiistojen rauhanomaisessa ratkaisussa. Leena Talvensaari (2006) käsittelee pro gradu -tutkielmassaan Kiinan ulkopolitiikan muutosta bilateraalisista suhteista multilateraalisen yhteistyöhön. Kiinan johdon ulkopoliittisten puheiden analysoinnin perusteella Talvensaari toteaa, että Kiinan valtiokäsitys pohjaa paitsi vahvan valtion periaatteeseen, myös erityiseen nöyryyteen muita toimijoita kohtaan.

Olosuhteet, vallanvaihdokset ja julkinen mielipide värittävät visiointia ja tutkijat tekevät hyvinkin tapauskohtaisia erotteluja Kiinan kehityksen lähtökohdista. Gill Bates (2004) arvioi Kiinan merkitystä sotilaallisen kapasiteetin perusteella ja toteaa, että maan asema regionaalisena suurvaltana on viime vuosituhannen lopulta kasvanut ilma- ja merivoimien kehittymisen myötä. Stuart Harrisin (2004) taloudelliseen sektoriin keskittyvän analyysin mukaan Kiina on pedannut menestystä myös globaalilla tasolla kykenemällä suurten kotimaisten haasteiden ylittämiseen kurinalaisia budjettiraameja rikkomatta. David S. G. Goodman (2004) korostaa Kiinan vaikutusta sekä Itä- ja Kaakkois-Aasiassa että muualla maailmassa ennen muuta kulttuurisena yhteisönä, jonka globaali merkitys perustuu pitkään imperialistiseen historiaan.

Robert Kaganin (2007) esiin nostama ristiriita liberalismin ja autokratian välillä värittää keskustelua tarkkailijoiden toisistaan poikkeavista positioista huolimatta. Liberalismin voittokulku kyseenalaistuu tilanteessa, jossa yksipuoluejärjestelmään nojaavan Kiinan talous kasvaa muita nopeammin. Vaikka kilpailevien maailmanjärjestelmien välinen vihanpidon aste ei laskisikaan kylmän sodan lukemiin, diktatuurin ja demokratian välinen jännite herättää huolta liberalismin puoltajissa. Resursseja kohdistetaan yhä enemmän oman näkökulman perustelemiseen.

Tutkielman toisessa ja kolmannessa luvussa keskityn avaamaan juuri konstruktivistien omia perusteita Kiinan rajoittamiseen pyrkivän näkökulman legitimoimiseksi. Pohdin lähinnä Barry Buzanin tuotannon avulla turvallistamisteoriaan liittyviä sudenkuoppia, niiden välttämistä ja konstruktivismin mahdollisuuksia Kiinan aseman selittämisessä. Sekä uhkien rakentamisen että niiden purkamisen taustalla on aina omat poliittiset intressit. *De*sekurisaation eli turvallistamisen purkamisen ansiona on niiden tuominen näytille. Tämä kuitenkin harvoin tyydyttää kunnianhimoista tutkijaa; ympäröivästä maailmasta ja sen toimijoista halutaan esittää myös omia selitysmalleja sekä konkreettisia kannanottoja epäkohtien korjaamiseksi. Turvallistamisteoriaan ja uhkien määrittelyyn syventymisen jälkeen avaan Buzanin edustaman Kööpenhaminan koulukunnan regionalistiseen turvallisuussysteemiin pohjautuvaa teoriajatkumoa. Neljännessä luvussa erittelen postmoderneille valloille esitettyä Kiinan ”keventämiseen” tähtäävää strategiaa. Lisäksi pohdin sitä, mitä lähtöoletuksia Buzanin ja Gerald Segalin argumentointi pitää sisällään.

Tutkimuksen empiirisessä osuudessa Kiinan haastetta kansainväliselle järjestykselle tarkastellaan Afrikkaan kohdistuvassa kontekstissa. Itäisen ja läntisen kehitysmallin välinen ristiriita on kuluvalla vuosituhannella alkanut konkretisoitua Afrikkaan. Kiinan edustama autokraattinen markkinatalous saa lisää uskottavuutta, kun se laajentaa valtapiiriään perinteisesti läntisen hegemonian otteeseen mielletylle mantereelle. Kilpailua toki käydään myös suurvaltojen kapasiteetin edellyttämistä resursseista, mutta Kiinan kasvava jalansija Afrikassa huolettaa länttä paljon aineellisia arvoja syvemmältä. Kiina tarjoaa kilpailevan, pragmaattisempana pidetyn ratkaisumallin Afrikan hätään. Koska Kiinan ja Afrikan sidos on kasvanut huimaavasti vasta hiljattain, aiheesta on olemassa laajempaa tieteellistä tutkimusta vielä varsin vähän. Kiinassa ja Afrikassa aihe ei kuitenkaan ole uusi, sillä diplomaattinen kumppanuus juontaa juurensa aina toisen

maailmansodan jälkeiseen kolonialismin purkautumiseen saakka (Muekalia 2004). Hyppäyksestä suhteiden merkittävyydessä tosin kertoo se, että ensimmäinen virallinen Pekingin Afrikka-politiikkaa koskeva paperi julkaistiin vasta tammikuussa 2006. Chris Alden (2007) pohtii teoksessaan maailmaa puhuttavaa suhdetta sekä Kiinan, Afrikan että lännen intressien erittelyn avulla. Pohjoismaisen Afrikka-instituutin (Melber 2007) artikkelikokoelmassa Afrikkaan erikoistuneet tutkijat esittävät näkökulmia Kiinan rynnistyksestä Afrikkaan. Edellä mainittujen julkaisujen tuoreus heijastaa osaltaan aihetta koskevan tutkimuksen kasvavaa kysyntää.

Kansainvälisessä mediassa huomiota herättänyt Darfurin kriisi on esimerkki tapauksesta, jossa suurvaltojen intressit sekoittuvat monisyisellä tavalla paikallisiin konflikteihin. Median huomio lisää kansainvälisten organisaatioiden sisällä painetta Kiinan ja Afrikan suhteita ruotivien raporttien laatimiseen (vrt. esim. OECD 2006). Myös yksittäiset poliittiset toimijat ovat alkaneet ilmaista kantojaan Kiinan asemasta Afrikassa. Kesällä 2007 Ranska profiloitui tuoreen presidentin Nicolas Sarkozyn johdolla entisen siirtomaansa ystävänä sekä Sudanin tilannetta ruotivien seminaarien järjestäjänä. Portugali ilmoitti EU-puheenjohtajakautensa alussa siirtävänsä unionin painopistettä etelään. Muutkin kuin entiset siirtomaaisännät joutuvat reagoimaan valtapoliittiseen kädenvääntöön. Euroopan unionissa hiotaan kokonaan uutta Afrikka-strategiaa ja Yhdysvallat painostaa voimakkaasti Kiinaa lopettamaan veljeilyn kapinallisjoukkoja tukevan Sudanin hallituksen kanssa. Myös ei-valtiolliset organisaatiot ovat osoittaneet avoimen huolensa Kiinan omaehtoisesta politiikasta. Human Rights Watch -järjestö vetosi kansainvälisen median kautta suoraan Kiinan pääministeriin tämän Sudanin vierailun aikana ja Yhdysvalloissa levinnyt boikotointikampanja vaatii Pekingiä vastuuseen vuoden 2008 ”kansanmurhaolympialaisista”.

Kiinan intressien valtava kasvu Afrikassa pakottaa lännen vastaamaan kysymyksiin sen omasta kyvystä säilyttää taloudellinen ja poliittinen ote mantereesta. Perinteiset länsimaiset toimijat huomaavat, että heidän vaikutuspiiriään valtaavat nyt kiinalaiset suuryritykset, joiden aggressiivisuus saa puhtia sekä Kiinan että Afrikan maiden valtiollisesta siunauksesta. Kansallista suvereniteettia ja yksipuoluejärjestelmää kunnioittava kehitysmalli on afrikkalaisten autokraattien näkökulmasta erityisen houkutteleva (Alden 2007, 59–92). Viidennen luvun tarkoituksena on suhteellistaa tutkitun näkökulman tuottamaa tarinaa peilaamalla sitä Afrikkaan kohdistuvassa kontekstissa. Samalla voidaan

arvioida länsimaisen teoriataustan argumentaatiota ja siten kyseenalaistaa sen pätevyyttä. Afrikka tarjoaa perustellun näyttämön Kiinan asemasta kilpailevien narratiivien väliselle taistolle. Kansainvälisen yhteisön marginaalina sen sisällä tuotetut narratiivit avaavat tilaa poliittisen maailman vaihtoehtoiselle ymmärtämiselle ja siihen liittyville tavanomaisen herruuspolitiikan vastatoimille.

Aineiston kontekstualisointi Afrikkaan ei kuitenkaan ole ongelmatonta; eliitti katsoo asiaa kansalaisista poikkeavalla tavalla ja jo maanosa yhtenäisenä entiteettinä hajoaa omaan mahdottomuuteensa. Valitsin vuodesta 2006 vuoden 2007 heinäkuuhun ulottuvan New African - ja African Business -aikakauslehtien journalistisen aineiston otoksena, jonka katsoin edustavan Kiinan omaehtoisesta politiikasta hyötyvää eliittiä ja palvelevan sen intressejä. Viides luku alkaa aineiston valintaan ja rajaukseen liittyvällä arvioinnilla ja jatkuu tästä päästyään seulaan jääneiden artikkelien analyysillä, joka rakentuu teemoittelevien otsakkeiden alle. Kuudes luku kokoaa yhteen tutkielman keskeisimmät johtopäätökset ja arvioi tutkimuksen onnistumista. Seuraavassa alaluvussa erittelen narratiivisen lähestymistapani lähtökohtia ja pohdin sen asettamia haasteita tutkimuksen luotettavuudelle.

1.3 Tutkimuksen tietoteoreettiset ja metodologiset lähtökohdat

Tutkimukseen valitsemani teorian hyödyntäminen edellyttää katsausta konstruktivismin tietoteoreettiseen taustaan. Jotta tutkielmasta rakentuvaa kokonaisuutta ja sen luotettavuutta voitaisiin arvioida, myös narratiivisuuteen nojaava metodologinen ratkaisu vaatii siihen liitetyn kontekstin avaamista. Tieteenalojen ja koulukuntien välillä on huomattavia eroja narratiivisuuden ja sen lähikäsitteiden soveltamisessa.

1.3.1 Hannah Arendt, Hayden White ja narratiivin politiikka

Tutkimussuuntauksena termi narratologia kytkeytyy strukturalistiseen, alun perin ranskalaiseen kirjallisuustieteeseen (Tammi 1992, 167). Narratiivisuuden käsite on peräisin latinan kielestä. *Narratio* tarkoittaa kertomusta ja verbi *narrare* kertomista. (Kalela 1993, 174; Heikkinen 2001, 116) Käsitteelle ei ole vakiintunut suomenkielistä nimitystä, mutta

narratiivin synonyymina käytetään usein tarinaa tai kertomusta. Näin ollen tutkimukseni lähtökohdan voisi suomentaa tarinallisuuden käsitteellä (ks. esim. Hänninen 1999). Narratiivisuuden poikkitieteellinen esiintulo liittyy käsillä olevaan tiedon- ja tiedekäsityksen murrokseen (Heikkinen 2001, 116). Kun tieto mielletään jatkuvana kulttuuriseen kertomusvarantoon kiinnittyvänä prosessina, on kysymys laajemmasta konstruktivistisesta näkökulmasta. Kyseisen tietoteoreettisen ja kulttuurisen lähtökohdan mukaan myös maailmankuva ja identiteetti kietoutuvat aikaisemman tiedon ja kokemusten muodostamaan kudelmaan. Tässä prosessissa vanhat ontologiset ja epistemologiset kysymykset asettuvat kyseenalaisiksi. Olevaa ei murtuvien varmuuksien ja verkostojen postmodernissa tilassa enää määritellä essentialistisesti, siis annettuna ja pysyvänä, vaan konstruktionistisesti, ihmisen luomana sosiaalisena todellisuutena.

Narratiivisuuden suhdetta konstruktivismiin voidaan selventää Hannu L. T. Heikkisen esittämän jaottelun avulla. Narratiivisuudella voidaan Heikkisen (2001, 118) mukaan viitata 1) tiedonprosessiin sinänsä, 2) tutkimusaineiston luonteeseen, 2) aineiston analyysitapoihin ja 4) käsitteen käytännölliseen luonteeseen. Narratiivisuuden neljäs ulottuvuus on ainoa, jota ei voi suoraan soveltaa tutkimukseeni. Se viittaa narratiivien käyttöön ammatillisena työkaluna esimerkiksi psykoterapiassa, liikkeenjohdossa tai markkinoinnissa, joissa lähdetään kertomusten välityksellä tapahtuvasta identiteetin jatkuvasta uusintamisprosessista. (mt. 122–126) Ensimmäisellä ulottuvuudella Heikkinen tarkoittaa narratiivisuuden perustavinta merkitystä, mikä palautuu keskusteluun laadullisen tutkimuksen perimmäisestä luonteesta. Narratiivisuuden käsite sisällytetään varsin usein väistämättömäksi osaseksi konstruktivistista tieteensuuntausta. Koska konstruktivismi korostaa tiedon sekä identiteetin rakentumista jatkuvasti muuttuvien kokemusten kautta, kyseessä on prosessi, joka saa jokaisen kohdalla yksilöllisen kertomuksen luonteen. Narratiivisuuden voi siis nähdä laadullista tutkimusta luonnehtivana yleisenä ominaisuutena, joka kertoo yhtä lailla laadullisen tutkimuksen tekijästä kuin hänen käyttämästään aineistosta (Eskola & Suoranta 1998, 24).

Kyseinen näkökulma selittää narratiivisuuden soveltuvuutta konstruktivistisen teorian tarkasteluun. Aivan kuten uhkakuvien ja arkitiedonkin rakentumisen kohdalla, narratiivisuus toimii myös tutkimuksessa jatkuvasti kahteen suuntaan: kertomukset ovat sekä tutkimuksen lähtökohta että lopputulos. Koska yhtä, kaikille yhteistä todellisuutta ei ole, tutkija onnistuu ainoastaan luomaan oman ajasta, paikasta ja asemastaan riippuvaisen

tuotoksen tarinoilla kyllästettyyn todellisuuteen. Konstruktivistinen lähtökohta murentaa modernistisen tiedonkäsityksen luotettavuusteoriaa: kun tutkija itse on omine arvoineen ja ennakkotietoineen osana kohdettaan, tutkimustulosten ja totuuden vastaavuutta ei voidakaan enää yksiselitteisesti määrittää. Historian tutkimuksesta ponnistavaa poikkitieteellistä metodologiaa kehitellyt Hayden White (1973; 1981) on pohtinut postmodernin tieteen problematiikkaa historiallisen totuuden ongelman lähtökohdasta.

Whiten tuotannon keskeisen teesin mukaan historioitsija itse vaikuttaa olennaisesti historialliseen tulkintaan: asia voidaan esittää usealla eri tavalla, juoni rakentuu kirjallisten keinojen avulla ja ideologiset seikat määrittävät tulkinnan seuraamuksia. Historiallinen prosessi on Whiten mukaan aivan liian suuri, jotta historioitsija voisi tulkita kaikkia faktoja kertomukseensa; puutteet on täytettävä narratiivin avulla. (Nyyssönen 2008, tulossa) Tässä kohtaa narratiivin politiikka nousee huomion keskiöön: Whitelle historiantutkija on poliittinen toimija, joka menneisyyden tulkinnoillaan pyrkii toiminnan oikeuttamiseen. Vaikka White puhuukin ennen muuta historiasta ja historiantulkinnoista, hänen tuotantoaan voidaan lukea myös vertauskuvauksellisesti. Politiikan tutkimuksen kannalta Whiten ansiona voidaan pitää sitä, että hän kiinnittää huomionsa historioitsijan tulkinnan taustalla oleviin motiiveihin. (sama)

Whiten lähtökohta poikkeaa Arendtista siinä, että hän keskittyy ensisijaisesti pohtimaan kertojan suhdetta kertomaansa todellisuuteen. Arendtin teoretisointi lähtee ihmisenä olemisen ehtojen pohdinnasta; huomio kohdistuu katsojiin (spectator), jotka lopulta määrittävät narratiivin kohtalon. Kuten jo johdannon alkuun nostetusta sitaatista käy ilmi, Arendtille toiminnan lopputulosta on sen alkaessa mahdoton ennustaa. Toki jokaisella toimijalla on motiivinsa, mutta tuotettua puhetta ei voida keinon tai päämäärän mielessä hallita. Toiminnasta alkava ketju on aina peruuttamaton ja sen seuraukset arvaamattomia (Hyvärinen 2004, 297–309).

Narratiivien teknisten aspektien erittelyn sijaan Arendt käyttää enemmän aikaa Aristoteleen pääteoksen *Nikomakhoksen etiikan* tulkintaan (Kristeva 2001, 17). Whiten formalistinen eli muotoa painottava lähestymistapa puolestaan tarjoaa runsaasti konkreettisia välineitä sekä tutkimuksen että journalististen tekstien narratiivista analyysia ajatellen. Historiallista selitystä voidaan hänen mukaansa tavoitella juonen, argumentaatiotavan tai ideologisten seuraamusten määrittämin keinoin. Whiten

pääteoksena pidetyssä *Metahistoryssa* (1973) juonen rakentaminen jaetaan romanssiin, satiiriin, komediaan ja tragediaan. Näiden kerronnan keinojen soveltaminen istuu hyvin journalistisiin teksteihin, joista juonellinen rakenne on helposti luettavissa. Aineiston analyysiin valmistavassa luvussa erittelen tarkemmin luokitusta, joka selventää uutisten narratiivista laatua. Tarkoituksena ei ole rajoittaa analyysiani yksinomaan teknisiin selittämisen malleihin tai keskittyä niiden kyseenalaistamiseen; White (1973, 8) toteaa itse Metahistoryn alaviitteessä, että jaottelu on tehty ainoastaan siksi, että jokainen historioitsija pyrkii tulkinnallaan aina johonkin ja käyttää siksi konventionaalisia ja helpoksi omaksuttavia kerronnan malleja. Huomautuksellaan hän siis itsekin kehottaa katsomaan teknisten rakenteiden taakse ja lukemaan narratiiveja myös niiden sisältämien poliittisten aspektien kautta.

Laajasti ymmärretyn yleiskäsitteen ohella narratiivisuutta on käytetty suppeammassa merkityksessä kuvailtaessa tutkimuksen aineiston laatua. Tällöin käsitteellä viitataan kertomusmuotoiseen kielenkäyttöön eli kerrontaan tekstilajina. (Heikkinen 2001, 118, 121–122) Tässä näkökulmassa narratiivisuuden merkitys ymmärretään ensisijaisesti välineellisenä, jolloin kysymys on ennemmin representaation muodosta kuin inhimillisyyttä määrittävästä kertomisen tavasta yleensä. White viittaa vastaavan astevaihtelun olemassaoloon varhaisessa tuotannossaan, jossa hän korostaa eroa ei-narratiivisen ja narratiivisen representaation välillä (ks. White 1981, 1-23). Historiankirjoituksessa kronikat ja keskiaikaiset annaalit ovat esimerkkejä tulkintatavasta, jonka narratiivisuus kerronnan muotona jää laadultaan vajaaksi. Vuosikirjojen tyyppiset annaalit listaavat tapahtumia kronologisesti peräkkäiseen järjestykseen ja kronikoista yleensä puuttuu kertomuksen viimeistelevä lopetus. (mt. 5-6) Joukkoviestinnän tutkimuksessa ennen muuta audio-visuaalisen kulttuurin tuotantoa on tarkasteltu laadultaan narratiivisena aineistona (ks. esim. Kytömäki 1991). Käsillä olevan tutkielman journalistinen aineisto ei edusta kaunokirjallisten teosten tai televisiosarjojen tavoin eheäksi muotoutuvaa juonellista kokonaisuutta, mutta laajasti ymmärretyn narratiivisuuden mukaan se sisältää väistämättä juonellisen ulottuvuuden. Journalismin eri muotojen narratiivisen laadun luokittelu ei poissulje sitä, ettei narratiivisuus voisi edelleen olla ikään kuin hallitsevana syvärakenteena – tai Whiten termein ”metakoodina” - kaikissa journalistisissa teksteissä. Jatkuvasta todellisuuden ja tarinallisen tulkinnan rajanvedostaan huolimatta White (1981, 6; 1999, 3) toteaa, että ”ilman narratiivia ei ole olemassa

historiaa”. Journalististen tekstien narratiivisuutta käsittelen tarkemmin aineistoon johdattelevassa luvussa.

Kolmas ulottuvuus narratiivisuudesta viittaa aineiston käsittelytapoihin. Heikkinen (2001, 122) viittaa Polkinghorneen (1995, 6-8), joka erottelee toisistaan *narratiivien analyysin* (analysis of narratives) sekä *narratiivisen analyysin* (narrative analysis). Narratiivien analyysi keskittyy luokittelemaan kertomuksia erillisiin luokkiin esimerkiksi tapaustyyppien tai metaforien avulla. Narratiivisessa analyysissa puolestaan huomio kohdistuu uuden kertomuksen tuottamiseen aineiston kertomusten perusteella. Polkinghornen mukaan kyseiset metodit edustavat laadultaan erilaisia narratiivisen tutkimuksen tyyppejä. Pohjimmiltaan jaottelu palautuu positivistisen ja konstruktivistisen tietämisen tapojen välisiin eroihin. Loogisuuteen ja täsmällisiin määritelmiin pyrkivässä luokittelussa nojataan positivistiseen perustaan. Vastaavasti narratiivisessa analyysissa pyrkimyksenä on konstruktivismin mukainen näkemys tulkinnan kerronnallisesta synteesistä. Tavoite heijastaa siirtymää modernista tieteenihanteesta postmoderniin, jossa moniäänisyys, kerroksellisuus ja ristiriitaisuus ovat olennainen osa tutkittavan kohteen kontekstia. (Heikkinen 2001, 122–125) Käsillä oleva tutkielma istuu Arendtin avaaman lähtökohdan perusteella luontevammin jälkimmäiseen kategoriaan. Tutkimusraportin etenemisessä toki hyödynnetään loogisuuteen pyrkivää luokittelua, mutta lähtökohtaisesti tutkimuksessa käytetyn teorian tai aineiston yksiselitteinen ja jäännöksetön tiivistäminen on mahdotonta. Tutkijana olen ikään kuin pakotettu kirjoittamaan tutkimani ja yhdistelemäni tekstit uudelleen yksilöllisenä tulkintana auki.

1.3.2 Tutkimuksen luotettavuudesta

Edellä esitettyjen lähtökohtien perusteella tutkimustulosten luotettavuutta ei tässä tutkielmassa edes pyritä arvioimaan kvantitatiiviseen tutkimukseen liittyvien validiteetin ja reliabiliteetin kannalta. Positiotani tutkijana ja aineistoon kohdistuvia tavoitteita jäsentäessäni on kuitenkin hyvä pohtia narratiivisen tutkimuksen perimmäistä luonnetta. Narratiivinen tutkimusote tarjoaa välineitä modernin tragedian ymmärtämiseen. Arendt katsoo holokaustia totalitarismin lapsena, jossa ihmisyyden ehdot ovat ajattelun lakatessa tukahduksissa. White arvostelee holokaustin kieltäneitä revisionistisia historioitsijoita valheellisesta tulkinnasta. Kritiikki kohdistuu toimijoiden moraalittomuuteen. Sekä

Arendtia että Whitea voidaan painotustensa perusteella pitää positivistisen tieteenfilosofian vastustajina. Universalismilla voi olla kohtalokkaat seuraukset ja yhteen tieteelliseen totuuteen uskominen on osoitus naiivista arvostelukyvyn puutteesta. Kuten Heikkinen (1991, 120) toteaa, ”postmoderni epäily modernia tiedonkäsitystä kohtaan on rohkaissut alistettuja ja marginaaliin jätettyjä ihmisryhmiä luomaan omia kertomuksiaan, joiden välityksellä ne irrottautuvat ”suurten kertomusten” hallitsevista ja alistavista tarinoista”.

Koska narratologia pyrkii ensisijaisesti rakenteen analyysiin (Tammi 1992, 167–168), sen tavoitteena ei tiukasti tulkiten koskaan ole yksittäisen kertomuksen kuvaus, vaan kertomus yleensä. Toisin sanoen, narratologian tarkoituksena on selittää sitä sääntöjärjestelmää, joka on kaikkien kertomusten takana ja joka mahdollistaa tekstien ymmärtämisen kertomuksina (sama). Kyseistä tulkintaa noudattaen katson, että analysoiva tutkijansilmäni kohdistuu varsinaiseen aineistooni ainoastaan toissijaisessa mielessä – koko tutkielman ensisijaisena ja perimmäisenä päämääränä on paljastaa se kerronnallisten mahdollisuuksien verkosto, jota yksilölliset kertomustekstit vaihtelevilla tavoilla ilmentävät.

Luku 2: KONSTRUKTIVISMIN KENTÄLLÄ

2.1 Kööpenhaminan koulukunnan katsaus turvallisuuteen

Turvallisuus on tänä päivänä keskustelua herättävä puheenaihe. Päiväpolitiikassa käsitteen purkamisesta muodostuu monenkirjava yhtälö iskukykyisestä armeijasta ja taloudellisesta vakaudesta vahvaan sosiaaliturvaan sekä vastuulliseen ympäristöpolitiikkaan saakka. Turvattomuuden kasvaessa turvallisuuteen liitetään mitä erilaisimpia lisämääreitä. Analyytikot puhuvat inhimillisestä ja ekologisesta turvallisuudesta samaan aikaan kun päättäjät kiristävät kansallisia turvatoimia äärimmilleen valtiojärjestelmää uhkaavaan terroriin vedoten.

Suhteellisuutensa vuoksi turvallisuuteen pureutuminen vaatii tarkan näkökulman rajauksen. Kansainvälisen politiikan tutkijat Barry Buzan, Ole Waever sekä Jaap de Wilde lähestyvät turvallisuutta kansainvälisten suhteiden kannalta: teoksessaan *Security* he keskittyvät selvittämään, mikä tekee jonkin asian turvallisuuspoliittiseksi kansainvälisellä kentällä. Kööpenhaminan rauhantutkimuslaitoksen tukemana vuonna 1998 julkaistu teos esittelee innovatiivisen teorian, jota on sittemmin useasti siteerattu turvallisuuspoliittisissa keskusteluissa. Keskityn seuraavassa purkamaan turvallisuustutkimuksen kenttää kyseisen teoksen avaaman näkökulman kautta. Nimitän kirjoittajia Kööpenhaminan koulukunnaksi erotuksena muista turvallisuustutkijoista.

2.1.1 Radikaalia konstruktivismia ja suhteellista objektivismia

Perinteisen sotilaallispoliittisen turvallisuuskäsityksen mukaan turvallisuus koskee eloonjäämistä (Buzan et al. 1998, 21). Turvallisuudesta on kyse silloin, kun jokin asia esitetään siten, että tiettyä objektia vasten kohdistetaan sen olemassaoloa uhkaava tekijä. Perinteisesti - muttei välttämättä - objekti edustaa valtiota, hallitusta, aluetta tai yhteiskuntaa. Turvallisuusuhkien erityinen luonne oikeuttaa poikkeuksellisten keinojen käytön niiden käsittelyssä. (sama) Kööpenhaminan koulukunta argumentoi tätä edellistä näkökulmaa vastaan pyrkien laajentamaan turvallisuusagendaa militäärisen ja

valtiokeskeisen kontekstin ulkopuolelle. Kysymyksessä on jo kylmän sodan jälkeen alkaneen projektin (ks. esim. Buzan 1991) jatkaminen: muuttuvat olosuhteet asettavat tuotannon uudistamiseen liittyviä paineita myös tutkijoille. Security -teoksessa avainasemassa on ’radikaali konstruktivismi’, jonka kautta turvallisuus liukuu valtiokeskeisestä voimapolitiikasta intersubjektiivisuuden alueelle.

Kööpenhaminan koulukunnan näkemyksen radikaalisuuden arviointi edellyttää teorian tarkastelua suhteessa laajempaan turvallisuuskeskusteluun. Kun politiikka ymmärretään kamppailuksi todellisuudesta, myös turvallisuuskäsitteen määrittely on osa poliittista toimintaa. Käsitteet ovat aina suhteellisia, mutta eivät voi koskaan irtaantua historiallisesta kontekstistaan. Karkeasti yksinkertaistaen turvallisuuskeskustelua voidaan tarkastella akselilla, jonka ääripäitä edustavat yhtäältä traditionalistit ja toisaalta konstruktivistit. Perinteinen käsitys turvallisuudesta nojaa klassisen realismin mukaiseen näkemykseen politiikasta jatkuvana taisteluna vallasta. Viime vuosisadan sotien aikana kansainvälinen turvallisuus liittyi saumattomasti ja yksioikoisesti sotilaalliselle sektorille. Voimapoliittiset realiteetit hallitsivat turvallisuuskeskustelua aina kylmän sodan päättymiseen saakka.

Konstruktivismi tätä vastoin perustuu neutraalin tarkastelutavan hylkäämiseen: maailma ja sen ilmiöt ymmärretään sosiaalisina konstruktioina, jolloin normeja ja instituutioita tarkastellaan toimijoiden välisen interaktion kautta. Faktat objektiivisina totuuksina kumotaan, ja analyysien kohteeksi nousevat päteviltä tai tosilta näyttävät argumentit. Kööpenhaminan koulukunta operoi turvallisuutta kehyksissä, jossa kieli asetetaan poliittisen toiminnan keskiöön. Näin ollen myös turvallisuus itsessään selittyy uhkan suhteellisuutta heijastavan käytännön avulla. Turvallisuudessa ei niinkään ole kyse objektiivisen uhkan olemassaolosta, vaan ennen muuta käytännöstä, jossa esimerkiksi Kiinan uhka esitetään todelliseksi. (Buzan et al. 1998, 24) Konstruktivistien mukaan turvallisuuden luominen on aktiivinen, retorisin keinoin toteutettava prosessi, jolla pyritään viemään läpi argumentti poikkeuksellisten keinojen (extraordinary means) käytön legitimoimiseksi.

Tämän päivän turvallisuuskeskustelussa konstruktivistit näyttävät vievän voiton traditionalisteilta: retoriset metodit tarjoavat pätevämpiä välineitä maailmassa, jossa tieteen auktoriteettiasema rapistuu epävarmuuden ja ennakoimattomuuden vallatessa alaa. Kansainvälisen turvallisuuskentän on kyseisessä murroksessa avauduttava kylmän sodan

militäärisestä ja valtiokeskeisestä lukkiutumastaan. Konstruktivismillakin on toki sudenkuoppansa, johon perinteisen koulukunnan edustajat kritiikissään tarttuvat. Äärimmäinen intersubjektiivisuuden viljely johtaa konstruktivistit lopulta äärimmäiseen irrationaalisuuteen – turvallisuuskäsite menettää täysin käyttövoimansa, jos se voidaan liittää mihin tahansa asiaan. Security -teoksen kirjoittajat vastaavat kritiikkiin toteamalla, että tieteellisen koherenssin saavuttamiseksi he eivät pyri rajoittamaan turvallisuuden käsitettä sotilaalliselle sektorille, vaan tutkivat turvallisuuden logiikkaa sinänsä. Tällöin tarkoituksena on käsitteellistää turvallisuus siten, että se mahdollistaa turvallisuuden analysoinnin paljon yksittäistä uhkaa tai ongelmaa spesifimmällä tavalla. (Buzan et al. 1998, 4-5)

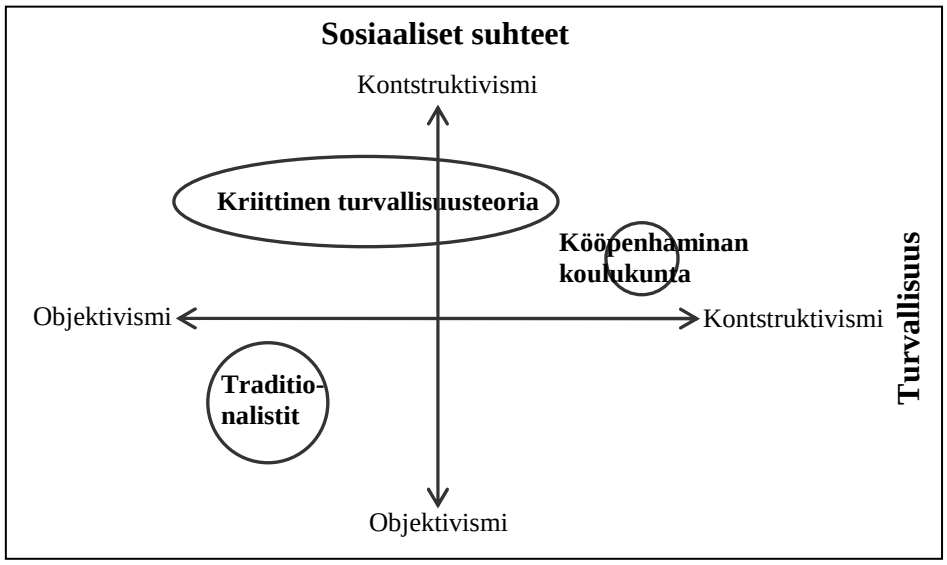

Kuvio 1: Turvallisuustutkimuksen koulukunnat (Buzan et al. 1998, 205)

Kööpenhaminan koulukunta havainnollistaa ideologista sijoittumistaan turvallisuustutkimuksessa kahdesta akselista muodostuvan kuvion avulla (mt. 205; vrt. kuvio 1). Ansioksi illustraatiolle voi lukea kyvyn kuvata kirjoittajien perspektiivin eroa traditionalistien lisäksi myös suhteessa kriittisen koulukunnan edustajiin. Vaaka-akselin ääripäät edustavat objektiivista ja konstruktivistista perspektiiviä turvallisuuteen. Pystyakselin muuttujana on sosiaaliset suhteet. Tällä ulottuvuudella Security -teoksen laatijat näkevät itsensä kriittistä koulukuntaa vähemmän radikaaleina: sosiaaliset rakenteet nähdään sementoituneina käytäntöinä, joita ei aktiivisesti politisoida eikä siksi myöskään helposti altisteta valinnan kohteeksi. (mt. 205) Kirjoittajien mukaan on siis olemassa sekä juurtuneita että vähemmän juurtuneita konstruktioita, ja siksi juurtuneempia rakenteita voi

tarkastella ikään kuin reaalipoliittisena kehyksenä tutkimuksessa. Juurtuneemmilla rakenteilla viitataan esimerkiksi identiteetteihin, joihin kohdistuvaa tukimusta esitellään tarkemmin aiemmassa tuotannossa (ks. esim. Buzan et al. 1993). Uusi turvallisuusteoria on selkeästi loppuun asti hiottu: kumarrus pystyakselilla relatiivisen konstruktivismin suuntaan välttää vaaka-akselilla uhanneen sudenkuopan - turvallisuuskäsitteen eskaloituminen tukahtuu, kun edes jokseenkin pitävät sosiaaliset rakenteet antavat tutkimukselle raamit.

Menestystä uudelle perspektiiville pedataan myös turvatun selustan avulla: teoria rakentuu taitavasti jo olemassa olevalle perustalle. Turvallisuuden määrittäminen ei kirjoittajien mukaan vaadi perinteisen sotilaallispoliittisen lähtökohdan hylkäämistä. Kollektiivisten ryhmittymien eloonjääminen eli ulkopuolisten uhkien avulla konstruoitu politiikka voidaan uudessakin näkökulmassa asettaa turvallisuustutkimusta määrittävään ytimeen. Tällöin käsitteen olennainen luonne ei häviä, vaikka turvallisuusanalyysi ulotetaan myös sotilaallisen sektorin ulkopuolelle. (Buzan et al. 1998, 27) Vanhan lähtökohdan säilyttämisen avulla Kööpenhaminan koulukunta voi laajentaa aiemmassa teoksessa (ks. Buzan et al. 1990) esiteltyä teoriaa, jonka keskiössä on turvallisuuskompleksi. Teoria tarkastelee valtioita komplekseina, joiden suurimmat turvallisuuskäsitykset ja huolenaiheet ovat niin kietoutuneita toisiinsa, että niiden kansallisia turvallisuusongelmia ei ole mielekästä analysoida toisistaan erillään. (Buzan et al. 1998, 12). Rajoitteena kyseisessä näkökulmassa on kuitenkin voima- ja valtiokeskeisyys; analyysi täytyy avata myös muille sektoreille ja turvallisuutta on tarkasteltava prosessina.

Kuten edellä esitetystä kuviosta kävi ilmi, Kööpenhaminan koulukunta ei objektiivisten turvallisuusstandardien kritiikistä huolimatta lue itseään kriittisen koulukunnan edustajiin. Kriittisen teorian ongelmaksi nähdään juuri objektiivinen suhtautuminen turvallisuuteen; teoretisoinnissa ylletään kyllä militääristä agendaa laajemmalle, mutta päädytään usein mobilisoimaan työttömyyden ja köyhyyden kaltaisia turvallisuusuhkia muilta sektoreilta. Kriittisyyttä painottava metodi päätyy siksi usein pönkittämään traditionaalista ja objektiivista turvallisuuskäsitettä. Jos turvallisuudessa on kyse uhkan todellisuudesta, ”analyytikko osaa kertoa, onko jokin asia todella turvallisuusongelma ja kenelle se muodostaa sellaisen” (mt. 204). Tällöin seurauksena voi lopulta olla Arendtin kritisoima totalitarismi, jossa tieteelliset auktoriteetit puristavat moninaisuuden yhden totuuden muottiin. Englantilainen valtiomies lordi Acton puki kyseisen ajatuksen

tunnettuun muotoon todetessaan vuonna 1887, että ”vallalla on tapana turmella ihmistä, ja absoluuttinen valta turmelee absoluuttisesti”.

Konstruktivistisen turvallisuusteorian laatijat puolustavat teoriaansa toteamalla, että se ei edes yritä ”kurkkia uhkan taakse” arvioidakseen haasteen todenmukaisuutta. Kykenemättömyys turvallisuusongelmien arviointiin voidaan katsoa puutteeksi, mutta Kööpenhaminan koulukunnan mukaan heidän teoriansa painoarvo on muualla: on tärkeämpi korostaa turvallistamisoperaation toimintamallien sekä niiden taustojen avaamisen tärkeyttä. Kyseinen näkemys tähtää *de*sekurisaatioon, jonka tarkoituksena on purkaa hätätilan piiriin siirretyt asiat takaisin poliittiselle alueelle normaalien kaupankäynnin prosessien puitteisiin. (mt. 4) Desekurisaation vahvuutena on poliittisten toimijoiden vastuun nostaminen tarkastelun keskiöön. Hallitsijat, poliitikot, analyytikot ja lobbaajat joutuvat vastaamaan julkisesti argumenttiensa pätevyydestä ja toimintansa legitimiteetistä, kun turvallisuusuhkien kyseenalaistamattomuus asetetaan tutkimuspöydälle. Epäpoliittisina esitettyjen itsestäänselvyyksien avaamista voidaankin pitää uuden turvallisuusteorian päämääränä.

Esimerkkinä julkilausumattomista itsestäänselvyyksistä Kööpenhaminan koulukunta tarttuu nykypäivää hallitsevaan liberalismin ideologiaan. Laajempi turvallisuusagenda nähdään ”välttämättömänä vastareaktiona liberaalin projektin globaaliin menestystarinaan” (mt. 212). Kyseinen viittaus osoittaa tutkijoilta refleksiivisyyttä, joka huomaa myös läntisessä näkökulmassa piilevän totalitarismin vaaran. Johdannossa mainittu saksalainen sosiologi Ulrich Beck on globalisaatioita eritellessään tehnyt tunnetuksi riskiyhteiskunnan käsitteen. Beckin terävä kieli luonnehtii läpimenneitä riskimääritelmiä ”poliittiseksi taikasauvaksi”(1999, 74), jonka avulla globaalin valtaeliitin edustajat lietsovat pelkoa saadakseen säikähtäneet ihmiset talutusnuoraansa. ”Riskit joihin uskotaan, ovat piiska, jolla nykyaika voidaan saada laukkaamaan. Mitä uhkaavampia nykyaikaan lankeavat varjot ovat siksi, että tulevaisuus näyttää kauhealta, sitä kestävämpiä ovat ne järistykset, jotka riskien dramaturgian kautta voivat nykyisyydessä päästä valloilleen.” (mt. 174)

Viime vuosisadan lopulla länsimaisen valtavirran ajattelumalliksi noussutta uusliberalismia onkin aiheellista tarkastella myös näkökulmasta, joka huomaa kyseenalaistaa ideologian taustalla hallitsevat lähtöoletukset. Länsimaisessa julkisuudessa esimerkiksi kilpailukyvyn säilyttäminen on usein esillä reaalipoliittisena väistämättömyytenä. Paine oman

kilpailukyvyn turvallistamiseen voi johtaa Kiinan tai muun ulkopuolisen vallan esittämiseen uhkatekijänä. Turvallisuuspolitiikassa harvoin puututaan turvallistamisen politiikkaan, mikä edellyttäisi keskustelua turvallisuuden lähtökohdista ja uhkan määrittelystä. Konkreettiseksi esimerkiksi voidaan nostaa vaikkapa vuonna 2003 julkistettu EU:n turvallisuusstrategia (European Security Strategy). Viisi avainuhkaa – terrorismi, joukkotuhoaseet, alueelliset konfliktit, heikot valtiot sekä organisoitunut rikollisuus – esitetään yhteenvedossa vaihtoehdottomina tosiasioina, joiden pohjalta on toimittava. Turvallisuuden määrittelyyn ei puututa sanallakaan. Ulkopoliittisen instituutin johtaja Raimo Väyrynen (2007) painottaa turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmistelun alla juuri lähtökohtiin pureutuvan keskustelun tärkeyttä. Käsitepyöritys ei ole ”akateemista hiustenhalkomista”, vaan yhteinen lähtökohta paitsi helpottaa keskustelua, myös auttaa jakamaan yhteiskunnallista vastuuta turvallisuusriskien hallinnassa.

2.1.2 Turvallistaminen ja Kiinan merkityksen politiikka

Uutta toiminnallista lähtökohtaa voidaan havainnollistaa politisoinnin ja turvallistamisen (politicization/securitization) muodostaman käsiteparin avulla. Turvallisuuden analysointi edellyttää tarkkaa rajanvetoa suhteessa normaaliin politisointiin. Turvallistaminen on eräänlaista politiikan piirin ylittävää politisointia, vaikkakaan raja-aitaa käsitteiden välillä ei voida analyyttisesti määrittää. Merkityserot ilmenevät ainoastaan käytännössä: turvallistamisesta on kyse silloin, kun toimija on argumentoinnillaan onnistunut oikeuttamaan poikkeuksellisten keinojen käytön ja näin murtamaan normaalin politiikan säännöt. (Buzan et al. 1998, 24–25) Turvallistaminen voidaan nähdä myös politisoinnin vastakohtana, mikäli politisointi ymmärretään mahdollisuushorisontin avaamisena ja vaihtoehtojen esittämisenä. Jonkin asian esittäminen äärimmäisiä keinoja vaativana sisällyttää nimittäin ajatuksen asian kyseenalaistamattomuudesta. Kun esimerkiksi Kiinan uhka esitetään kiireellisenä ja eksistentiaalisena, tärkeys heittää asian käsittelyn normaalin poliittisen kinastelun ja problematisoinnin ulottumattomiin. (mt. 29)

Johdannossa mainittu Buzanin kollega ja Aasian-tutkija Gerald Segal pyrkii Kiinaan kohdistuvalla provokatiivisella hyökkäyksellään juuri kyseenalaistamattomuuksien purkamiseen ja normaalin politiikan palauttamiseen. Suurta huomiota herättäneessä

Foreign Affairs -lehdessä julkaistussa artikkelissaan *Does China matter?* (1999b) Segal puhuu Kiinasta keskustan valtakuntana (zhōngguó, Middle Kingdom), joka on voimaltaan hädin tuskin keskinkertainen. Perusteet "middle power" -metaforan käytölle ovat tylyt: jos valtio ei kykene hallitsemaan postmodernin ajan kasvavan riippuvuuden seurauksia, se ei voi olla vahva. Suuruuden statusta ei voi myöntää valtiolle, joka on lukkiutunut kieriskelemään historiansa erinomaisuudessa. Toisaalla Segal (1998, 28) jatkaa samaa linjaa toteamalla, että “todellisuudessa Kiina voisi kadota maailmantalouden kartalta ilman, että sitä juurikaan huomaisi”. Provosoinnin tavoitteena on repiä länsimaisen eliitin vallalla olevat arviointikriteerit niin äärimmäisyyksiin saakka auki, että lukijat huomaavat niihin sisältyvän ilman.

Onnistunut turvallistamisoperaatio koostuu kolmesta komponentista: 1) olemassaoloa koskevat uhkat (existential threats), 2) hätätilassa tapahtuva toiminta (emergency action) sekä 3) sääntöjen rikkomisen vaikutukset kohderyhmien välisiin suhteisiin (effects on interunit relations by breaking out of rules). Kolmas komponentti korostaa operaation vastaanottajien merkitystä. Kuten retoriikassa yleensäkin, turvallistamisessa avainasemassa on yleisö ja sen hyväksynnän saavuttaminen. Jos kyseisen hyväksynnän merkit puuttuvat, voidaan onnistuneen operaation sijaan puhua ainoastaan turvallistamisyrityksestä (securitizing move). (mt. 25) Tässä tiivistyy konstruktivistisen turvallisuuskäsityksen intersubjektiivinen luonne – se, mikä tietyn kollektiivin sisällä näyttäytyy vakavana uhkana, voi toisessa kontekstissa kuulua kokonaan turvallistamisyritystenkin ulkopuolelle. Turvallisuuden intersubjektiivisuuteen viittaa vaikkapa se, että Kiinan konstruointi lännessä ja Afrikassa on jo lähtökohtaisesti erilaista. Turvallistamisen voima perustuu sen vahvasti emotionaaliseen luonteeseen. Jatkuva tunteisiin vetoava puhe esimerkiksi terrorismin vastaisesta sodasta saa meidät lopulta pitämään sinällään täysin abstraktia ajatusta tosiasiana.

Alkuun ehkä hieman hämmentävältä saattaa kuulostaa näkemys, jossa turvallisuusteorian laatijat arvottavat tutkimuskohteensa lähtökohtaisesti negatiiviseksi (mt. 29). Näkemyksen ymmärtää, kun turvallisuus määritetään perinteisten politiikan keinojen epäonnistumisena. Päiväpolitiikkaa hallitseviin mielikuviin verrattuna näkökulma on kuitenkin mielenkiintoinen ja ajattelua herättävä. Turvallisuuteen liitetyt mielleyhtymät ovat perinteisesti vahvasti positiivisia: vakautta, vaurautta, hyvinvointia ja perusturvaa. Kööpenhaminan koulukunnan mielestä turvallisuusuhkien viljely on kuitenkin antanut

hallitsijoille mahdollisuuden epädemokraattisten toimenpiteiden käyttöön. Turvallisuutta sinällään ei siis pitäisi idealisoida, vaan turvallistamisen kohteiksi valittuja uhkia läpäisevä poliittisuus edellyttää kriittistä suhtautumistapaa. Turvallisuuden objektiivisen standardisoinnin mahdottomuus perustuu käsitteen poliittiseen luonteeseen, joka Kööpenhaminan koulukunnan mukaan on harvoin huomattu. Turvallisuusargumenteissa on kyse ”vaihtoehtoisista ja aina hypoteettisista tulevaisuuksista sekä ristiriitaisuuksista” (mt. 25).

Arvioidessaan Segalin ristiriitaista kirjoittelua Kiinasta Buzan (2004, 164) toteaa, että ”politiikassa on kyse tulevaisuudesta, eikä ole epäilystäkään, ettei Kiina painaisi tulevaisuudessa”. Segalin Kiinaa mitätöivän provokaation voidaan tulkita riitelevän johdannossa mainitun kannanoton kanssa: vain muutamaa vuotta nuoremmassa artikkelissa Kiina esiintyy mitättömän toimijan sijaan vakavana uhkana vallitsevalle järjestykselle. Provokaatioon takertuminen ei teekään oikeutta hänen linjansa ymmärtämiseksi. Kärjistävällä tyylillään Segal pyrkii kiinnittämään huomionsa konkreettisen voiman ohella vallankäytön strategiseen merkitykseen. Sekä Buzanin että Segalin viesti on selvä: Kiinan merkitys perustuu pitkälti mahdollisuuksien politiikkaan. Kiina siis vaikuttaa, koska muut käyttäytyvät ikään kuin se vaikuttaisi - olipa tämä Kiinan johdon mielestä kuinka raivoistuttavaa hyvänsä.

Tutkimuksen edetessä tulen osoittamaan, että konstruktivistiset tutkijat pyrkivät esittämään tulkintansa myös Kiinan konkreettisesta merkityksestä. Vahvat kannanotot johtavat arvioimaan myös tutkijaa poliittisena toimijana. Kööpenhaminan koulukunnan näkökulmasta uhkan käsitteen käyttö edellyttää äärimmäistä varovaisuutta. Kiinan merkitykseen liittyvässä artikkelissaan Buzan ja Segal (1996, 10) toteavat, että todellisen uhkan identifiointia ja järjellistä hintaa omien intressien puolustamisesta on mahdoton määrittää. Kiina esiintyykin artikkelissa uhkaa useammin "haasteena" tai "vakavana ongelmana". Tutkijat tosin tiedostavat, että haasteen määrittäminen on poliittista siinä missä uhkankin. "Todellinen kysymys piilee siinä, miten määritellä Kiinan haasteen luonne ja laajuus", Segal (1996, 26) huomauttaa.

Analyyttisyytensä säilyttämiseksi tutkijoiden on todettava, että kovan suurvallan trendit eivät välttämättä todista Kiinaa uhkatekijäksi. Kiinan rajoittamisen strategian tarkemman erittelyn yhteydessä tarkoituksenani on esittää, että tähän suuntaan kuitenkin vahvasti

viitataan. Kiina on kyseisen strategian mukaan nouseva ja arvaamaton suurvalta, joka ilman rajoittamista tulee järkyttämään postmodernien valtojen keskinäistä dynamiikkaa. Segalin (1996, 26) muotoilun mukaan "on opettavaista huomata", että viime vuosisadalla juuri kovien suurvaltojen ominaisuudet aiheuttivat suurimman haasteen koko kansainväliselle järjestykselle. Kiinan rinnastaminen lähihistorian opetukseen ja modernin tragediaan on jo sinällään argumentti, joka kertoo tutkijan positiosta ja näkökulman poliittisuudesta.

Tutkimuksen lähtökohtien vuoksi tulen tarkastelemaan näkemyksiä Kiinan nykytilanteesta Kööpenhaminan koulukuntaan liittyvissä puitteissa. Segalin kontribuutiota erittelen vain niiltä osin, missä se kietoutuu Buzanin näkökulman kanssa yksiin.

Luku 3: KOHTI ALUEELLISTA TURVALLISUUTTA

Tähän mennessä lukijalle on eritelty konstruktivistisen tutkimuksen lähtökohtia sekä tältä pohjalta ponnistavan turvallisuusteorian mahdollisuuksia maailman tulkitsemisessa. Käsillä olevan luvun tarkoituksena on tarkentaa katsetta konstruktivistisen turvallisuusteorian suhteen siihen nimenomaiseen kohtaan, millä on merkitystä Kiinan globaalin aseman kartoittamisessa. Regionalistista perspektiiviä kohti kulkevan teoriajatkumon avaamisen jälkeen tarkastelen Barry Buzanin esittämiä näkemyksiä Kiinan nykytilasta ja visiointia mahdollisista kehityskuluista. Käsittelemäni näkemykset on esitetty Gerald Segalin provokatiivisen argumentoinnin pohjalta.

3.1 Alueellinen turvallisuusteoria

”Me kykenemme paljastamaan turvallistamisen tarpeettoman luonteen, mutta emme sen valheellisuutta” (Buzan et al.1998, 212), Kööpenhaminan teoreetikot toteavat ykskantaan analyyttisen vajavaisuutensa. Uhkakuvien purkamisen jälkeen on mahdollista osallistua turvallisuussysteemin kehittymistä ruotivaan keskusteluun, mutta pyrkimyksenä ei tällöin ole tieteellisten mittapuiden antaminen uhkan määrittämistä varten – se vaatisi determinististä sosiaalista universumia (mt. 206). Yksiselitteisen vastauksen antaminen Kiinan kehittymiselle on mahdotonta. Siitä huolimatta voidaan esittää vastaus sille, miten Kiinaan tulisi suhtautua ja miten sen kanssa tulisi menetellä. Kyseisen pelitilan taustalla on Kööpenhaminan koulukunnan omaksuma ”relatiivinen objektivismi suhteessa sosiaalisiin suhteisiin ja radikaali konstruktivismi suhteessa turvallisuuteen”. (vrt. luku 2.1 kuvio 1) Menetelmää, missä konstruktio otetaan pysyvänä kehyksenä, ja keskitytään analysoimaan tarkemmin sen eri ulottuvuuksia, voidaan kutsua ”veltoksi” konstruktivismiksi (inert constructivism) (mt. 205). Kyseinen ”velttous” tai ”relatiivinen objektivismi”, joka kohdistuu kansainvälisen järjestyksen sosiaalisia suhteita kohtaan, mahdollistaa teoreetikkojen tahdon ymmärtää toimijoiden operoinnin motiiveja sekä nykyhetkessä että tulevaisuudessa (mt. 212)

3.1.1 Kylmän sodan jälkeinen turvallisuusjärjestys

Kylmän sodan päättymisen vaikutus alueellisen turvallisuuden kehityksessä oli hätkähdyttävä. Buzan ja Waever jakavat murroksen seuraukset kolmeen suureen ydintekijään (Buzan & Waever 2003, 17–18). Ensiksi, idän ja lännen tasapainoasetelman mureneminen siirsi suurvaltojen painopisteen pois Euroopasta kohti Aasiaa. Neuvostoliiton hajoamisen myötä syntyi myös viisitoista uutta valtiota sekä kokonaan uusi alueellinen turvallisuuskompleksi. Toisekseen globaalien toimijoiden vallan luonne sekä voimakkuus kolmannessa maailmassa muuttuivat. Dekolonisaatio synnytti etelässä alueellisen yhdentymisen aallon. Alueelliset turvallisuuskompleksit saivat lisää vapautta ja autonomiaa, mutta muuttuivat samalla riippuvaisemmiksi suhteessa keskukseen. Yhdysvaltain ideologinen ja ennen kaikkea taloudellinen hegemonia hallitsevat nyt etelän valtioita aiempaa enemmän. Kolmanneksi, turvallisuusagendalle pyrähti suuri joukko sotilaallisen sektorin ulkopuolisia kohteita ja toimijoita. Regionalistinen näkökulma turvallisuuteen perustuu juuri tähän kylmän sodan jälkeiseen maailmanjärjestyksen muutokseen. Vahvan keskuksen ja heikon periferian välinen erottelu toimii ainoastaan tilanteen hyödyllisenä havainnollistajana, mutta jättää huomiotta useita vahvoja alueellisia painotuksia. Kokonaisuudessaan kyse on laajemmasta globalisaatiovoimiin liittyvästä kehityskulusta, joka yhtäältä rikkoo alueellisia rajoja ja toisaalta paradoksaalisesti voimistaa territoriaalista kehitystä alueiden integraation kautta. (mt. 10–11, 14–20)

Jo vuonna 1991 julkaistussa teoksessa *People, States and Fear* Buzan kirjoittaa, että ainoa keino löytää käsiteltäviä subjekteja tutkimusta varten on tarkastella kansainvälistä systeemiä analyyttisten tasojen hierarkiana (Buzan 1991, 187). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jokaisen tason täysi merkitys tulee ymmärrettäväksi vasta kokonaisuuden kautta. Kyseisellä ajatuksella viitataan jo edellä mainittuihin turvallisuuskomplekseihin, jotka tarjoavat systemaattisen lähestymistavan turvallisuusanalyysille: makrotasolla huomio kiinnitetään suurvaltojen vaikutukselle, keskitasolla paikallisten valtioiden suhteille ja mikrotasolla kotimaisille suhteille.

Analyysivälineinä turvallisuuskompleksien etuna on myös perinteisten valtahierarkioiden haastaminen. Buzanin mukaan angloamerikkalainen analyyttinen traditio kansainvälisissä suhteissa on melko itsekeskeinen näkemys, joka heijastaa epäkohtia viime vuosisadan valtasysteemissä: erot valtasuhteiden välillä olivat kylmän sodan aikana todella suuret, ja

supervallat kykenivät sotilaalliseen ylivoimaansa vedoten jättämään paikalliset voimat täysin huomioimatta. Dekolonisaation jälkeinen maailma näyttää kuitenkin toiselta. Koska suurvalloillakaan ei enää ole vahvaa tarvetta keskittyä alueellisten ongelmien ratkaisemiseen oman asemansa säilyttämiseksi, paikalliset valtiot jäävät yhä enemmän yksin sotilaallis-poliittisten suhteidensa kanssa. Valtaosa suurvalloista on muuttunut kotimaiseen dynamiikkaan orientoituneiksi ”kevytvalloiksi”. (Buzan & Waever 2003, 10–11; Buzan & Segal 1996)

Kun suurten ideologioiden aika on ohi, alueet jätetään taistelemaan omien ongelmiensa kanssa; niitä ei enää nosteta maailmanpoliittisiksi kysymyksiksi, ellei alueen sijainti ole strategisesti merkittävä. Vaikkakin osa alueellisista toimijoista pysyy edelleen suhteellisen heikkoina, ne alkavat tiedostaa poliittisia oikeuksiaan ja muodostaa siten potentiaalisia poliittisen organisoitumisen malleja. Kun turvallisuuskompleksit hyväksytään kansainvälisen systeemin peruselementeiksi, ne automaattisesti tarjoavat vastapainoa etnosentrismille kansallisen turvallisuuden analyysissä. Tuloksena on lähestymistapa, joka kiinnittää huomionsa valtioiden turvallisuusongelmien tiiviiseen keskinäisriippuvuuteen. Tässä analyysissä ongelmat voidaan ratkaista ainoastaan koko kompleksin muodostamassa kontekstissa. (Buzan 1991, 222–225) Kiinan tapauksessa vahva historiallinen ja geopoliittinen yhtenäisyys naapuruston kanssa muovaa Itä-Aasiasta oman turvallisuuskompleksin, jossa valtiot ovat riippuvaisia toistensa toiminnasta. Systeemin alueellisuus tulee esiin siinä, että Kiinan ja sen naapurivaltojen turvallisuusriippuvuudet liittyvät enemmän toisiinsa kuin kompleksin ulkopuolisiin alueisiin. (mt. 191–193.) Alueellista lähestymistapaa puoltaa myös se, että sekä Aasia superkompleksina että Itä-Aasia alueellisena yksikkönä ovat niin polarisoituneita, että Kiinan voimapolitiikka ei uhkaa niiden regionaalisia rakenteita (Buzan & Waever 2003, 172–173).

Kiinan positio Aasiaa määrittävän turvallisuusdynamiikan kontekstissa ei ole aivan yksiselitteinen. Buzanin (mt. 198–199) mukaan valtioiden vallan voimakkuusaste aiheuttaa hankaluuksia kompleksien hahmottamiseen ja rajojen löytämiseen. Myöhemmässä tarkastelussa käy ilmi, että Kiinan alueellinen dominanssi voi tukahduttaa alleen pienien ja heikkojen naapurimaiden välisen turvallisuusdynamiikan. Tässä yhteydessä ei ole tarkoitus pureutua tarkemmin kompleksien rajoja määrittävään problematiikkaan. Tutkimusasetelmalle uskollisena alueellisen turvallisuusteorian esittelyssä keskitytään

ennemmin teorian perusteiden ja position kartoittamiseen, jolloin teorian lähtökohtien arviointi mahdollistuu.

3.1.2 Regionalistien sijoittuminen turvallisuustutkimuksen kentällä

Buzanin ja Waeverin pitkällisen työn tuloksena syntynyt *Regions and Powers* -teos (2003) tarjoaa paljon Kiinan aseman kartoittamiseen. Teoksen kunnianhimoisena tavoitteena on globaalin turvallisuuden rakenteen avaaminen. Tuloksena on selkeä yleiskatsaus kokonaisuudesta, joka tarjoaa lukemattomia kohteita spesifimmälle turvallistamisdiskurssien tutkimiselle. Turvallistamisteoria on kuitenkin läsnä kahdella tapaa: periaatteellisena metateoriana, joka ohjaa turvallisuuden käsittämistä sekä välineenä merkittävien turvallisuuskysymysten – kuten Kiinan tapauksen – lähemmässä tarkastelussa. (Buzan & Waever 2003, 487–488) Teoksensa alussa tekijät suhteuttavat jälleen näkökulmansa muuhun tutkimukseen ja erottelevat regionalistisen perspektiivinsä yhtäältä suhteessa valtiokeskeisiin neorealisteihin ja toisaalta suhteessa territoriaalisuutta purkaviin globalisteihin (mt. 6-14). Regionalistinen näkökulma pureutuu neorealistien tavoin turvallisuuden territoriaaliseen luonteeseen. Se on laatijoidensa mukaan kuitenkin komplementaarinen suhteessa neorealisteihin: regionalistit luovat systeemin rakenteeseen paikallisen, alueiden välisen ja globaalin tason lisäksi neljännen, alueellisen siteen. Buzan ja Waever luonnehtivat turvallisuutta ”erikoislaatuiseksi toiminnan piiriksi, missä territoriaalisuus säilyy edelleen vahvana, mutta paikattomuus valtaa yhä enemmän alaa” (mt. 11–12).

Territoriaalisuutta on mahdoton välttää siinä mielessä, että useimmat uhkat liikkuvat helpommin lyhyitä kuin pitkiä etäisyyksiä. Kyseessä on turvallisuussuhteita määrittävä perussääntö: suurimmalle osalle valtioista turvallisuus määrittyy suhteessa naapureihin. Ainoastaan kourallinen toimijoita globaalin valtahierarkian huipulla kykenee pelaamaan todellista globaalia peliä ja heijastamaan valtaansa alueiden ylitse (mt. 14). Suomessa turvallisuuspoliittinen keskustelu keskittyy edelleen pitkälti Venäjän ympärille. Tilannetta havainnollistaa hyvin syksyllä 2007 julkisuudessa vellonut keskustelu puolustusministeri Kari Häkämiehen Washingtonin-puheesta, jonka hän piti Suomen turvallisuuspoliittisesta tilanteesta Yhdysvaltoihin suuntautuneen virkamatkan aikana. Maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen Häkämies katsoi, että Suomen tämän päivän kolme

pääasiallista ”turvallisuushaastetta” ovat ”Venäjä, Venäjä ja Venäjä”. Mielenkiintoista lausunnossa on se, että Buzanin ja Segalin tavoin uhkan sijaan terminä suositaan ”turvallisuushaasteen” käyttöä. Häkämies puhuu turvallisuusuhkista yleisellä tasolla, mutta aihetta konkretisoidessa termi muuttuu varovaisemmaksi. (Häkämies 2007)

Alueellinen painotus ja ennen kaikkea konstruktivistinen näkemys turvallisuudesta asemoi regionalistit neorealistisen projektin ulkopuolelle. Teorian siteet globalistiseen perspektiiviin eivät ole niin tiukat, sillä globalistit pitävät lähtökohtanaan paikattomuutta eli *de*territoriaalisuutta. Kyseinen vastakohta on kuitenkin usein näennäinen – suurempi merkitys on sillä, että globalistien tutkimusagenda ei ole suuremmin ollut kiinnostunut turvallisuudesta. (Buzan & Waever 2003, 11) Globalistien mielenkiinto keskittyy usein globalisaatiosta esitettyjen perspektiivien vertailuun. Akateemista ilmiön ulottuvuuksia erittelevää debattia mieluummin regionalistinen turvallisuusteoria painottaa ”todellisessa elämässä ilmenevää reagointia” (mt. 8). Tällöin tutkijansilmä kohdistuu turvallistamisargumentteihin sekä niiden takaa heijastuviin toimijoiden motiiveihin.

Buzanin mukaan on ”intellektuaalisesti houkuttelevaa” pyrkiä globalistien tai neorealistien tavoin rakentamaan yksi hallitseva teoria myös kylmän sodan jälkeisestä kansainvälisestä systeemistä, mutta kyseinen yksisilmäisyys ei tee oikeutta maailmanjärjestyksen tasojen moninaisuudelle. ”Pyrkimyksenä on löytää yhdenmukaiset teoreettiset työkalut pitämään tasot koossa sekä selvittämään tapaa, jolla ne vaikuttavat toisiinsa.” (Buzan & Waever 2003, 26) Uuden teorian kehittelijöiden tavoite siis todella on kunnianhimoinen: kaikkien tasojen yhdistäminen. Lähtökohtaisesti alueellisen turvallisuusteorian analyyseissä selvitetään, sijaitsevatko turvallistetut uhkatekijät ensisijaisesti paikallisella, alueellisella vai globaalilla tasolla. Globaalin turvallisuusrakenteen ymmärtämisessä tasojen hahmottaminen on avaintekijä ja alueelliset turvallisuuskompleksit ovat ensisijaisessa asemassa. Teorian laatijat kuitenkin myöntävät, että heidän näkökulmansa relevanssi voi muuttua.

Alueellisen ensisijaisuuden kumoutuminen voisi tapahtua kahdella tapaa: Ensiksikin paikattomien uhkien muodostamisen tulisi lisääntyä paikkaan sidottujen, yleensä sotilaallisten uhkien kustannuksella. Käytännössä tämä tarkoittaisi talous- tai ympäristökriisien kaltaisten globaalien uhkatekijöiden merkityksen radikaalia kasvua. Viitteitä tähän suuntaan on näkyvissä; esimerkiksi Euroopan unionissa ilmastonmuutosta ja

ympäristöasioita yleensä on alettu katsoa jäsenmaiden ensisijaisena haasteena ja sitä kautta koheesion säilyttäjänä yhteisön tulevaisuudessa. Toisekseen absoluuttisen vallan määrän tulisi nousta, jotta etäisyyden rajoitteita kyettäisiin purkamaan yhä useampien toimijoiden voimin. Ylikansallisten suuryritysten vallan tai voimistuvan integraation voidaan katsoa murentavan voimakkaasti paikallisia ja alueellisia rajoja. Toisaalta taas alueelliset yhteistyömuodot voimistavat territoriaalisuutta, joka puoltaa alueellisten turvallisuuskompleksien relevanttisuutta globaalin turvallisuussysteemin tarkastelussa. (mt. 11–13)

Globalistinen positio ponnistaa siitä oletuksesta, että sekä paikattomien uhkien lisääntyminen että etäisyyksien purkautuminen ovat jo täydessä käynnissä. Buzanin ja Waeverin mukaan kyse on hitaista ja pinnallisista muutoksista – ainoastaan prosessien yleistyminen ja selkeämpi jakaantuminen voisi kyseenalaistaa regionalistien lähtökohdat. (mt. 12) Tutkimusasetelmani kannalta on tärkeää huomioida, että kyseiset muutokset määrittävät regionalistisen näkökulman rajoja. Koska tutkimusasetelmani tähtää konstruktivistisen - ja sitä kautta myös alueellisen - turvallisuusteorian perusteiden koettelemiseen, aineistosta nousevien argumenttien suhde kyseisiin prosesseihin on syytä huomioida. Afrikkaan kohdistuvan kontekstin valintaa teorian suhteellistamiseksi puoltaa se, että Buzanin ja Waeverin mukaan ”regionalistinen tulkinta kohtaa todellisen haasteen, kun globalisaatio sellaisenaan turvallistetaan uhkaksi” (mt. 13). Tällöin globalisaatiota pidetään enemmän tai vähemmän synonyymina amerikkalaiselle unipolaarisuudelle sekä kulttuuri-imperialismille. Tutkijat nostavat esimerkeiksi islamilaisen maailman, Intian ja Venäjän, mutta yhtä lailla Afrikasta nousee periferian näkökulmia, jotka osoittavat mieltään tai esittävät kilpailevia näkemyksiä liberaalia kansainvälistä talousjärjestystä vastaan. Buzanin ja Segalin teesin perusteella vastaavia argumentteja voidaan löytää myös Kiinan aggressiivisesta nationalistisiivestä.

3.1.3 Valtioiden voimakkuus ja modernin asteet

Tehdessään erotteluja yhtäältä postmodernin ja modernin ja toisaalta heikon ja vahvan valtion välillä, Kööpenhaminan koulukunta toteaa pyrkivänsä ainoastaan ”helpottamaan olosuhteita”. (Buzan & Waever 2003, 26) Sekä hallitsijoilla että hallituilla on merkittävä vapaus määrittää omat turvallisuusuhkansa. Kuten jo edellä on käynyt ilmi,

yhdenmukaisten työkalujen löytäminen kansainvälisen turvallisuussysteemin ymmärtämiseksi ja koossa pitämiseksi on myös konstruktivisteille välttämätöntä. Turvallisuusdynamiikan luokittelu heikkoihin ja vahvoihin valtioihin nousee esiin jo kansallisen tason turvallisuuden määrittämisessä (Buzan 1991, 96–107). Vahvat valtiot ovat sisäisesti yhtenäisempiä ja löytävät siksi helpommin turvallisuusuhkat rajojensa ulkopuolelta. Toiseen ääripäähän sijoittuvat valtiot luokitellaan heikoiksi lähinnä empiirisen suvereniteetin puutteen vuoksi. Heikkojen valtioiden tunnuspiirre on sisäinen hajaannus sekä hyvän hallinnon puute, mikä viime kädessä voi johtaa Somalian esimerkin tavoin valtion romahtamiseen.

Osittain päällekkäin heikkoa ja vahvaa valtiota mittaavan akselin kanssa käytetään yleisesti asteikkoa, joka jakaa nykyiset valtiot kolmeen kategoriaan: premodernit, modernit sekä postmodernit valtiot (Buzan & Waever 2003, 22). Kyseisen asteikon keskeinen ja määrittävä kategoria on moderni valtio, joka nojaa klassiseen westfalenilaisen valtion ideaaliin. Toiseen maailmansotaan saakka modernit valtiot hallitsivat kansainvälistä systeemiä. Toisen vuosituhannen alussa tyypillisimmät modernit valtiot ovat kuitenkin jääneet kapitalistisen ytimen ulkopuolelle. Suhteellisen uutta ilmiötä edustavat postmodernit valtiot kuuluvat kaikki vahvojen valtioiden ääripäähän ja edustavat westfalenilaisesta ideaalista polveutunutta mallia.

Postmodernien valtioiden dynamiikka on lähtökohtana myös Kiinaa koskeviin konkreettisiin suosituksiin tähtäävässä strategiassa, jonka esittelen tarkemmin tutkimusraportin edetessä. Buzanin ja Gerald Segalin yhteisen jo vuonna 1996 julkaistun artikkelin mukaan kylmän sodan jälkeisiä merkittäviä valtoja yhdistävä piirre on keveys: postmodernissa kansainvälisessä järjestyksessä valtiot eivät kykene enää kontrolloimaan taloutta tai politiikkaa kansallisella tasolla. Talouden vapautuminen sekä globalisaation poliittiset ja sosiaaliset aspektit ovat vieneet tilaa kylmän sodan aikaiselta suurvaltapolitiikalta.

Nykypäivän modernit valtiot kamppailevat yhä modernismin häkissä: rajat, suvereniteetti sekä kansallinen identiteetti määrittävät valtioiden legitimiteetin. Postmodernit valtiot sen sijaan suhtautuvat avoimesti ja suvaitsevaisesti kulttuuriseen, taloudelliseen sekä poliittiseen vuorovaikutukseen ja määrittävät uhkat kansalliselle turvallisuudelleen paljon moderneja valtioita kapeammin. Kansallisen identiteetin ja suvereniteetin määrittämät raja-

aidat ovat postmoderneissa valtioissa pehmenneet ennen muuta talouden vapautumisen ja kulttuurisen liikehdinnän seurauksena. Individualismi, monikulttuurisuus ja ihmisoikeudet ovat postmodernien valtioiden kulmakiviä. Kollektiivisen identiteetin heikkeneminen yksilöllisten etujen ja oikeuksien kustannuksella merkitsee sitä, että kansalaiset eivät ole enää yhtä valmiita kuolemaan maansa puolesta kuin ennen. Isänmaalle uhrautumisen sijaan postmodernit ihmiset panevat henkensä alttiiksi vaarallisten urheilulajien tai yltiöpäisen kuluttamisen kautta. (Buzan & Segal 1996, 3)

Erityisesti Afrikan ja Keski-Aasian heikot valtiot puolestaan kuuluvat kategoriaan, jota voidaan karkeasti määrittää premodernin käsitteen avulla. Pre -etuliite selittyy sillä, että kyseiset valtiot hamuavat tietoisesti modernismin arvoa osakseen, mutta tarvitsevat hallinnon vakauttamista tavoitellun aseman saavuttamiseksi. (Buzan & Waever 2003, 22–24)

Erilaisista lähtökohdistaan huolimatta kaikkien valtioiden on kuitenkin toimittava vahvan kansainvälisen järjestyksen määrittämissä puitteissa, joka on kehittynyt toisen maailmansodan jälkeen (mt. 24). Vahvan kansainvälisen järjestyksen käsitteellä tarkoitetaan globalistista pakettia, joka koostuu viestintä- ja liikenneyhteyksien kasvusta; globaalin yhteisöllisyyden voimistumisesta; ajan ja tilan katoamisesta; tuotannon, kaupan, rahoituksen ja ympäristön linkittymisestä sekä paikallisuuden merkityksen lisääntymisestä. (mt. 24–25; ks. lisää mm. Beck 1998) Vahvat postmodernit valtiot pitävät kyseistä pakettia toimintansa moottorina, vaikkakin voivat nähdä sen aiheuttamat lieveilmiöt, kuten siirtolaisuuden, demokratiavajeen ja terrorismin itselleen uhkaksi. Modernit valtiot sen sijaan kamppailevat globalisaation ikeessä yhtäältä poissulkemisen ja toisaalta sulauttamisen uhkien välissä. Kiinan ohella Iran, Pohjois-Korea sekä Libya ovat saaneet toinen toistaan vahvemmin kokea, että liberaali ja kapitalistinen ydin suhtautuu vihamielisesti kilpaileviin kehityksen malleihin. Premoderneja valtioita puolestaan uhkaa hyvinvoivan ja globaalin kulttuurin kaiken sulattava jalanjälki, joka tukahduttaa osapuolten tasavertaisuuden tai jopa kokonaan kieltää heikoimpien valtioiden kyvyn itsenäiseen hallintoon. (mt. 24–26)

Tutkimukseni aineiston valinnan ja sen analyysin kannalta premodernin valtion määrittely on mielenkiintoinen: Afrikkaan sijoittuvat premodernit valtiot samaistuvat ja kohdistavat ihailunsa ennemmin moderniin Kiinaan kuin postmoderniin kansainväliseen yhteisöön.

Tällöin tuloksena voi olla yksittäisiä yrityksiä tehokkaampi vastapooli, joka haastaa kansainvälisen järjestyksen vallitsevia valtarakenteita. Jos Afrikan valtiot nostavat globalisaation ja sen kapitalistisen ytimen sellaisenaan tulilinjalle ja onnistuvat kokoamaan suhteellisen yhtenäisen rintaman taakseen, ne voivat ainakin teoriassa horjuttaa postmodernien valtioiden alueelliseen koordinaatioon nojaavaa turvallisuuskenttää. Vaikka uhka olisikin ainoastaan teoreettinen, se on tutkimusasetelmani kannalta kiinnostava, koska se haastaa näin regionalistisen näkökulman relevanttisuutta. Aineiston analyysissa onkin mielenkiintoista tutkia, missä määrin Kiinan ja Afrikan intressit kohtaavat toisensa ja onnistuvat rakentamaan vastapoolia postmodernille järjestykselle.

3.1.4 Supervallat, suurvallat ja alueelliset vallat

Edellä on käynyt ilmi, että regionalistisen turvallisuusteorian analyyttinen voima perustuu erillisen alueellisen tason erottamiseen paikallisen ja globaalin tason välille. Tällöin teorian legitimaation avaintekijänä on alueellisen tason rajalinjojen perusteleminen. Ero yksikkötasoon nähden on suhteellisen selkeä: alueellisella tasolla on kyllä analyyttinen ja jopa ontologinen positio, muttei yksikköjen tavoin itsenäisen ja yhtenäisen toimijan asemaa. Ainoastaan poikkeustapauksissa, kuten Euroopan unionin kohdalla, toimijakriteeriä voidaan perustellusti problematisoida. Itä-Aasia, Latinalainen Amerikka tai Afrikka alueellisina entiteetteinä eivät integraatiomuodoistaan huolimatta yllä itsenäisen toimijan asemaan. (Buzan & Waever 2003, 27)

Alueelliselta tasolta ylöspäin siirryttäessä rajan vetäminen on jo ongelmallisempaa. Vaikeudet alkavat juuri siitä, kun Kiinan tai Venäjän kaltaisten toimijoiden asemaa koetetaan asettaa oikeisiin mittasuhteisiin. Julkista puhetta hallitsee ambivalenttius: Kiinasta puhutaan yhtäältä alueellisena supervaltana ja toisaalta globaalina suurvaltana. Globaalia tasoa voidaan määrittää usealla eri tavalla, ja etenkin kylmän sodan jälkeen sen rakenteesta on käyty tiukkaa kädenvääntöä. Regionalistisen teorian mukaan toisen vuosituhannen globaalia turvallisuustasoa voidaan tarkastella yhden supervallan ja neljän suurvallan muodostelmana. (mt. 27–30) Neljän kylmän sodan jälkeisen suurvallan ryhmän muodostavat yhtäältä entisen supervallan asemasta pudonnut Venäjä sekä toisaalta Kiina, Japani ja Euroopan unioni, joita kaikkia kohdellaan joko Yhdysvaltain tulevana haastajana tai potentiaalisena supervaltana. Tutkijoiden tekemä erottelu supervallan ja suurvallan

välillä helpottaa hahmottamaan teorian suhtautumista Kiinan asemaan. Seuraavassa pureudutaan lyhyesti tähän erotteluun ja suhteutetaan globaalin tason dynamiikkaa alueellisten valtojen kriteereihin.

Supervallan statuksen saavuttaminen edellyttää koko kansainvälisen järjestyksen kattavien kriteerien täyttämistä. Ensiluokkaisen sotilaallis-poliittisen kapasiteetin ja sitä tukevan taloudellisen varannon ohella sotilaallisen ja poliittisen vaikutusvallan täytyy ulottua globaalille tasolle. Oma näkemys supervallan statuksesta ei riitä, vaan kyseessä on valtion itsenäisyyteen verrattava asema: legitimiteetti puuttuu ilman kansainvälisen yhteisön hyväksyntää. Supervalta on aktiivinen sekä uhkakuvien luomisessa että niitä purkavassa prosessissa lähes kaikilla turvallisuussysteemin osa-alueilla. Hyvänä esimerkkinä voi nähdä Yhdysvaltojen operoinnin Latinalaisesta Amerikasta muodostuvan naapurustonsa ohella aina Lähi-idässä ja Kaukasuksella saakka. Supervallan toimintakoneisto vaatii resurssiensa ylläpitämiseksi toiminta-alueekseen koko globaalin kentän. Supervallan ominaisuuksiin kuuluu myös tyypillisesti niiden universaalien arvojen ajaminen, jotka tukevat kansainvälisen systeemin rakennetta. Kyseinen piirre on tutkimusasetelmani kannalta erityisen mielenkiintoinen. Buzan ja Waever (2003, 35) kirjoittavat, että supervaltojen legitimiteetti riippuu olennaisesti siitä, miten onnistuneesti ne kykenevät vakiinnuttamaan universaalien arvojen legitimiteettiä. Viimeisin kriteeri varmistaa, että Kiina ei missään nimessä omaa supervallan statusta – regionaalisen turvallisuusteorian näkökulmasta maailman ainoa kylmän sodan jälkeinen supervalta on Yhdysvallat.

Suurvallan kriteerit (Buzan & Waever 2003, 34–36) ovat sekä kapasiteetin että käyttäytymisen suhteen supervallan ehtoja kevyemmät. Suurvallan status selittyy potentiaalin avulla: globaalit toimijat kohtelevat suurvaltoja erityisellä tavalla, koska niiden taloudellinen, sotilaallinen ja poliittinen kapasiteetti nähdään globaalien toimijoiden laskelmissa supervallan statusta haastavaksi voimaksi. Kyseinen seikka ilmenee selkeästi Yhdysvaltain konservatiivisen johdon ulkopoliittisissa linjauksissa sekä muiden valtojen diskursseissa, joita esimerkiksi ydinasevalloista tai Kiinasta aktiivisesti tuotetaan. Erityisen huomionarvoista kyseisessä erottelussa on se, että materiaalisen pääoman omistaminen on suurvalloille supervaltoja vähemmän tärkeää. Suurvallat tosin yleensä omaavat ”asianmukaiset voimavarat” – Kiina nousee esimerkiksi poikkeuksellisesta kyvystä ratsastaa lähes koko vuosisadan halki tulevaisuuden potentiaalilla (mt. 35; Segal 1999). Kiinan esimerkki osoittaa suurvallan olemukseen sisältyvän politiikan: vaikka

suurvallat usein yltävätkin regionaalisesti hallitsevaan asemaan tai alueita ylittävään toimintaan, kyvyllä ei kärjistäen ole merkitystä niin kauan kuin muut vallat kohtelevat suurvaltoja potentiaalisina supervaltoina.

Vaikka kaikki nykypäivän suuret kapitalistiset vallat ovat irtautuneet modernista rautahäkistään, postmoderni- ja suurvalta-statukset eivät Buzanin ja Segalin (1996, 3-4) mukaan vastaa toisiaan. Multilateraalisista toimintamalleistaan huolimatta postmodernit valtiot kohtaavat huomattavan paljon painetta sisäänpäin kääntyvään politiikkaan. Sekä äänestäjät että markkinat asettavat kotimaan politiikassa paineita kulujen leikkaamiseen, jolloin ulkosuhteiden hoito jää toissijaiseen asemaan. Hallituksilta ei enää odoteta ideologista tai imperialistista paatosta hehkuvia suuria kansallisia strategioita. Vallan resurssit ovat toki tallella edelleen, mutta joko hallitus ei kykene kontrolloimaan niitä tai niiden käyttäminen suurvallan statuksen pönkittämiseen on julkisen mielipiteen vastaista. Kyseinen analyysin avulla voitaisiin perustella vaikkapa Yhdysvaltain ekspansiiviseen ulkopolitiikkaan kohdistuvaa kasvavaa kansallista kritiikkiä. Maailmanlaajuisesta terrorismin vastaisesta sodankäynnistä ja voimakkaasta ideologiasta huolimatta kasvava paine sisäisten ongelmien ratkaisuun on vahvasti läsnä myös amerikkalaisessa kontekstissa.

EU:n ydinvaltiot ovat Yhdysvaltoja tyypillisempiä esimerkkejä kevyistä postmoderneista valloista, jotka eivät aktiivisesti pyri osallisiksi maailman poliittisiin ongelmiin tai ajaudu keskinäisiin kiistoihin ideologisin perustein. Tällöin globaali poliittinen kenttä muuttuu alueellisesti jakautuneemmaksi kuin ennen. Kylmän sodan aikaiseen tilanteeseen verrattuna postmoderneilla valtioilla ei ole niin paljon halua eikä mahdollisuuksiakaan vaikuttaa alueellistuvaan turvallisuusjärjestelmään. Seurauksena on jo edellä kuvattu pelon ilmapiiristä ja ydinsodan uhkasta puhdistunut globaalin turvallisuuden kenttä, jossa paikallisilla ja alueellisilla toimijoilla on tilaa temmeltää. (mt. 4-6)

3.2 Buzanin tulkintoja Kiinan nykytilasta

Buzanin näkemyksiä Kiinasta on vaikea tarkastella törmäämättä Gerald Segalin tulkintoihin. Segalin viimeiseksi jäänyt provosoiva artikkeli (1999b) Kiinan globaalista merkityksettömyydestä innoitti tusinan verran tutkijoita kommentoimaan Kiinan nykytilannetta ja esittämään visioita nousevan mahdin tulevasta kehityksestä. Segalin

läheisenä ystävänä ja tutkijatoverina Buzan edesauttoi näkökulmien kokoamista yksiin kansiin. Tuloksena syntynyt teos sisältää paitsi ennenaikaisen kuoleman kohdanneen tutkijan näkemysten puolustuspuhetta ja kritiikkiä, myös tuoretta analyysia Buzanin Kiinaa koskeviin tulkintoihin liittyen. Käsillä olevassa luvussa tarkoituksenani on avata tarkemman tarkastelun alle näitä Kööpenhaminan koulukunnasta nousevia näkökulmia nykypäivän Kiinan globaalista asemasta.

Segalin artikkelin päätarkoituksena oli herätellä valtioiden johtoa uudistamaan suhtautumisensa Kiinaan. Maan valta-aseman liioittelu on haitallista sekä ulkopuolisten politiikalle että Kiinalle itselleen: kiinnostus sisäisiin uudistuksiin laskee ja ulkovaltojen asettamat vaateet kansainvälisen järjestelmän edellyttämien normien noudattamisesta heikkenevät. Kiinan pelaaminen potentiaalillaan ei tosin ole mitenkään poikkeuksellista, sikäli kun sen takana on yleisesti tunnustettu ajatus siitä, että nousevat vallat pyrkivät vakuuttamaan merkitystään. (Buzan 2004a, 149; Korhonen 1999). Jo edellisessä luvussa kävi ilmi, että vakuuttelujen purkaminen on kuitenkin Buzanillekin tärkeää: Kiina on profiloitunut suurvalta-asemansa lunastajana pitkälti potentiaalinsa hyödyntämisen avulla. Tällöin ulkovaltojen Kiina-kuva koostuu väistämättä enemmän tai vähemmän ilmasta. Tulkinnat riippuvat tarkkailijan positiosta ja näkökulman lähtökohdista.

Buzanin (2004a) kokoavan analyysin mukaan Kiinan vaikutus näkyy edelleen enemmän sen naapurustossa Aasiassa kuin kansainvälisessä järjestyksessä kokonaisuudessaan. Kaikkien Segalin muistolle koottujen kirjoitusten voidaan Buzanin mielestä suurempiin yksinkertaistuksiin sortumatta todeta puoltavan tätä regionaalisen turvallisuusteorian edustamaa näkökulmaa (mt. 143). Vaikka Kiinan taloudellinen vaikutusvalta maailmassa kasvaa kaiken aikaa, se nojaa globaalilla tasolla edelleen enemmän potentiaaliin kuin todelliseen kapasiteettiin. Aasian ja Tyynenmeren alueella Kiina sen sijaan vaikuttaa ratkaisevasti sekä kaupan, investointien ja teollisuuden kehitykseen että monien naapurimaidensa valtiolliseen hallintoon. (Breslin 2004, 120–123; Lehmann 2004, 102–106) Lawrence Freedmanin (2004, 21–22, 35) kommentin mukaan Kiina ei ole sotilaallisella sektorilla pystynyt laajamittaisen mannertenvälisen kapasiteetin kehittämiseen, vaan voimainponnistuksista huolimatta puolustuksen vaikutus kohdistuu lähinnä välittömään lähiympäristöön. Kiina ei siis sotilaallisessa mielessäkään ole millään tapaa muuttamassa kansainvälisen järjestyksen rakennetta. Poliittisella sektorillakin Kiinan

asema voidaan nähdä haastajan sijaan enemmän globalisaation integroivien voimien alaisena. (Kim 2004, 51–53; ks. myös Talvensaari 2007).

Buzanin lainaama Samuel S. Kim näkee Kiinan kehityspyrkimyksissä piilevän paradoksin: mitä enemmän keskushallinto investoi paikallisten ja alueellisten virkamiesten suvereniteetin lisäämiseen, sitä heikommin se kykenee multilateraalien sopimusten noudattamiseen (Kim 2004, 52). Esimerkiksi vapaaseen ja vientijohteiseen talouspolitiikkaan pohjaavia WTO-sopimuksia on vaikea panna toimeen maaseutualueilla, joissa paikallisten radikaalisti eriävät intressit ruokkivat raivoisaa vastarintaa. UNDP:n raportin mukaan elintasoerot Kiinan kaupunkien ja maaseudun välillä ovat suuruusluokaltaan maailman huippua (Naidu 2007, 43). Regionaalisuutta painottavasta näkökulmasta Kiinan merkitys globaalilla tasolla korostuukin lähinnä sisäisten ongelmien kautta: kansainvälisen järjestyksen kipupisteet eivät suinkaan aina synny vahvojen kilpailuasetelmista vaan heikkojen vaikeuksista. Freedman vertaa Kiinaa Afrikkaan, jossa heikkojen valtioiden sisäinen hajaannus on johtanut maailmanlaajuisten kriisien puhkeamiseen (Freedman 2004, 35–36).

Kiinan alueellista merkitystä painottava väite saattaa Buzanin (2004a, 144) mukaan johtaa virheelliseen oletukseen, jonka mukaan Aasia ja globaali taso näyttäytyvät toisistaan erillisinä saarekkeina. Regionalistisen näkökulmansa mukaisesti Buzan kirjoittaa, että paikallinen, alueellinen ja globaali vaikutus ovat yhteydessä toisiinsa: Yhdysvallat voidaan esimerkiksi lukea osaksi Itä-Aasian aluetta, missä se on vahvasti läsnä ja vaikuttaa siihen, miten Kiina asemoituu suhteessa naapureihinsa. Onnistuakseen analyysissään Buzan turvautuu kuitenkin itsekin yksinkertaistavaan rajanvetoon. Alueellisen turvallisuusteorian mukaisesti suurvallan – ja ennen muuta supervallan – ominaisuutena on paitsi kyky suojella poliittista vaikutustaan välittömässä lähiympäristössään, myös johtaa aluettaan (ks. luku 3.1.4 Supervallat, suurvallat ja alueelliset vallat; tarkemmin Buzan & Waever 2003, 34–37). Siinä missä Yhdysvallat ”johtaa” Pohjois-Amerikkaa ja läntistä sivilisaatiota kokonaisuudessaan, EU toimii oman alueensa välittömänä henkisenä johtajana Euroopassa. Suurvallan statuksen lunastaakseen Kiinan siis tulisi kyetä vastaavaan asemaan – sen merkitys Aasiassa vaikuttaa suoraan globaalilla tasolla miellettyyn merkitykseen. (Buzan 2004a, 145–146)

Buzanin mukaan Kiina on Intian ja Venäjän tavoin geopoliittisessa loukussa: se ei voi astua aluepoliittisten kiistojensa yläpuolelle. Jos Kiina kykenisi saavuttamaan jonkin asteisen hegemonian omalla alueellaan Itä-Aasiassa, sen globaali asema vahvistuisi suunnattomasti. Saadessaan pelon, varovaisuuden ja ihailun sekaista tukea naapurustossaan Kiina yltäisi taloudellisen veturin asemaan alueellaan ja kykenisi siten haastamaan läntisten suurvaltojen edustamaa globaalia talousjärjestelmää. Toisaalta taas Freedmanin kuvaama heikolle valtiolle ominainen sisäinen hajaannus voi Kiinankin tapauksessa rohkaista naapurivaltioita vastarintaan eli ns. balancing-politiikan harjoittamiseen. Japanin liitto Yhdysvaltojen kanssa syvenisi ja toisaalta myös Intia, Kaakkois-Aasia, Venäjä ja Japani koordinoisivat puolustustaan Yhdysvaltojen mahdollisella tuella. Välittömällä lähialueellakin nouseva vastarinta voisi laskea Kiinan globaalilla arvoasteikolla helposti Venäjän ja Intian alapuolelle, sillä Itä-Aasian alueella sijaitsee paljon enemmän substanssia omaavia valtioita kuin Keski-Aasiassa tai Intian niemimaalla. (sama) Buzan painottaakin kautta koko yhteenvetonsa, että Kiinan vaikutus rajojensa ulkopuolella riippuu ratkaisevasti siitä, miten se organisoi itsensä sisäisesti.

Vaikka Segal onnistui viimeisellä mitätöivällä artikkelillaan nostattamaan todellisen vastalauseiden myrskyn Kiinan-tutkijoiden vesilaseissa, kaikki muistelmateoksen kirjoittajat kykenevät Buzanin mukaan näkemään Segalin sanojen taakse. Korostihan ”nuori Gerry” jo vuonna 1982 Kiinan strategista merkitystä kaksinapaisen maailmanjärjestyksen haastajana (Freedman 2004, 25–26; Segal 1982, 10). Segalin ajatteluun sisältyi jo tuolloin varhaisen konstruktivismin siemen. Tulevat tutkijavuodet kartuttivat kokemusta ja hioivat akateemista arviointikykyä, mutta Kiinan revisionismi ja sen asettama haaste on yhä näkyvissä myöhemmässä tuotannossa. Samuel S. Kim (2004, 37) toteaa, että Segalin omat argumentit Kiinan rajoittamisesta tuntuvat istuvan täydellisesti Yhdysvaltain uuskonservatiivien ”itseään ruokkiviin profetioihin kiinalaisesta uhkasta”. Provosoivaa mitätöintiä Segal harrastaa vain saadakseen ylikiehuneet Kiina-käsitykset varmemmin viilenemään.

Buzan (2004a, 164) kritisoi tutkijakollegansa ylilyöntiä siitä, että se ei regionaalisesta suuntauksestaan huolimatta onnistu katsomaan alueellisen tason dynamiikkaa tarpeeksi läheltä. Ennen kaikkea Buzan kuitenkin uskoo Segalin ehkä sittenkin aliarvioineen potentiaalin todellisen merkityksen maailmanpolitiikassa. Konstruktivistisen lähtökohtansa mukaisesti Buzanille politiikassa on aina kyse tulevaisuudesta ja sitä kautta

mahdollisuuksilla pelaamisesta. Näin ollen merkittävin Kiinan kapasiteettia koskeva kysymys piilee tulevaisuuden arvottamisessa: kuinka paljon painoarvoa tuleville odotuksille tulisi panna nykyhetkessä? Rahoitusteoreetikko voisi tarjota tyydyttävän vastauksen: ratkaisu riippuu yhtäältä potentiaalin realisoitumiseen vievästä ajasta sekä toisaalta rakenteiden vahvuudesta ja luotettavuudesta. Segalin panos tässä spekulaatiossa on siinä, että kysymistä on jatkettava lakkaamatta. Ne, jotka vastauksissaan vetoavat ajan nopeuteen ja rakenteiden lujuuteen, on nostettava erityisen skeptisesti valvovan katseen alle. (sama)

3.3 Visiointia tulevasta Kiinasta

Millä tavoin sitten voitaisiin maalata Kiinan mahdollisia kehityspolkuja, jos konstruktivismi kumoaa kaikki vähäistäkin varmuutta huokuvat ennustukset? Yksiselitteisten ennusteiden sijaan Buzan päätyy yhteenvedossaan erittelemään sekä materiaalisia että sosiaalisia voimia, jotka vaikuttavat kehityksen suuntaan. Kansallisen politiikan suurimpana koetinkivenä on autoritaarisen hallinnon ja kasvavan markkinatalouden yhdistäminen, alueellisia suhteita hiertää Taiwanin-kysymys ja globaalia tasoa hallitsee Yhdysvaltain ja Japanin liittouma. Alueellisen hegemonian saavuttamista edesauttaa kuitenkin huomiota herättävä tyhjiö naapurivaltioiden vastarinnassa. (Buzan 2004a, 146–163) Koska tutkimukseni ei ensisijaisesti keskity Kiinan ja sen naapuruston väliseen dynamiikkaan, tässä yhteydessä ei ole syytä pureutua yksityiskohtaisemmin tähän kehityspolkuja ympäröivään maastoon. Sen sijaan avaan yleisluontoisesti niitä visioinnin linjavetoja, joiden perusteella Buzan käy Kiinan kovuuteen käsiksi.

Seuraavassa luvussa esitetyssä strategiassa Buzan ja Segal (1996) tuovat selkeästi esille, että Kiinan harjoittama aggressiivisen omaehtoinen ulkopolitiikka on haaste ulkovalloille. Kiina on yksipuoluejärjestelmä, mutta Segalin (1998, 28) mukaan ”bisneseliitti ja amerikkalaiset poliitikot” vetoavat taloudellisen kasvun itseään ohjaavaan voimaan: vaurauden lisääntyminen kasvattaa demokraattisten reformien painetta valtaeliitin hallinnan kustannuksella. Sortumat yksisilmäisen imperialismin suuntaan estetään, koska vastuuton politiikka synnyttää väistämättä kritiikkiä. Kyseessä on perinteinen liberaali näkemys, jonka mukaan vapaa markkinatalous tarjoaa tilaa vaihtoehtoisille mielipiteille, jolloin hallinto väistämättä demokratisoituu.

Vasta-argumenttina voi yhtä hyvin esittää, että länsimainen liberalismi on kriisissä. Kiina kyseenalaistaa kylmän sodan jälkeistä liberalismin voittokulkua kehittymällä suurvallaksi omilla ehdoillaan. Kiinalaisella talousfundamentalismilla on kysyntää, koska se tuottaa rahaa. Suoraviivainen tyyli vetoaa kehittyviin maihin, jotka ovat sekä demokratiasta että talouskasvusta osattomia. Kiina on osoittanut nousevansa ilman demokratiaa, eikä lännellä ole kilpailijastaan samanlaista otetta kuin sillä oli Neuvostoliitosta kylmän sodan aikana.

Buzanin (2004a, 146–147) mukaan Kiinan kapasiteettia ja kehityksen ennusteita voidaan tarkastella kahden vaihtoehdon muodostaman matriisin puitteissa:

1. Kehittyykö Kiina vahvemmaksi (taloudellisen menestyksen siivittämänä) vai heikommaksi (sosio-poliittisen epävakauden murentamana)?
2. Tuleeko Kiinasta vihamielinen ja uhkaava voima kansainväliselle yhteisölle vai muuttuuko se suopeammaksi ja yhteistyöhaluisemmaksi?

Pahimmassa skenaariossa Kiina näyttäytyy sekä kaupan ja investointien vahvistamana että autoritaarisena ja länsivetoisesta kansainvälisestä yhteisöstä vieraantuneena mahtina. Kyse on juuri siitä visiosta, jossa Kiina uhkaa kehittyä supervallaksi täysin omilla ehdoillaan. Parhain kehityskuvio Buzanin luokittelussa esittää Kiinan globaalilla ja alueellisella tasolla kansainvälisen yhteisön linjoilla toimivaksi valtioksi, joka suopeudessaan pysyy jo lähtökohtaisesti nationalismin uhkasta erillään. Kyseisen skenaarion puoltajat esittävät, että Kiina on jo monin tavoin sisäistänyt kansainvälisen yhteisön liberaaleja lähtökohtia, eikä sitä siksi voida mieltää revisionistiseksi vallaksi. Buzan (2004a, 150) viittaa Kiinan hallinnon vuonna 1997 esittämään ja uudelleen vuonna 2002 korostamaan ”uuteen turvallisuuskonseptiin”, joka painottaa yhteistyövetoista turvallisuutta sekä rauhanomaista ja diplomaattista ratkaisumallia alueellisissa ja territoriaalisissa kiistoissa (White Paper on China’s National Defence). Toisaalta samaisessa puolustuspoliittisessa linjapaperissa otetaan voimakkaasti kantaa taloudellisen kehityksen ”materiaaliseen epätasapainoon”: kehitysmaat ovat hyötyneet vähiten talouden globalisaatiosta ja uhkaavat siksi marginalisoitua. Omaehtoinen linja tiivistyy lauseessa, jonka mukaan vallitseva kansainvälinen poliittis-taloudellinen järjestys on ”vanha, epäreilu ja irrationaalinen” ja täytyy siksi muuttaa perusteellisesti.

Kiina toisin sanoen ajaa Yhdysvaltain näkökulmasta äärimmäisen ristiriitaista politiikkaa: yhtäältä puolletaan kansainvälisen yhteisön neuvottelupöydissä saavutettuja turvallisuuslinjauksia ja toisaalta vaaditaan selkeästi vallitsevan irrationaalisen maailmanjärjestyksen muuttamista. Linjaus on myös Pekingille haasteellinen, sillä omavaltaisten intressien ja rauhanomaisen konsultoinnin yhtäaikainen toteuttaminen edellyttää jatkuvaa tasapainoilua haastajan ja mukautujan välillä. Seuraavassa luvussa esitetään jo aiemmin julkaistu strategia, jolla pyritään vahvistamaan kyseisen tasapainopolitiikan mukautuvia elementtejä ja keventämään näin uhkaksi koettua Pekingin haastetta.

Luku 4: KIINAN KOVUUS KÄSITTELYSSÄ

Teoreetikkojen ei tarvitse tyytyä ainoastaan maailman tulkitsemiseen tähtäävään argumentaatioon. Teoriaan liittyvien ongelmakohtien ylittämisen ja Kiinaa koskevien kannanottojen ilmaisemisen ohella konstruktivistiset turvallisuustutkijat pyrkivät konkreettisten suositusten esittämiseen. Käsillä olevassa luvussa kohdistan huomioni tutkijaan poliittisena toimijana. Pureudun strategiaan, jonka Buzan yhdessä Gerald Segalin kanssa rakentaa Kiinan haasteen hillitsemiseksi ja pohdin strategian lähtöoletuksia erillisen alaotsakkeen alla. Näkökulma Kiinan asettamasta haasteesta luo perustan, jota vasten Kööpenhaminan koulukunnasta nousevaa tulkintaa voidaan suhteellistaa aineiston tarjoamassa kontekstissa.

4.1 Kiina kevyeksi − rajoittamisen ja sulauttamisen strategia

Nykypäivän Kiina on Buzanin ja Waeverin (2003, 36) mukaan ”muodikkain potentiaalinen supervalta”, joka hallitsevasta kansainvälisestä yhteisöstä vieraantumisen seurauksena esittäytyy myös *status quon* ilmeisimpänä poliittisena haastajana. Buzan kirjoittaa yhdessä Segalin kanssa jo vuonna 1996 julkaistussa artikkelissaan uudesta, "kevytvaltojen" (lite powers) hallitsemasta postmodernista maailmasta, jossa Kiinan aggressiivinen protektionismi näyttäytyy erityisen suurena haasteena. Sekä Buzanin että Segalin mukaan Kiina on kiistatta voimakkaan nationalistinen valtio, joka Itä-Aasian turvallisuuden uhkaamisen ohella voi johtaa koko kansainvälisen systeemin järkyttämiseen. Haasteeseen reagoidaan sulauttamiseen (engagement) ja toisaalta rajoittamiseen (constrainment) pyrkivän toimintasuunnitelman avulla.

Sulauttaminen merkitsee Kiinan osallistamista kansainvälisen yhteisön toimintaan, joka käytännössä tarkoittaa integraatiokehityksen tukemista. Kiinan kytkeminen mukaan yhteistyöhön on Buzanin ja Segalin strategiassa välttämätön, muttei riittävä ehto menestyksekkäälle politiikalle. Lisäksi tarvitaan rajoittamista, joka tähtää Kiinan omaehtoisen voimapolitiikan hillitsemiseen. Rajoittamista ei tulisi sotkea kylmän sodan aikaiseen Neuvostoliiton hallitsemiseen tähtäävään politiikkaan (containment), joka julkisessa keskustelussa usein tulkitaan osallistamisen vastakohdaksi (ks. Segal 1994; 1996). Rajoittaminen merkitsee käytännössä ulkovaltojen tiukkaa sanelua siitä, miten ne

haluavat Kiinan toimivan. Niskuroinnin ja vastaanhangoittelun torjumiseksi ja toiminnan ohjaamiseksi täytyy kyetä esittämään tarpeeksi vahvoja pelotteita. Esimerkkinä kyseisestä tiukkalinjaisesta toiminnasta Segal pitää Yhdysvaltojen suhtautumista Kiinan uhitteluun Taiwanin suhteen. Myötäily johtavat ainoastaan siihen, että Kiina ottaa sen, minkä se haluaa. Myöntyväisyyslinjan kauaskantoisia seurauksia voitaisiin hyvin havainnollistaa ympärysvaltojen suhtautumisella Hitlerin laajentumispyrkimyksiin, jota voidaan kritisoida myös Hannah Arendtin tulkinnan kautta. Segalin (1996, 26) ohjeistuksen mukaan itäaasialaisten olisi syytä tajuta, että Kiinan haaste on "todellinen ja vaatii tiukkaa vastareaktiota".

Strategia rakentuu yhtäältä sotilaallisten ja toisaalta sosio-ekonomisten tekijöiden avulla. Yhtenä ratkaisuna on ammatillisen armeijan kehittämiseen tähtäävä yhteistyö, joka edesauttaisi alueellisen turvallisuussysteemin kompleksisten operaatioiden toteuttamista. Naton puitteissa operointi saa tutkijoiden siunauksen Yhdistyneitä kansakuntia tehokkaampana toimintamallina. Sotilaallisen yhteistyön päämääränä tulee olla liberaalien arvojen puolustaminen. Sosio-ekonomisten strategian avulla samaisia arvoja ajetaan lyhyellä aikavälillä sanktioiden ja pitkällä aikavälillä osallistamisen avulla. Sudania vastaan asetetaan pakotteita ja Kiinaa suostutellaan WTO-jäsenyyden kautta muuttamaan talouttaan ja yhteiskuntaansa liberaalimpaan suuntaan. Postmodernissa maailmassa kevytvaltojen tehtävänä on painostaa jokainen talouskasvua havitteleva valta muuttamaan itsensä rikastumisen edellytyksenä myös kevyeksi. (Buzan & Segal 1996, 8-9)

Autokraattiseen hallintotapaan tottuneesta rajoittamisen ja sulauttamisen strategia kuulostaa paitsi voimakkaalta, myös äärimmäisen määräävältä. “Toisella vuosituhannella ei tule olemaan suurempaa haastetta kuin saada Kiina kevyeksi ennen kuin se kasvaa liian vahvaksi”, tutkijat tiivistävät jo johdannossa mainitun keskeisen sanomansa. Etenkin Segalin tuotannosta käy ilmi, että strategia perustuu sekä kiihkoilun että liiallisen myöntyväisyyden purkamiseen. Ylilyöntejä vältetään kummassakin ääripäässä: Kiinan uhkaa ei tulisi realistien näkemyksen tavoin liioitella mutta välttää pitäisi myös yltiöpäistä sulautumista, johon Kiina-tutkijat maan historiasta vaikuttuneena helposti sortuvat. Buzan kuvaa kyseisiä aatteellisia ääripäitä termeillä ”realistinen rajoittaminen” ja ”liberaali osallistaminen” (Buzan 2004, 143). Neutraali suhtautuminen Kiinaan mahdollistaa keskitien ja vahva rajoittamispolitiikka estää vahingot, jotka ylilyönneistä aiheutuvat. Traditionaalisen turvallisuusteorian kannattajat vaativat aggressiivista voimapolitiikkaa;

toinen ääripää tähtää sitouttamiseen mutta sortuu myötäilyssään helposti ymmärtämään liikaa. Kun pyritään välttämään vihollisen muodostamista, kaadutaan toiseen ääripäähän, jossa politikoinnin kohde käyttää äärimmäistä myötämielisyyttä hyväkseen itsekkäiden intressiensä toteuttamisessa. Ylikorostunut maailmaa syleilevyys, yltiösuvaitsevaisuus, äärimmäinen solidaarisuus ihmiskuntaa kohtaan johtaa hyväksikäyttöön. Liiallinen neorealismi taas johtaa rajojen sulkemiseen, muukalaisvihamielisyyteen ja ylikorostuneeseen me-te -asetelmaan. ”Realistiseen rajoittamiseen ja liberaaliin osallistamiseen” perustuva strategia pyrkii edustamaan tarkoin harkittua keskitietä, joka lievittää Kiinan asettamaa uhkaa naapurustossaan sekä toisaalta ehkäisee antiamerikkalaisen ilmapiirin leviämistä.

4.2 Strategian toteuttamisen ongelmia

Kevytvaltojen näkökulmasta Kiina uhkaa postmodernia *status quoa*, joka nojaa vahvasti keskinäiseen koordinaatioon ja sosialisaatioon (Buzan & Segal 1996, 10). Toisaalla Segal (1996, 26) aiheellisesti huomauttaa, että vallitsevan järjestyksen haastaminen ei välttämättä tuomitse Kiinaa uhkaksi. Samalla hän kuitenkin korostaa, että juuri Kiinaan liittyvät kovan suurvallan ominaisuudet ovat viime vuosisadan aikana osoittautuneet suurimmiksi haasteiksi paitsi naapureilleen, myös koko kansainväliselle järjestelmälle. Nykypäivän Kiinaan suhtautumisessa näkyy myös maan historiaan liittyvä menestyksen aspekti: maailmantaloutta vuoteen 1850 saakka hallinneen valtion taloudellisesta nousua voidaan pitää luontevana kehityskulkuna. Sen vuoksi myöskään naapurivaltioiden nöyristelevä asenne Kiinan aggressiivisuuteen ei ole lainkaan kummallinen – vahvan edessä on opittu sopeutumaan. Naapurivaltiot ovat tosin viime vuosisadan aikana saaneet itsekin maistaa menestystä, ja nähneet myös alueellisesti hajaantuneen Kiinan heikkoutta. Kiinalaisesta perspektiivistä on aivan ymmärrettävää, että uudessa tilanteessa vahvistuvaa taloudellista asemaa pyritään nyt legitimoimaan ”historiassa koettujen vääryyksien” avulla. Toisen vuosituhannen lopulla Kiinan nationalistiseen agendaan kuului vahvasti sen alueellaan edustaman dominanssin demonstraatio. (Segal 1994, 43–58)

Edellä sanotun valossa Kiinan rajoittamista hamuavan poliittisen tahdon olemassaolo on Itä-Aasiassa monisäikeinen ja epäselvä kysymys. Regionalistisen turvallisuusteorian näkökulmasta alueellisen tason suhtautuminen Kiinaan on ratkaiseva, koska se heijastuu

väistämättä myös globaalille tasolle. Fatalistinen alistuminen Kiinan hyökkäävää politiikkaa kohtaan voi kehittyä alueellisesti vahvaksi psykologiseksi ilmiöksi, joka alkaa ruokkia itse itseään. Jos naapurivaltiot eivät lähtökohtaisesta vastustamisestaan huolimatta yritä estää esimerkiksi Kiinan omaehtoisia pyrkimyksiä Taiwanin suhteen, myöskään ulkovallat eivät saa tilaisuutta puuttua asiaan. Todellisen pelotteen rakentaminen Yhdysvalloista, Australiasta, Japanista, Indonesiasta tai Malesiasta käsin on mahdotonta, mikäli tukikohdille ei anneta Kiinan naapurustossa tilaa. Seurauksena on sortuma virtuaalipolitiikkaan: *de facto* -pelotteen asemesta amerikkalaisten läsnäolo alueella on pelkkää virtuaalista retoriikkaa. (Segal 1996, 26)

Itseluottamusta rajoittamispolitiikan toteuttamisessa vahvistaa se, että Kiinan uusi varakkuus perustuu ulkomaiseen riippuvuuteen – vapaata markkinataloutta tavoitteleva järjestelmä ei tule toimeen ilman vientivetoista politiikkaa ja ulkomaisia investointeja. Viime vuosisadan lopulla Segal (1994) oli sitä mieltä, että koskaan aikaisemmin Kiinan historiassa ulkopuolisten voimien vaikutus maan kehityksessä ei ole ollut niin suuri. Aiempina menestyksen vuosina Kiina on ollut paljon itseriittoisempi ja keskittyneempi sisäänpäin, mutta globalisaation sysäämien vallankumouksellisten muutosvirtojen edessä entisen mahtivaltionkaan on vaikea suojautua. Kiina kohtaa samanlaisia identiteettiongelmia kuin muutkin muutospaineiden kourissa kamppailevat nykypäivän valtiot: valta valuu perinteisten hallintoelimien käsistä yhtäältä alueellisten ja paikallisten toimijoiden suuntaan ja toisaalta suuryrityskeskittymien seinien sisälle. Vuosituhannen vaihtuessa valtion kontrollin ulottumattomissa olevat ulkoiset tekijät alkoivat yhä enemmän muuttaa sekä Kiinan hallitsemistapaa että näkemystä, jolla maahan suhtaudutaan muualla maailmassa. (sama)

On syytä huomioida, että Segalin puhuessa vahvasta keskinäisriippuvuudesta Kiinan maakuntien ja ulkopuolisen maailman välillä eletään vasta ensimmäisiä kylmän sodan jälkeisiä vuosia. Aasian talouskriisi oli vielä edessä ja Pekingissä asetettiin vahvoja sanktioita taloudelliselle desentralisaatiolle. Tapio Korhonen (2004) toteaa Suomen Pankin Siirtymätalouksien tutkimuslaitoksen verkkojulkaisussa, että Kiinan talousjärjestelmän nykytilan arviointi on epämääräisen muutosprosessin vuoksi hankalaa. Pääosin Kiinan keskuspankin julkaisujen pohjalta kootussa muistiossa Korhonen tulkitsee sekä kommunistisen puolueen poliittisen otteen että maakuntien aseman edelleen vahvaksi. Nopeiden muutosten vuoksi on kuitenkin jo epävarmaa, kuinka tiukasti nimenomaan

talouselämä on keskushallinnon viranomaisten ohjattavissa. Raportin mukaan Kiinan talous jakautuu yhä varsin selvästi erillisiin osiin, joista suurimman kokonaisuuden muodostaa laaja ja köyhä maaseutu, perinteinen valtion yritystoiminta sekä nykyaikainen pääasiassa ulkomaalaisten omistama vientiteollisuus. Viimeksi mainittu hallitsee ulkomaankauppaa, mutta se peittää alleen maan perinteisen talouden valtiovetoisuuden. Markkinahakuisen rakennemuutoksen hajanaisuus vaikeuttaa epäilemättä suuresti markkinaehtoista talouspolitiikkaa, sillä talouden eri osat vaatisivat ehkä aivan erilaisia toimenpiteitä..(mt. 4)

Regionaalisen perspektiivin mukaisesti Kiinan sisäinen hajaannus estää merkittävästi maan mahdollisuuksia alueellisena toimijana. Valtion sisäinen heikkous vaikeuttaa siten myös postmoderniin keventämiseen tähtäävän strategian onnistumista. Ongelman lievittämistä hiertää se, että Kiinan markkinoista hyötyvät tahot suhtautuvat helposti vastentahtoisesti maan yhdentymiseen. Maan taloudellisen fragmentaation riskit kyllä tunnetaan, mutta Kiinan markkinat ovat niin suuret, että niiden toimintaan sekaantuminen käy ulkopuolisille voimille kalliiksi. Monille Kiinan naapureista maan sisäinen hajaannus sekä maakuntien keskinäinen riippuvuus muodostavat merkittävän taloudellisen ja poliittisen hyödyn lähteen. Totta kai Kiinaan investoivat Itä-Aasian valtiot ja Venäjä hyötyvät hajaantuneesta vallasta enemmän kuin voimansa yhdistäneen jättiläisen muodostaneesta uhkasta. Kiinan sisäisen koheesion puutetta käytetään hyväksi myös turvallisuusstrategian muotoilussa: maan alueellinen jakaantuneisuus toimii naapurivaltojen tasapainopolitiikan moottorina. Tällöin rajoittaminen tapahtuu keventämisen kustannuksella. (sama)

4.3 Strategian lähtökohdat ja rajoitteet

Buzanin ja Segalin ajama strategia perustuu länsimaisen Kiina-kuvan normalisointiin. Konstruktivistisen lähtökohtansa mukaisesti teoreetikot kuitenkin toteavat, että täysin neutraali suhtautuminen Kiinaan on mahdotonta. Näkemyksen tuloksena syntyvä strategia ottaakin hyvin voimakkaasti kantaa aggressiivisen nationalismin keventämisen puolesta. Siksi katson, että suhtautumistavan kontekstia sekä sen taustalla vaikuttavia tekijöitä on vielä syytä eritellä erillisen alaotsakkeen alla.

Poliittiset toimijat pyrkivät toiminnassaan väistämättä omien intressiensä toteuttamiseen. Konstruktivistisesta perspektiivistä maailmaa tarkastelevat tutkijat eivät voi katsoa itseään tai teoriaansa poliittisista toimijoista erillisenä saarekkeena. Länsimainen näkemys eroaa kiinalaisesta tavasta katsoa maailmaa. Buzanin ja Segalin toimintastrategia edustaa vallitsevaa kansainvälistä järjestystä tukevaa näkökulmaa. Segalin mukaan kyseisen väistämättömän tosiseikan kieltäminen on häpeällistä.

> Lyhyesti sanoen, kohtele Kiinaa tavalla, jolla haluat sen käyttäytyvän. Meidän intressimme on, että Kiinasta tulee rikas ja meistä kaikista riippuvainen. Mutta sääntöjen mukaan täytyy toimia ja voiman käyttöä tulee rajoittaa. Kyllä, tämä on läntinen agenda, mutta Kiina ei odottaisi meiltä yhtään vähempää. (Segal 1998)

Segal tuo läntisiin intresseihin nojaamisen reilusti esiin myös toisaalla. Hän kehuu idän ja lännen vastakkainasettelusta kirjoittanutta Chris Pattenia hyväksi länsimaiseksi poliitikoksi, joka tiedostaa, että läntisten hallitusten täytyy ymmärtää kirkkaasti länsimaiden omat intressit, eikä toimia Kiinan sanelemien intressien mukaan. Kirja-arvostelussaan Segal toteaa, että Pattenin mielestä ”emme saisi koskaan unohtaa sitä, että meidän omat intressimme pohjaavat Kiinaan, joka uudistuu ulkopuolisen maailman asettaman paineen alla ja hylkää siksi halunsa järkyttää kansainvälistä järjestystä.” (Segal 1999a, 187) Brittiläinen poliitikko ja entinen EU:n ulkoasiainkomissaari lunastaa tyylillään varman paikan ainakin Segalin leirissä.

Rajoittamispolitiikkaa ajavilla argumenteilla pyritään purkamaan Kiina-käsityksiin sisältyvää ilmaa, koska kyseiset ylilyönnit estävät Kiinan sisäistä uudistumista ja voivat siksi johtaa naapureihin kohdistuvan uhittelun voimistumiseen tai kansainvälistä yhteisöä haastavan argumentaation leviämiseen. Segal käyttää rajoittamispolitiikkansa toteuttamisessa vihollisen aseita: ylilyövää provosointia puretaan mitätöivän provokaation avulla. Segal on ensisijaisesti tutkija, ei journalisti, mutta kirjoituksissaan hän avoimesti omaksuu journalistille ominaisen tyylin: lyhyesti, voimakkaasti, kärjistäen. Suuri osa Segalin tuotannosta on julkaistu tieteellisissä aikakauslehdissä, joiden palstatilasta kilpaillaan. Huomion saa se, joka hallitsee shokeeraamisen taidon. *The Economist* -lehden toimittajan puolisona hän on itse sarkastisesti todennut, että journalistin kanssa avioituminen voi aiheuttaa vakavaa harmia akateemikon uskottavuudelle.

Segalin ristiriitainen persoona ja traaginen elämäntarina muodostavat kiehtovan yhtälön: Kiina-tutkija, joka ei koskaan opetellut kiinaa tai perehtynyt syvällisesti maan kulttuuriin; akateemikko, joka kirjoittaa häijymmin kuin journalisti; vastarannan kiiski, jolta pääsy Kiinaan kiellettiin, mutta jonka tuotantoa eivät maan viranomaisetkaan voi olla lukematta salaa; arvostettu asiantuntija, joka parhaimmassa iässään uransa huipulla, sylkäistyään ilmoille mustimman Kiinan vastaisen tervansa, menehtyy äkillisesti syöpään. Michael B. Yahuda toteaa Segalin muistolle kootun teoksen johdannossa (Yahuda 2004, 7-8), että identifioidessaan itsensä enemmän generalistiksi kuin Kiina-asiantuntijaksi Segal katsoi kykenevänsä paremmin provokatiiviseen argumentointiin. (mt. 1-7)

Buzan yhtyy Kiinan keventämisen strategiaan, sillä pelissä on hänen työpanoksensa: autokraattisen ja nationalistisen potentiaalinsa lunastava Kiina murentaisi postmoderniin koordinaatioon nojaavan teorian perusteita. Turvallisuuden konstruktivistista olemusta korostavasta lähtökohdasta tosin jo pelkkä oikein pelattu potentiaali voi järkyttää vallitsevan järjestyksen asemaa.

Positiivista ja merkittävää Kiinan kannalta on se, että Yhdysvaltain asema nykymaailman ainoana supervaltana ei perustu enää niinkään materiaalisiin ominaisuuksiin. Sotilaallisesta ylivoimasta huolimatta kyse on ennen muuta arvojohtajuudesta: Kiina voi haastaa hallitsevan hegemonian yksinkertaisesti asettamalla sen edustaman unilateralismin kyseenalaiseksi. Se voi aivan röyhkeästi vaihtaa näkemyksen yksinapaisuudesta kaksinapaisuuden konstruoinniksi. Toisekseen Kiina voi omalla kasvutavallaan murentaa Yhdysvaltain hegemonian perusteita – se voi pelata USA:n virheet omaksi edukseen. Jokainen Yhdysvaltojen armeijaan kohdistuva syyte Irakin sotatantereella kasvattaa hegemonia vastaan hyökkäävien näkökulmien avaruutta. Idän haastajien ilma kuitenkin ohenee sitä mukaa kun Kiina kehityksensä kuluessa sisäistää Yhdysvaltojen edustamia arvoja omakseen. (Buzan 2004, 161–163)

Kiinan uhkalla spekuloidaan lännessä aikakaudesta riippumatta. Olosuhteet ja julkinen mielipide leimaavat näkemykset aikansa näköisiksi. Buzanin ja Segalin teesi voimakkaasta ja nationalistisesta Kiinasta on esitetty yli vuosikymmen sitten, ennen Aasian talouskriisiä ja idästä nousevan uhkan suhteellistumista; ajalta, joka edelsi läntisen sivilisaation ytimeen kohdistunutta terrori-iskua ja fundamentalistista islamia vastaan julistettua sotaa. Suurvaltapolitiikalle tyypilliseen tapaan myös vallanpitäjien vaihdokset voivat heilauttaa

vallitsevaa asetelmaa hyvinkin nopeasti suuntaan tai toiseen. Vaikka Kiinan esittäminen selkeänä uhkana kansainväliselle järjestykselle juontuukin vuosikymmenen takaa, tutkijoiden myöhemmässä tuotannossa ei ole tarvetta kumota uhkan olemassaoloa. Buzan (2004) toteaa, että Irakin sotaan ja terrorismin torjuntaan kohdistuneesta ulkopolitiikan kärjestä huolimatta Kiinalle kurtistellaan Washingtonissa edelleen kulmia. Kansallisen turvallisuusstrategiansa mukaisesti Yhdysvallat pyrkii pitämään dominanssiaan yllä. Näin ollen se väistämättä haluaa säilyttää läsnäolonsa Aasiassa ja estää sieltä nousevien valtojen kehitystä. Terrorismin tuhoamiseen vedoten Yhdysvaltain joukkoihin lyöttäytymällä Kiina ei pääse vihollisen leimastaan.

Kovaksi hiotun Kiina-kuvan vihamielisyyteen löytyy aina pehmentäviä näkökulmia. 1990-luvun lopulla länsimaisessa mediassa puhuttiin ”Pekingin keväästä”: Hongkong oli palautettu Britannialta takaisin Kiinalle, talouskasvu jatkui ja suhteet Yhdysvaltoihin näyttivät saavan myönteistä tuulta purjeisiin. (Mykkänen 2004) Argumentteja Kiinan ulkopoliittisen strategian muutoksesta kansainvälistä yhteisöä puoltavaan suuntaan on useaan otteeseen esillä myös kuluvan vuosituhannen puolella tehdyssä tutkimuksessa (ks. esim. Talvensaari 2007; Medeiros & Fravel 2003). Kansainvälisissä rahoitusinstituutioissa mainetta niittänyt Nobel-palkittu ekonomi Joseph Stiglitz (2007, 48) toteaa, että Kiinan viisivuotissuunnitelma vuodelta 2006 kertoo jo maan askelluksesta postmodernia kohti: suunta muuttuu viennin edistämisestä selkeästi kotimaisen kysynnän kasvattamista kohti. Kiinan postmodernia värinää voidaan selittää myös sillä, että maassa tapahtunut muutos asettaa kansainvälisen yhteisön tärkeimmäksi tekijäksi valtion sisäisen turvallisuuden ja legitimiteetin takaamisessa. Pekingin ulkopoliittisista linjauksista päättäjät ovat kyseisen näkemyksen mukaan sisäistäneet, että valtioiden itsekeskeisyys ja omaehtoinen politiikka ei ole enää paras tapa kansallisten etujen saavuttamiseksi. (Talvensaari 2007, 88, 93)

Avoimemman näkökulman vahvistuminen Kiinan ulko- ja turvallisuuspolitiikassa merkitsee sitä, että Buzanin ja Segalin esittämä skenaario kansainväliseen yhteisöön Kiinan taholta kohdistuvasta uhkasta murenee. Talvensaaren pro gradu -tutkielmassa Kiina esiintyy ulkopoliittisten puheiden valossa nöyränä ja kansainvälisen yhteisön normeja kunnioittavana valtiona. Kyseinen seikka ei kuitenkaan välttämättä johda voimakkaan ja nationalistisen Kiina-kuvan kumoutumiseen, vaan kuvastaa ehkä ennemmin Kiinan johdon diplomaattisen ja retorisen oppineisuuden lisääntymistä kansainvälisellä kentällä toimittaessa. Ottamalla kansainvälisen politiikan konventionaalisista toimintamalleista

vaarin Kiina voi vahvistaa omaa asemaansa muun maailman silmissä. Vaikka Kiina näyttäytyisi kansainvälisillä foorumeilla miten yhteistyöhaluisena hyvänsä, se ei voi liuottaa muualla miellettyä uhkaa olemattomiin. Turvallistamisteorian näkökulmasta haasteen määrittää viime kädessä aina ulkopuolinen toimija.

Seuraavassa aineiston analyysiin keskittyvässä luvussa pohditaan tähän mennessä taottujen työkalujen avulla, missä määrin aineisto järkyttää tai haastaa alueellisen turvallisuusteorian perusteita. Analyysin tarkoituksena on selvittää, miten aineistossa esitetty Kiina-kuva asemoituu suhteessa konstruktivistien argumenttiin Kiinasta ”toisen vuosituhannen suurimpana haasteena”.

Luku 5: KIINA AFRIKASSA

5.1 Aineiston laatu ja journalismin narratiivisuus

> (…)Sooner or later, it is felt, there will be a head-on collision between the West and China as both battle it out for the resources they need to maintain their respective economic growths.
>
> One of the prime, if not the prime, battlefields is Africa. China has moved stealthily but speedily into Africa and is winning new friends and influencing policy by the month. Trade between China and Africa has increased by 400% since 2000. China is now Africa's third largest commercial partner after the US and France and the second largest exporter to Africa after France.
>
> (…)What are we to make of this Chinese 'invasion' of Africa? China has indeed been a friend of Africa during the struggle for independence and was there to help any who asked in terms of building economies. They constructed railway lines, roads, bridges and stadiums at a fraction of the cost that was demanded by Western contractors and they have trained tens of thousands of African doctors and scientists.
>
> Their attitude has also been largely straight and honest. They want to do business and are prepared to bargain and compete. They have not tried to push ideologies down African throats nor lectured them on how to run their affairs. Most of their dealings have been above board - the system is such that it is virtually impossible to engage in corruption without being detected. They have not used military power or engaged in invasions of any African country and they are now responsible for the high prices that African resources and oil fetch on the open market.
>
> What are we to conclude? Is China now Africa's best friend? (African Business, editorial 5/2006)

Edellinen lainaus toimikoon johdattelevana alkuna aineistooni. Lainauksen tarkoituksena on kuvastaa lehden päätoimittaja Anver Versille tyypillistä voimakasta kieltä, joka kääntää tutkielmani taustalla olevien teoreetikkojen konstruoiman Kiina-kuvan päälaelleen. Kiina näyttäytyy läntisen kolonialismin ikeestä nousevien valtioiden pelastajana, joka tarjoaa nuorten talouksien ongelmien lievittämiseksi rautateiden, siltojen ja stadionien kaltaista infrastruktuuria. Avun hinta kattaa vain murto-osan läntisestä tarjouksesta ja mikä parasta - se saadaan rehellisin keinoin suoraan käyttöön. Kiinalaiset eivät yritä ”työntää ideologioita alas afrikkalaisten kurkusta” tai ”luennoi, miten suhteita tulisi hoidella”. Sen sijaan he kouluttavat afrikkalaista työvoimaa afrikkalaisten tarpeisiin. Kiinan noustessa jalustalle länsi jää tuomitsevan kritiikin kohteeksi. Lähtökohtaisesti kiinalaisten asema Afrikassa on

mitä herkullisin asetelma Whiten mukaisen arkkityyppisen romanssin rakentamiseksi: kyseessä on draama, jossa sankarin voitto saa Kristuksen ylösnousemukseen verrattavia mytologisia piirteitä (vrt. White 1973, 8-9).

Versi painottaa myös kiinalaisen kysynnän myönteistä vaikutusta Afrikan raaka-ainehintoihin, jotka länsimaiden tullipolitiikka on aiemmin polkenut alas. Afrikka on sotilaallisesta vallankäytöstä kieltäytyvälle Kiinalle kaikkea muuta kuin imperialistisen invaasion kohde. Edellä lainatun pääkirjoituksen loppuun heitetty kysymys ei vahvasti latautuneen tekstin jälkeen jätä jyrkästi kieltäville vastauksille juurikaan sijaa: Kiina on esimerkillinen ystävä, joka reiluudellaan hakkaa kirkkaasti entiset kolonialismi-isännät. Voimakkaan näkökulman taakse kätkeytyy kuitenkin paljon ristiriitaista ja poliittista värinää. Yksiselitteisesti ”parhaan ystävän” tai romanssin voimallisen sankarin asemaan yltäminen ei onnistu läpihuudolla. Tulevien kappaleiden tarkoituksena on perehtyä African Business- ja New African -aikakauslehdissä ilmenevien Kiina-käsitysten moniulotteiseen verkostoon. Käytän aineistosta nousevien teemojen erittelyn perustana narratiivin poliittista luentaa Hannah Arendtin sekä Hayden Whiten avaamien näkökulmien avulla. Luen luonnollisesti aineistoa myös suhteessa edellä esittämäni teorian tulkintoihin Kiinasta.

Kiinan rooli Afrikassa on ollut vahva jo pitkään. Kiinan kansantasavalta perustettiin aikana, jolloin suurin osa kolmatta maailmaa oli kolonialistisen hallinnan alla. Pekingin näkemys maailmasta noudatti sosialistisen Neuvostoliiton näkökulmaa kaksinapaisesta maailmanjärjestyksestä. Perusta Kiinan ja Afrikan yhteistyölle avautui kolmannen maailman yhteisiä pyrkimyksiä edistävässä Bandungin konferenssissa vuonna 1955. Nykyään vahvistuva side näkyy korkean tason virallisten tapaamisten kasvuna sekä kaupan ja diplomaattisen yhteistyön lisääntymisenä. Vasta kuluvan vuosituhannen puolella sidos on alkanut nousta myös läntiselle agendalle. (Muekalia 2004) Edellä lainatun pääkirjoituksen mukaan Kiinan ja Afrikan välinen kauppa on kasvanut nelinkertaiseksi vuodesta 2000. Kiinasta on tullut Afrikan kolmanneksi suurin kauppakumppani heti Yhdysvaltain ja Ranskan jälkeen. Afrikan-viennissä Yhdysvallat on jo jäänyt Kiinan taakse.

Aineiston rajausta ajatellen olisi erittäin mielenkiintoista tarkastella valittuja aikakauslehtiä koko kuluvan vuosituhannen ajalta ja seurata, millaisena Kiinan jalanjäljen nopea kasvu näyttäytyy Afrikan näkökulmasta. Lehtien sisältöön perehtyminen kuitenkin osoitti, että kyseinen rajaus edellyttäisi ainakin toisen lehden kohdalla joko laajempaa tutkimusta tai

Kiinaa käsittelevien juttujen voimakasta karsintaa. Mielenkiintoisena huomiona saattoi jo aineiston valintaa tehdessä todeta, että siinä missä New African piilottaa Kiinan lähinnä muiden teemojen sisälle, African Business nostaa maan silmiinpistävästi esiin lähes jokaisessa numerossaan parin vuoden sisällä. Syytä voidaan toki etsiä julkaisujen erilaisesta luonteesta: New African tarjoaa syväluotaavia katsauksia Afrikan avainvaltioihin, se avaa maiden hallinnollista, kulttuurista ja sosiaalista kehitystä ajankohtaisten teemojen avulla. African Business puolestaan keskittyy Afrikan maiden kasvaviin markkinoihin ja niiden tarjoamiin mahdollisuuksiin ulkomaisia sijoittajia ajatellen.

Jakolinja ei ole kuitenkaan näin yksiselitteinen, sillä molemmat lehdet operoivat enemmän tai vähemmän samalla tontilla: ne palvelevat yleisöä, joka koostuu pääosin Afrikasta kiinnostuneesta tai siellä matkustavasta eliitistä. Lehtiä julkaiseva IC Publications on perustettu vuonna 1966 ja pitää päämajaansa Lontoossa. Julkaisijan verkkosivujen mukaan lehdet edustavat yhdessä samaan ketjuun kuuluvan *The Middle East* -julkaisun ohella ”johtavaa panafrikkalaista ja panarabialaista nimekettä tämän päivän markkinoilla, tavoittaen yli 500 000 vaurasta kuluttajaa, liikemiestä, ministeriä, virkamiestä ja mielipidevaikuttajaa Afrikassa ja arabimaailmassa”. New African ja African Business siis molemmat löytävät kohderyhmänsä sekä yksityiseltä että julkiselta sektorilta. Käytännössä tämä näkyy vaikkapa siinä, että myös New African -lehden ilmoitustila täyttyy pääosin Afrikkaan kohdistuvia investointeja koskevaa konsultointi- ja rahoitusapua tarjoavien yritysten mainoksista. Molemmat lehdet mainostavat olevansa läsnä Afrikkaa koskevien merkittävien konferenssien yhteydessä. Kokouksiin kutsumattomat voivat törmätä lehtiin suurimpien lentoyhtiöiden tai hotelliketjujen asiakkaina. Kyseessä on siis julkaisu, joka jää valtaosalta sekä Afrikkaa että länsimaita lukematta.

Tutkimusasetelmani näkökulmasta kyseisten aikakauslehtien merkittävyyttä mielipidevaikuttajina on kuitenkin vaikea kiistää: mitä kauemmaksi ulkomaailmaan mennään, sitä marginaalisempaa yläluokkaa Kiinan asettama uhka tai mahdollisuus kiinnostaa. Alueellisen turvallisuusteorian mukaan suurimmalle osalle turvallisuus määrittyy suhteessa lähiympäristöön. Vain pieni osa toimijoista kykenee ulottamaan turvallisuuden alueiden ylitse. Näin ollen Kiinan globaalia asemoitumista konstruoitaisiin kiivaimmin merkittävien vaikuttajien keskusteluissa, ja keskivertoafrikkalaisen rooli rajautuisi lähinnä reagointina marginaaliin. Koska tutkimukseni narratiivinen lähtökohta

kuitenkin on moniulotteisen kertomusten verkoston paljastamisessa, ihanteellinen aineisto olisi voinut esittää vahvojen valtarakenteiden alle jääviä, vaikkakin laimeita ja vaikeasti löydettäviä narratiiveja. Paradigmoja purkava lukutapa konstruktivistisen turvallisuusteorian yhteydessä asettaa haasteen valtiokeskeisyydelle. Tutkimusasetelmani kannustaisikin etsimään helposti tukahtuvia kertomuksia esimerkiksi afrikkalaisten päivälehtien mielipidesivuilta. Esimerkkejä heikommista kertomuksista ei kuitenkaan tarvitse hakea marginaalin marginaalista: tutkimukseni teorian ja aineiston edustamat näkökulmat heijastavat jo sinällään rakenteellisia eroja narratiivien välillä. Afrikkalainen eliitti rakentaa identiteettiään sortavien rakenteiden kautta ja pyrkii toiminnallaan omien olosuhteidensa korjaamiseen.

Valittujen aikakauslehtien huomattavan erilaisen Kiina-painotuksen vuoksi aineistoa täytyi rajata hieman eri lähtökohdista. African Business -lehden Kiina-maininnat olisivat yksistään riittäneet kattamaan laajemmankin tutkimuksen empiriaosuutta. Halusin kuitenkin rinnalle toisenkin julkaisun vertailua varten. Ikään kuin sisarlehden roolia edustava New African istuu ongelmitta samaan tarkastelumuottiin ja mahdollistaa siten hyvin vertailun samalta viivalta. Lehden ensisijaisesti Kiinaa koskevat jutut olivat kuitenkin niin harvassa, että aikahaarukkaa olisi voinut vetää huomattavasti edellistä leveämmäksi. Päädyin alla esitetyssä taulukossa ilmenevään kompromissiin, koska halusin pidättää tarkastelun yhtenevän ajallisen kehikon sisällä. Vuosi 2006 voidaan tulkita merkittäväksi jaksoksi Kiinan syvenevissä suhteissa Afrikkaan (Naidu 2007, 41). Yhtäältä juhlistettiin 50-vuotista diplomaattista yhteistyötä ja toisaalta Peking julkaisi ensimmäisen Afrikka-politiikkaa koskevan ”valkoisen paperinsa”. Vuoden alkupuoliskoa leimasivat Kiinan päämiesten vierailut Afrikassa, ja juhla huipentui marraskuisessa Pekingissä ensimmäiseen virallisen yhteistyöfoorumin (FOCAC) puitteissa pidettyyn tapaamiseen. (sama)

Tätä taustaa vasten asetin aineistoni kehykset tammikuusta 2006 heinäkuuhun 2007. Halusin tarkasteluun mukaan myös ”Afrikan vuotta” seuraavia numeroita, jotta tapahtumien jälkeen jäisi tilaa reagoinnille. Vuoden 2006 heinäkuuta edeltävät lehdet jätin aineistoa tasapainottaakseni kokonaan New African -lehden edustettavaksi. Kiinaa käsittelevien tai sitä selvästi sivuavien artikkelien runsaus African Business -lehdessä pakotti juttujen luokitteluun ja karsintaan. ”Made in China” -tyyppiset maininnat jäivät molemmissa lehdissä väistämättä tarkastelun ulkopuolelle. Kiinaan viittaavien juttujen

lukumäärä muodostuu artikkeleista, jotka koskevat suoraan Kiinaa tai viittaavat siihen varsinaisen aiheensa selkeänä osana. African Business -lehdestä etsin aineiston pelkästään ”Cover Story” -teeman alla esiintyvistä kansikuvajutuista, pääkirjoituksista sekä lukijoiden lähettämistä kirjeistä.

Kirjeiden muodossa tuleva palaute avartaa konstruointikenttää huomattavasti, sillä se on aineistoni ainoa linkki toimituksen ulkopuolelta nouseviin kertomuksiin. Kansikuvajutut luovat näkyvyytensä vuoksi vahvoja mielikuvia ja kertovat myös paljon lehden painotuksista. Pääkirjoituksia puolestaan on perinteisesti pidetty sanoma- ja aikakauslehtien poliittisuuden ytimenä, sillä niiden funktiona on ottaa kantaa ja heijastaa lehden mielipidettä. Sen sijaan raportoivaa uutisjournalismia voidaan ainakin periaatteessa pitää neutraaliuteen ja tasapuolisuuteen pyrkivänä. Tutkimusta ohjaavan narratiivisen näkökulman mukaan jokainen uutinen kuitenkin pitää sisällään arvovalinnan, sillä jo kertomus sinänsä on ideologinen instrumentti.

Uutisten narratiivista laatua voidaankin tarkastella perspektiivistä, jossa uutiset kokonaisuudessaan ovat kerrontaa – yhtäältä inhimillisestä toiminnasta seuraavan kertomuksen luonnollisena jatkeena ja toisaalta yksilöllisinä tarinoina, jotka edesauttavat tuon kertomuksen kulkua (ks. Bird & Dardenne 1988, 67). Tällöin luokituksen pohjalla on oletus, jonka mukaan journalistit konstruoivat historioitsijoiden tavoin ympäröivää kulttuuria kerrottavaan muotoon. Whiten esittämä problematiikka todellisuuden ja narratiivien välisestä suhteesta hiertää siten myös uutisointia. Perinteinen jakolinja ”kovien” ja ”pehmeiden” tai informatiivisten ja viihdyttävien uutisten välillä tekee narratiivisessa lähestymistavassa tilaa kokonaisvaltaisemmalle määritelmälle, jossa uutiset palvelevat ensisijaisesti ympäröivän kulttuurin vallitsevien arvojen ja asenteiden välittäjänä. Yhteisöllisten ja rituaalisten piirteiden vuoksi uutisointia voidaankin tarkastella mytologisena narratiivina, joka tarjoaa ihmisille maailmankatsomuksen ja elämisen malleja (mt. 70–72, 82–83).

Kovien talousuutisten, viihdyttävien reportaasien tai kantaa ottavien pääkirjoitusten laatiminen ei siten ole rakenteellisesti toisistaan eriävää toimintaa. Siitä huolimatta journalismin narratiivisuuden laadussa voi olla hajontaa. Bird ja Dardenne (1988, 74) toteavat kertomusten konstruointitapoja erotellessaan, että journalistit pyrkivät uskottavuuden takaamiseksi esittämään tulkintansa tarinan muodossa, mutta suurta osaa

uutisoinnista ei voida pitää millään tapaa kertomuksena. Näkemyksen perusteeksi viitataan Whiteen (1981) joka varhaisessa tuotannossaan erottaa narratiivisen ja ei-narratiivisen tulkinnan toisistaan. Päivittäiseen toimitusrutiiniin kuuluvat raportit onnettomuuksista tai merkittävistä tapahtumista eivät ole kertomuksia vaan kronikoita. Tarinallisesta vajavuudestaan huolimatta ne ovat tärkeitä myyttiä rakentavia narratiiveja (Bird & Dardenne 1988, 74).

Jatkuva paine juonelliseen kerrontaan syntyy siitä, että luetuimmat, vakuuttavimmat ja myydyimmät tarinat ovat journalismissa dramaattisen, yksinkertaistavan, epätavallisen tai henkilöitävyyden kaltaisen kehyksen rajaamia. Kun huomio kohdistuu tarinaa konstruoivaan journalistiin itseensä, käännytään jälleen Whiten (1981, 14) puoleen: ”narratiivisuus – ja ennen muuta asiapitoinen tarinankerronta – liittyy erottamattomasti haluun moralisoida todellisuutta”. Näin päädytään taas vallankäytön kentälle. Ammattijournalisteilla on tapana kertoa samoja tarinoita samalla tavalla; yhden tarinan kertominen sulkee pois muut tarinat, jotka välttämättä jäävät kertomatta. Narratiivin sisältämää politiikkaa pohdittaessa huomio kohdistuukin journalistien mahdollisuuksiin oppia vaihtoehtoisia kerronnan ääniä. (Bird & Dardenne 1988, 82–83)

Taulukko 1: Analysoitavien artikkelien määrä ja laatu

Lehti	**African Business**	**New African**
Tarkasteluaika	7/2006- 7/2007	1/2006-7/2007
Lehtien lukumäärä	12	18
Kiinaan viittaavat jutut	91	9
a)kansikuvajutut/yht.	8/65	-
b) pääkirjoitukset/yht.	6/12	-
c) kirjeet/yht.	10/57	-
Analysoitavat jutut yht.	23	9

5.2 ”Miksi odottaa joulupukkia lännestä?”

Marraskuun ensimmäinen viikonloppu vuonna 2006 oli Pekingissä tärkeä. Bulevardien liikenne oli poikkeuksellisen rauhallista ja kadunvarsien mainokset oli vaihdettu kirahveja, elefantteja ja afrikkalaista alkuasukkaita esittäviin julisteisiin. 48 Afrikan maan johtajat kulkivat limusiinisaattueessa Tiananmenin aukiota kohti. Kukaan ei ainakaan julkisesti kommentoinut kiinalaisille isännilleen kuvaa, jossa höyhenissä esiintyvä heimon jäsen oli villin Afrikan sijaan peräisin Papua Uusi-Guineasta. Saattue pysähtyi parlamenttitalon ulkopuolella, jossa Afrikan päämiehet nousivat autoistaan ja astelivat juhlavalaistuksessa yksitellen ylös konferenssikeskuksen portaita. Hallituksen valvomat viestimet raportoivat tarkasti, miten kulkue kohtasi punaisen maton päässä odottavat Kiinan hymyilevät päämiehet.

Kutakuinkin edellä kuvatulla tavalla luonnehtii London School of Economics:n kansainvälisten suhteiden luennoitsija Chris Alden (2007) Kiinan ja Afrikan massiivista huippukokousta, joka ylitti uutiskynnyksen myös Suomessa. Helsingin Sanomat seurasi tapahtumaa sivusta ja raportoi tilannetta lähes Aldenin sanoin, tarkkoja yksityiskohtia kaihtamatta:

> Noin 15 miljoonan asukkaan metropolin ruuhkaiset bulevardit ja kehätiet ovat olleet poikkeuksellisen tyhjiä, koska valtion virkailijoita kiellettiin käyttämästä autojaan ja muuta liikennettä on rajoitettu.
>
> (…) Jopa koulujen aikatauluja muutettiin ruuhkien välttämiseksi.
>
> (…)Pekingin katuja keskustasta esikaupunkeihin koristavat punaiset Afrikka-kokousta ylistävät banderollit. Juhlavaloja on sytytetty, ja mainokset katujen varsilla on vaihdettu Afrikka-aiheisiin julisteisiin. "Afrikka - myyttien ja ihmeiden maa", luki yhdessä.
>
> (…)Kaiken täydennykseksi savusumustaan kuuluisan Pekingin taivas on viime päivät ollut poikkeuksellisen kirkas. Hallitus ei vahvistanut hajottaneensa pilviä keinotekoisesti, mutta selitys löytyi sille, miksi monet nurmialueet Pekingissä vihertävät nyt voimakkaasti marraskuun viileydessä. Hallitus määräsi vihreää ruohoa tuotavaksi muualta.
>
> (Helsingin Sanomat 4.11.2006)

Sekä Aldenin että Helsingin Sanomien tyyli on monin tavoin vastakkainen edellisen luvun aloittavan pääkirjoituksen kanssa: Afrikkalaiset esitetään sokeana ja homogeenisena massana, joka kulkee kuuliaisessa jonossa liukuhihnan päässä odottavan hymyilevän isännän kitaan. Whiten juonta erittelevässä luokituksessa romanssin vastakohtana on satiiri, jonka johtotähtenä on maailman voitollisen lunastuksen sijaan lankeemus deterministiseen vankeuteen (vrt. White 1973, 9). Kertomuksissa ei tosin oteta eksplisiittisesti kantaa

tilannetta hallitsevan isännän moraaliin, joka satiirin prototyypin mukaan tulisi olla pimeyden voimien vallassa. Afrikan tuhoon tuomitun kohtalon sinetöimisen sijaan kerronta etenee tavalla, jossa osapuolten ylitsevuotava ystävyys, afrikkalaisten sinisilmäisyys ja Pekingin kulissien takana tapahtuva hämäräperäisyys saavat koomisia piirteitä. Satiiria paremmin tarina istuukin komedian muottiin, joka on armollisempi esiintyjien rooleihin sisältyvän vapauden suhteen. Alistetun asemaan sisältyvä toivo ilmenee voimien ajoittaisessa sovinnossa, jota symboloi sarjakuvantekijän perinteisesti käyttämät riemukkaat kohtaukset tarinoiden lopussa. (sama) Tarinassa vallitseva yhteisymmärrys herättääkin länsimaisissa lukijoissaan moraalitajun laukaisemien aggressioiden sijaan pikemmin epäuskoista hymyilyä.

Afrikan eliitille marraskuinen kohtaus Kiinan pääkaupungissa oli historiallisuudessaan ehdottoman vakavasti otettava. Chris Aldenin mukaan Kiina-Afrikka yhteistyöfoorumin (FOCAC) avaaminen merkitsi uuden aikakauden julkistamista Afrikan suhteissa ulkomaailmaa kohtaan. Suureelliset seremoniat päättyivät yhteisjulistukseen, joka painotti Kiinan ja Afrikan yhteistyön tiivistämistä sekä Afrikan roolin vahvistamista YK:ssa. Kiina lupasi myös kaksinkertaistaa apunsa Afrikkaan vuoteen 2009 mennessä. Vajaan neljän miljardin summa luvattiin ehdollistetun avun sijaan antaa suorina lainoina ja vientiluottoina.

Alfred Romann (12/2006) kirjoittaa Pekingin huippukokouksen jälkeen New African -lehdessä artikkelin ”Afrikan uudesta ystävästä, joka haluaa yhteistyön auttavan kaikkia osapuolia”. Artikkeli korostaa taloudellisesti merkittäviä sopimuksia, joita kymmenkunta kiinalaista suuryritystä allekirjoitti huippukokousviikonlopun aikana. Öljy-yhtiö Sinopec laajentaa toimintaansa Liberiaan; Gabon solmi kolmen miljardin dollarin rautamalmisopimuksen; Egyptiin kiinalainen valtionyhtiö rakentaa alumiinitehtaan; Sierra Leonessa maan tunnetuin hotelli pystytettiin sisustuksineen ja palveluineen kaikkineen kiinalaisin varoin. Kiinalaiset nähdäänkin Romannin mukaan usein ainoita, jotka luovat työpaikkoja Afrikkaan.

Yhtä voimallisesti Kiinan auttavaa kättä puolustaa Yves Ekoué Atnaïzo (3/2007), joka kommentoi marraskuun huippukokousta palkitussa kirjeessään. Wienissä toimiva YK:n teollisen kehityksen järjestön ekonomi kysyy provosoivasti, mitä väärää on Afrikan maiden halussa solmia uudenlainen suhde muiden kehittyvien maiden kanssa, ja luoda

siten vahvempi ’sitoutumattomien blokki’, joka määrittää itsenäisesti suhteensa ulkomaailmaan. Kirjoittajan mielestä läntiset instituutiot eivät uusliberalistisesta ideologiastaan huolimatta onnistu näkemään taloudellisen vapautumisen ensisijaisuutta Afrikan kestävälle kehitykselle. Kiinan menestystarinan taustalla on johdon päämäärätietoinen uudistamispolitiikka, joka on houkutellut ulkomaisia investointeja ja suuryrityksiä maahan.

Atnaïzon kommentti avaa Kiinan ja Afrikan suhteeseen sisältyvän politiikan: afrikkalaiset näkevät Kiinan esimerkissä mahdollisuuden muuttaa radikaalisti ”kansainvälisen politiikan arkkitehtuurin” vanhentunut ja sortoa ylläpitävä historiankäsitys. Kiina auttaa Afrikkaa tavalla, joka avaa tien emansipaatioon: lännen osoittaman polun hylkääminen voidaan Kiinan esimerkin avulla todistetusti osoittaa voitolliseksi. Voimallisesti omaa tietään kulkevana yksipuoluejärjestelmänä Kiina voi toimia Afrikan roolimallina. Idän sankarin saapuminen Afrikkaan on kyseisessä näkökulmassa osoitus läntisen toimintatavan rappiosta. Alfred Romann pyrkii legitimoimaan ajatuksen yksiselitteisen toteamuksen avulla: ”Huolimatta maailman mielipiteestä, Kiina on tämän päivän ainoa taloudellinen voimatekijä Afrikassa.” Myöhemmin artikkelissaan hän tosin myöntää, että konferenssissa julkistetut sopimukset olivat omiaan ruokkimaan stereotypiaa raaka-aineita ahmivasta jättiläisestä, joka pudottaa setelitukkoja maksuksi nielemästään polttoaineesta. Afrikan päämiehien spektaakkelimainen kädenpuristus itäisen isännän kanssa kuitenkin osoitti, että käteistukuilla on vetovoimaa. Ainoastaan viiden maan johto oli joukosta poissa; kyseinen viisikko ainoana Taiwanin itsenäisyyden tunnustavana valtioryppäänä Afrikassa oli kieltäytynyt kutsusta. Alden (2007, 35) toteaakin, että Kiinan uuden ulkopoliittisen lähestymistavan tehokkuus sinetöityy ennen muuta Afrikan hallitusten tuella.

Vahvasti politisoiva ote vallitsevia valtarakennelmia kohtaan jatkuu aineistossa kantavana teemana. ”Kukaan ei naura aasialaisille enää”, otsikoi New African (6/2006) voimakkaasti kantaa ottavan artikkelinsa. Provosoivan otsakkeen alla Femi Akomolafe keskittyy politikoimaan avaamaansa pelitilaa oppituntimaisen järjestelmällisesti. Artikkelista heijastuu mestarin ja kisällin välinen vastakkainasettelu, joka nousee lehdessä samankaltaisena esiin myös myöhemmin: toukokuun 2007 numerossa haastateltu Adama Gaye on julkaissut kirjan nimellä *Kiina-Afrikka: Lohikäärme ja strutsi* (Williams 5/2007). Kiinan ja Afrikan kehityskuluista ja keskinäisistä suhteista kertova teos kuvaa Kiinaa lohikäärmeeksi, joka käyttäytyy arvoaan vastaavalla tavalla. Afrikka puolestaan esiintyy

itsetunto-ongelmista kärsivänä strutsina, joka hyökkäävän tulenkatkun henkimisen sijaan painaa päänsä mieluummin piiloon. Strutsin mentaliteetista kielii tapa, jolla afrikkalaiset jatkuvasti kieltäytyvät luomasta Kiinan itselleen takaamia ”makropoliittisia olosuhteita” investointien helpottamiseksi. Gaye tosin kysyttäessä myöntää, että Kiinan viimeaikaiselta kehitykseltä puuttuu raskauttava kolonialismin leima.

Lohikäärmeen ja strutsin tarinan johtopäätöksen mukaan läntinen neoliberaali malli on epäonnistunut Afrikassa. Vaikka Kiinan ja Afrikan suhteet ovat vasta lapsenkengissä, kyseessä on kumppanuus, jollaista ei ole aiemmin Afrikan historiassa nähty. Gaye on täysin vakuuttunut siitä, että kiinalaiset eivät tulleet Afrikkaan hetken mielijohteesta, vaan sekä teollisen tuotannon kohdentaminen mantereelle että runsaiden raaka-ainevarojen hyödyntäminen ovat viisaan ja vastuullisen harkinnan tulosta. Siinä missä länsi pitää Afrikkaa lähinnä ruokakorinaan, kiinalaiset näkevät maanosan markkinoissa mahdollisuuksia pursuavan nousukauden alun.

Kiinan menestyksekäs mahdollisuuksien hyödyntäminen on Femi Akomolafen mukaan saanut Aasiaan kohdistuneen naurun tukahtumaan. Siinä missä kiinalaiset tähtäsivät kotimaiseen ratkaisuun taloudellisen takapajuisuutensa purkamiseksi, afrikkalaiset alistuivat lännen hallitsemien rahoitusinstituutioiden rahoitussopeutusohjelmille. Talouden tuhoavan kehityspolitiikan lisäksi länsi on onnistunut tukahduttamaan afrikkalaisen itsetunnon: konsultit ja media kritisoivat mantereen infrastruktuurin alkeellisia rakenteita ikään kuin heillä itsellään ei olisi tragedian synnyn kanssa mitään tekemistä. Afrikan on siis syytä ottaa oppia idästä – Kiinan ohella Japani, Etelä-Korea, Malesia, Intia sekä Japani voivat näyttää esimerkkiä. Femi Akomolafe esittää viisiportaisen ”oppitunnin”, joka tukee itäistä esimerkkiä lännen sanelupolitiikan kustannuksella.

Ensimmäinen ja perustavanlaatuisin askelma opettaa, että lännestä poikkeava kehityspolku on täysin mahdollinen. Kiinan esitys ei ole mikään taloudellinen ihme, vaan osoitus kansallisen itsetunnon, päättäväisyyden ja vision voimasta. Rikkaan maaperän ja vahvan inhimillisen pääoman avulla afrikkalaiset kansat voisivat kehittää rajallista infrastruktuuriaan jopa aasialaisia nopeammin. Ajatus perustuu tuotantorakenteellisten erojen hyödyntämiseen: Kiinan talouden moottorina on toiminut alhaisen jalostusasteen teollisuustuotanto, kun taas usean Afrikan maan valttikorttina voi toimia rikkaiden luonnonvarojen sekä maataloustuotteiden jalostaminen. Ongelmaksi on osoittautunut

Afrikan tehottomuus vihreän vallankumouksen toteuttamisessa. Epäkohtaan sisältyvää ironiaa kuvastaa se, että lannoitteiden käyttö on vähäisintä Afrikassa, vaikka juuri siellä sijaitsee eniten lannoitteisiin vaadittavia raaka-aineita. (Fertilisers - food for a hungry earth 12/2006) Femi Akomolafe painottaa, että kansantaloudellinen kehitys ei onnistu ilman kansallisista intresseistä lähtevää ponnistelua; historia ei tunne kansantaloutta, joka olisi kehitetty ulkomaisin voimin. ”Miksi siis jatkaa läntisen joulupukin odottamista?” kuuluu provosoivan otsakkeen jatkoksi muotoiltu kysymys. Seuraavat askelmat asettuvat luontevasti aiempien argumenttien jatkoksi: kotimaisista lähtökohdista ponnistavalle teollistamiselle ei ole vaihtoehtoa ja Kiinan, Japanin sekä idän tiikereiden esimerkki osoittaa, että nopea taloudellinen muutos on mahdollista parissa vuosikymmenessä. Viimeisellä portaalla idästä opittu kasvumalli sementoidaan Afrikan sisäisen kaupan ja sosiaalisen kanssakäymisen lisäämisellä.

Akomolafen oppitunnissa Afrikan politisoivan otteen puute kilpistyy johtajaongelmana: lännen pönkittämän valta-asemansa sokaisemana Afrikan johtajilta puuttuu riittävän visionäärinen asenne mantereen huomiseen. Adama Gaye sättii myös läntisiä kolonialismi-isäntiä tehottomuudesta ja nostaa jalustalle Kiinan ”teknokraattiset johtajat”, jotka ovat ymmärtäneet maansa strategiset intressit tarpeeksi pitkällä aikavälillä. Kiinan johdon esittäminen tieteellisenä etujoukkona oli leimallista maolaisuuden aikana, mutta näyttää vaikuttavan markkinataloudelle avautuneen maan politiikassa edelleen. Syksyn 2007 puoluekokouksessa Kiinan presidentti ja kommunistisen puolueen puheenjohtaja Hu Jintao luonnehti poliittista linjaansa ”tieteelliseksi”. Akomolafen viittaus teknokratiaan muistuttaa tutkielmaa kuljettavasta näkökulmasta, joka kritisoi auktorisoitua tiedettä poliittisen ajattelun tukahduttajana. Gayen mukaan Kiinan valttina on osakeyhtiön tavoin käyttäytyvä valtio sekä kurinalainen yhteiskunta, joka noudattaa automaattisesti ylhäältä annettuja sääntöjä. Hallitsemista helpottaa suunnattomasti se, että johtajilla ei ole mitään intressejä tukea neoliberaaleja demokraattisia käytäntöjä. Afrikkalaiset johtajat tulevat Gayen mielestä hyvin toimeen kiinalaisten kollegoidensa kanssa, koska toimintamallit ovat yhtenevät ja suhteita hallitsee keskinäinen kunnioitus. ”Birds of a feather flock together, vakka kantensa valitsee”, Gaye toteaa ykskantaan.

Sinällään politisoiva näkökulma voi näin äkkiä heilahtaa epäpoliittisen alueelle. Hannah Arendtia tulkitsemalla ajatusta Kiinan paremmuudesta voidaan jo lähtökohtaisesti pitää ongelmallisena. Hallitsemiseen ja suvereeniuteen perustuvat järjestelmät pyrkivät

Arendtin (2002, 223) mukaan ilmeisimmällä tavalla eliminoimaan ihmisten toimien epäluotettavuuden ja ennalta arvaamattomuuden. Kiinan esittäminen kurinalaisen armeijan tavoin toimivana yksikkönä kuulostaa epäilyttävältä lähtökohdasta, jossa ihminen on sattumanvaraisuuden edessä voimaton. Myös Whiten teoria tulkinnasta kritisoi ylhäältä käsin yksinoikeudella tapahtuvaa hallintaa, jossa auktoriteetti esittäytyy puolueettomana totuuden määrittäjänä (White 1987, 58; Nyyssönen 2008, tulossa). Afrikkalaiset ovat kyseisen kritiikin valossa liittymässä vaaralliseen leiriin, mikä edellyttäisi vähintään varauksellista ja vaihtoehtoja korostavaa asennetta.

Vaatimus ei osu täysin maaliinsa: Alden kuvaa afrikkalaisten presidenttien, virkamiesten, liikemiesten ja journalistien Kiinaan kohdistuvaa ihailua ”julkiseksi euforiaksi, jollaista on harvoin politiikassa nähty” (Alden 2007, 35). Määritelmä muistuttaa Arendtin totalitaristisesta ilmapiiristä, jolle luonteenomaista on hiljaa ja huomaamatta tapahtuva asioiden yksinkertaistuminen. Kirjailija George Orwell parodioi kyseisellä tragedialla kirjoittaessaan teoksessa *Vuonna 1984*, että silloin kun kaikki näyttävät ajattelevan tarkalleen samoin, kertoo se ainoastaan siitä, ettei juurikaan ajatella. Journalismille kyseinen näkökulma asettaa selviä haasteita. ”Mittaustulokset ja kriittiset raja-arvot eivät ole ainoita tosiasioita. Myös epävarmuus, tietämättömyys, arvot ja ristiriidat ovat todellisuudessa vaikuttavia faktoja, joita tulee pyrkiä kuvaamaan.” Anu Kantola (1996, 174) kirjoittaa uutisoinnin rakentamia uhkia ruotivassa artikkelissaan.

5.3 Luksusbussilla luvattuun maahan

Käsillä oleva luku kumpuaa edellä esitetystä, sinällään politisoivasta näkökulmasta, jonka mukaan Kiinan omavaltainen kehitys voi toimia ikään kuin puskurina Afrikan maiden kehitykselle. Seurauksena voi olla ihailu, joka istuu hämmentävän kivuttomasti edellä Chris Aldenin ja Helsingin Sanomien kertoman tarinan sisään. African Business osallistui päätoimittajansa Anver Versin edustamana Afrikan kehityspankin (ADB) vuosittaiseen kokoukseen Shanghaissa. Versi kuvailee pääkirjoituksessaan (The lesson of China 6/2007) ensimmäisen Kiinan-matkansa herättämiä tuntemuksia:

> (…) my first reaction was astonishment. Although hardly a day passes without some reference to China's economic boom in the media, I was unprepared for what I saw.

> I should have guessed what was in store as soon as we landed at the international airport. It is ultra-modern, sparkling, well signposted and did not feel cramped or crowded despite the large number of passengers arriving.
>
> Attractive, bright red posters welcomed delegates for the ADB meeting - indicating in no uncertain terms the high prestige with which Africa is held in that country. A small army of student volunteers, all speaking either English or French, or both, greeted us politely and led us painlessly through immigration, customs and onto our transports. There were smiles and friendly greetings everywhere - not just for us but for all incoming passengers.
>
> On the drive from the airport to the city, I was amazed to see the verges, all along the motorway, beautifully decorated with carefully tended hedges and flower beds. Behind these were trees so we felt surrounded by greenness. Somehow I had expected China's second city to be dusty, industrial and brown.
>
> (…) Banners and flags announcing the ADB meeting were everywhere in town, reinforcing the special relationship that is growing between the two peoples. In a world in which Africans are often relegated to the back of the queue, this public embrace, equal meeting equal, made us feel proud to belong to the continent.
>
> (African Business, editorial 7/2007)

Jos edellisestä kuvauksesta jätettäisiin ajan, paikan ja kokouksen sisällön kaltaiset yksityiskohdat huomioitta, päätoimittaja Versi sopisi kivuttomasti marraskuisen Pekingin halki lipuvaan limusiinisaattueeseen. Kertomus on ikään kuin tummennettujen lasien takaa tilitettyjen tuntojen kuvaus, joka täydentää tapahtumaa seuranneen katsojan raporttia. Näkökulma on eri, mutta juhla-asuun vuoratut puitteet kuuluvat ehdottomasti samaan tarinaan: väentungoksen paikalla on kohteliaasti hymyilevää palvelua ja ruskean teollisuussaasteen sijalla hämmentävää vehreyttä. Edellinen näkökulma ei tosin edusta sen enempää komediaa kuin satiiriakaan. Avoimessa ihailussaan se voisi hyvinkin sisältää piilevää ironiaa, mutta Versin muuhun tyyliin suhteutettuna kuvaus on romantisoivan Kiina-kuvan luonnollinen jatke.

Whiten mukaan samasta tapahtumasta saattaa hyvinkin olla kilpailevia narratiiveja, ja erot ovat tällöin löydettävissä juuri dominoivasta juonirakenteesta. Koska Whiten tarkastelu koskee historioitsijoiden tulkintoja menneisyydestä, hän luonnollisesti pyrkii arvioimaan niiden suhdetta todellisuuteen. Kilpailevien narratiivien taakse kätkeytyvää todellisuutta voidaan suhteuttaa lähteiden luotettavuuteen ja koherenssiin (White 1983, 7; Nyyssönen 2008, tulossa). Kiinan ja Afrikan diplomaattinen kohtaaminen on kaikissa kolmessa esiin tuodussa tarinassa kuvattu kokemusta painottaen. New African -lehdessä Pekingin kokouksen jälkeen julkaistu artikkeli puolestaan ainakin päällisin puolin pyrkii

etäännyttävään ja faktapohjaisempaan raportointiin. Todellisuus hahmottuu kokemusten keskinäisen koherenssin kautta, vaikka arviointi jää väistämättä ohueksi näkökulmien vähäisyyden vuoksi. Lähteiden luotettavuuden osalta on syytä huomioida, että sekä Helsingin Sanomat sivustaseuraajana että African Business päähenkilönä ovat molemmat osallisina tarinassa. Chris Alden kuvaa tapausta sivullisena *China in Africa* -teoksen johdannossa, mikä ehkä antaa journalistista lähdettä luotettavamman lähtökohdan, muttei poista tutkijan länsimaisen perspektiivin vaikutusta tulkintaan. Kilpailevien narratiivien tarkastelusta käy ilmi, että erilaiset juonirakenteet eivät ole täysin kertojan valittavissa, vaan ne riippuvat tulkitsijan asemasta (vrt. sama). Aldenin varaukseton romantisointi aiheuttaisi väistämättä kollegoiden kritiikkiryöpyn, Helsingin Sanomat saisi vastaavasta sormilleen lukijoiltaan ja New African -lehden asiapitoisessa artikkelissa tyyli voisi osoittautua mauttomaksi. Afrikan kehitystä tukevan lehden päätoimittajana Versi puolestaan katsoo voivansa ottaa voimakkaasti Kiinan puolesta kantaa. Koska omaksuttu tyyli jatkuu läpi aineiston samana, siihen kohdistuva kritiikki ei ilmeisesti ole yltänyt ryöppyämään ainakaan toimitukseen saakka.

Edellä lainatun pääkirjoituksen jälkeen Versi haastattelee samaisen lehden teema-artikkelissa Afrikan kehityspankin johtajaa Donald Kaberukaa. Päätoimittaja kysyy Kaberukalta selitystä Shanghain valintaan vuosikokouksen järjestämispaikaksi. Vaikka Kiina ei kuulu ADB:n varsinaiseen toiminta-alueeseen, Kaberuka painottaa maan yhteistyöhalukkuutta ja myötävaikutusta Afrikan talouksien elvyttämisessä. ”Kuten tiedät, me Afrikassa olemme hyvin innokkaita näkemään ja oppimaan ensi kädessä, miten Kiina on onnistunut saavuttamaan niin valtaisan kasvun niin lyhyessä ajassa”, Kaberuka toteaa. Miesten jakamassa tarinassa Afrikka edustaa jo aiemmissa artikkeleissa esiintyvää hanakkaa oppipoikaa, mutta uhkaa nyt edellisen isäntänsä orjuudesta vapautuakseen tietämättään hukkua naapurin raottamiin helmoihin.

Kiinan kehitysmallia puoltava argumentaatio suhteessa läntisiin konstruktioihin on toki lähtökohdaltaan politisoivaa, ja maan tarjoaman mahdollisuuden hyödyntäminen on siten osoitus politikointikyvystä. Peliksi palautuvan politikoinnin ideana on luonnollisesti sattumanvaraisuuden rajoittaminen. Kiinan varaukseton ylistys kuitenkin kielii analyyttisen ja harkitsevan politikoinnin puutteesta: ihailun avulla Kiinan mallista pyritään luomaan paradigma, joka sulkee tien vaihtoehtoisiin kehityskulkuihin. (vrt. Palonen et al. 1993, 14) Avautuneen pelitilan jäännöksetön kaventaminen kuvastaa paitsi uskalluksen puutetta,

myös vallitsevien valtarakenteiden epäsuhtaa. Afrikan tulevaisuutta pohtivalla eliitillä, joka niin usein ”luokitellaan jonon päähän” (The lesson of China 7/2007), ei ole varaa antautua sattumanvaraisuuden edessä. Sorretun asemaan kyllästyneenä yhden valmiiseen menestystarinaan solahdetaan mieluusti sellaisenaan sisään. Kiinasta muodostuu tällöin *primus inter pares*, joka päihittää esimerkillisyydellään kaikki ympärillään olevat toimijat.

Valitsin päätoimittaja Anver Versin sekä näkyvyytensä että ilmeisen esimerkkinsä vuoksi edustamaan aineistossa esiintyvää Kiinan ylivertaisuutta esittävää näkökulmaa. Tässä tarinassa kiinalaiset ovat uskoneet unelmiinsa ja päässeet sinnikkään työntekonsa ansiosta ”luvatun maan partaalle”. Versin ihastus kilpistyy omakohtaiseen ystävyyden kokemukseen, mutta hän kirjoittaa silmiinpistävän romantisoivasti Kiinasta jo ennen henkilökohtaista kosketustaan maahan. Tähän viittaa jo viidennen luvun alussa lainaamani pääkirjoitus, joka johdattelee aineiston teemoihin. Juuri pääkirjoituksissa voimakkaat kannanotot pääsevät oikeuksiinsa, sillä niissä mielipiteitä ei tarvitse ilmaista implisiittisesti uutisoinnin ehdoilla. ”Mittatilaustyönä yhdessä yössä ovelle tuotua” ja hämmästyttävän halpaa pukua tai ”Kiinassa varta vasten pitkille ihmisille valmistettua luksusbussia” voi pääkirjoituspalstalla avoimesti ihastella. Versi ei kerro ainoastaan Afrikan jalkautumisesta punaiselle matolle idässä, vaan tarina vaatii myös kuvauksen Kiinan johdon vastaavasta saapumisesta Afrikkaan. Maaliskuun 2007 numero alkaa kohtauksella, jossa Kiinan presidentti Hu Jintao otetaan vastaan ”vanhan ja luotetun ystävän arvoa vastaavalla tavalla”. Länsimainen media sekä myös osa poliitikoista raportoi asiasta avoimen närkästyneesti, mutta kritiikki oli Versin mukaan pelkkää hurskastelua ja sokeutta omia ongelmia kohtaan. Edellisen numeron pääkirjoituksessa (Reform World Bank, IMF 2/2007) hän argumentoi, että Kiinan talousihme on toteutunut juuri siksi, koska maa on rohkeasti kieltäytynyt lännen hallinnoimien rahoitusinstituutioiden interventiosta.

Lokakuussa 2006 Versi toteaa sivulauseessa ykskantaan, että ”Kiinasta tulee suurin globaali talous seuraavan viidentoista vuoden aikana” (Hail the small-scale entrepreneur 10/2006). Juuri tällaiset kyseenalaistamattomat ja ohimennen ilmaistut toteamukset voivat olla paljon suoria kannanottoja tehokkaampia. Hayden Whiten tulkinnan politiikkaa koskeva mielenkiinto kohdistuu nimenomaan näihin toteaviin ja näennäisen puolueettomiin ilmaisuihin, joita historioitsijat käyttävät tulkinnoissaan.

Versi jatkaa kuitenkin myös pääkirjoitusten ulkopuolella selkeästi yksisilmäistävää narratiivia. Affektiiviset argumentit tosin muuttuvat Kiinalle myönteisten tilastojen ja lukujen korostamiseen. Joulukuussa 2006 African Business omisti kansikuvajuttunsa ympäristöteeman ympärille. Kiina esiintyy Versin artikkelissa (12/2006a) esimerkillisenä, vihreän vallankumouksen menestyksekkäästi läpivieneenä valtiona, joka on liittymässä maailman vaikutusvaltaisimpien talouksien kerhoon. Afrikka puolestaan kärsii tuhotuimmista viljelymaista ja edustaa ”maailman ainoaa maanosaa, missä nälänhätä on yhä säännöllisesti esiintyvä ilmiö”. Versi osallistuu aktiivisesti myös heinäkuun 2006 teemaan, joka keskittyy Kiinan Afrikan-marssin erittelemiseen. Näkökulmaa kuvastaa laaja artikkeli (Versi 7/2006), jossa lähdetään marssimaan myös päinvastaiseen suuntaan: Afrikka osallistuu yhä enemmän Kiinaan kohdistuviin investointeihin. Päätoimittaja tarjoaa lukijoilleen asiantuntijan neuvoilla siivitetyn katsauksen kirjoittamattomiin sääntöihin, jotka jokaisen sijoittajan tulisi ottaa huomioon menestyäkseen Kiinan markkinoilla. Aasialaisen osaamisen hämmästely jatkuu toisessa artikkelissa, jossa Kiinassa valmistettu tuotanto kohtaa kuluttajansa: ”ilmastointilaitteiden ja polkupyörien kaltaiset kulutushyödykkeet ovat ”paitsi halpoja myös kestäviä” ja soveltuvat samankaltaisten olosuhteiden vuoksi erinomaisesti Afrikkaan, missä ne löytävät tiensä syvälle maaseudulle saakka”.

Varaukseton ylistys on luonnollisesti vain yksi, vaikkakin hallitseva aspekti aineistossa ilmenevien mielipiteiden joukossa. Afrikka on kaikkea muuta kuin yksiselitteinen käsite, eikä Kiinan ihailu säästy kritiikiltä edes Versin edustamassa lehdessä. Seuraavassa luvussa eriytetään African Business - ja New African -lehdissä esiintyviä näkemyksiä Kiinasta aineiston moniulotteisen kontekstin purkamisen avulla.

5.4 ”Katso, poikani, itään”

Aldenin mukaan yltiöpositiivisen Kiina-suhteen korostaminen ei tee oikeutta Afrikan kompleksisuudelle. Yli 50 syvästi toisistaan eroavaa valtiota suhtautuvat väistämättä eri tavoin uuden kumppanin ilmestymiseen ja vaativat myös kukin oman aikansa mielipiteiden muodostamiseen. Alden myös katsoo tarpeelliseksi korostaa, että kuten kaikissa tarinoissa on tapana, todellisuus kietoutuu myytin kanssa yhteen tehden Kiinan osallisuuden Afrikassa moniulotteiseksi ja siten vaikeammaksi määrittää. Maanosan kompleksisuuden

ymmärtämiseksi ja kokoavien linjojen hahmottamiseksi tulisikin katsoa hallinto- ja talousjärjestelmien luonnetta yksi kerrallaan. (mt. 5, 59) Kyseistä metodia puoltaa myös se, että sekä regionaalisella että multilateraalilla tasolla Afrikka ei ole onnistunut löytämään yhtenäistä suhtautumisstrategiaa Pekingin uuteen ulkopolitiikan suuntaan. Valtioiden ulkopuolella vallitseva koordinaation puute kertoo Kiinan ja Afrikan suhteiden bilateraalisesta rakenteesta. Kiina kohtaa Afrikan johtajat edelleen ensisijaisesti kahdenvälisestä lähtökohdasta, vaikka yhteistyöfoorumin kaltaiset suuret konferenssit vahvistavatkin hallitusten keskinäisiä siteitä. (mt. 77–78) Bilateraalin toimintamallin ongelmakohtana voidaan nähdä se, että eliittiä pidetään automaattisesti legitiiminä yhteisönä, joka nauttii kansalaisten luottamusta. Hallitusten välisiin suhteisiin keskittyvässä näkökulmassa ei-valtiollisten toimijoiden rooli unohtuu. (Naidu 2007, 45) Tässä kohtaa on hyvä huomioida Kööpenhaminan koulukunnan näkemys Kiinasta modernina valtiona ja Afrikasta pääosin premodernina maanosana. Valtiollisia rajalinjoja mukaileva yhteistyö on modernien valtioiden oppima konventio, jolla on usein myös hallittujen hiljainen tuki takanaan (vrt. luku 3.1.3 Valtioiden voimakkuus ja modernin asteet; Buzan & Segal 1996; Buzan & Waever 2003, 22–26).

Kansalaisyhteiskunnan asema Kiinan ja Afrikan suhteiden määrittämisessä on valtiollisten siteiden hallitsevuudesta huolimatta kasvamaan päin (Alden 2007, 82). Epäileviä ääniä on luettavissa myös aineiston ylistävän kertomuksen alta. Sekä New African -lehden Alfred Rohmann että African Businessin toimitukseen kirjoittava Yves Ekoué Atnaïzo (ks. luku 5.2 "Miksi odottaa joulupukkia lännestä?") joutuvat Kiina-myönteisestä sävystään huolimatta tuomaan esille kasvavan kritiikin, joka kumpuaa länsimaiden ohella yhä enemmän Afrikan omien yhteiskuntien sisältä. Kiinalaiset kyllä osaavat investoida rahaa, mutta taitojen siirtämisessä poliittinen tahto loppuu; teollisuushankkeet rakennutetaan kiinalaisten voimin ja öljy kuljetetaan kotimaahan jalostamista varten. Myös oppositiopoliitikot ratsastavat mielellään Kiinan vastaisella retoriikalla, joka kohdistuu Pekingin kyseenalaisiin sidoksiin Afrikan korruptoituneiden hallitusten kanssa. Mitä tiukemmin Kiina sitoo itsensä Afrikkaan, sitä syvemmin se alkaa olla osallisena mantereen sisäisessä dynamiikassa. Yksi Pekingin ulkopolitiikan suurimmista haasteista onkin juuri siinä, että Kiinasta on tullut Afrikan paikallisen politiikan subjekti (mt. 91). Seikka on paradoksaalinen valtiolle, jonka ulkosuhteiden perustaa leimaa sisäisen suvereniteetin kunnioittamisen periaate. Kansalaisyhteiskunnan roolin kasvu ja politiikan karkaaminen

valtiollisista siteistä kertoo siitä Buzanin ja Segalin kuvaamasta ilmiöstä, jossa koviin rajalinjoihin luottavat valtiot eivät voi välttyä postmodernin pehmentävältä vaikutukselta.

Afrikan Kiinaa koskevien kertomusten ymmärtämiseksi Chris Alden (2007, 59–60) esittää luokittelun, joka jakaa Afrikan hallintojärjestelmät kolmeen kategoriaan: 1) hylkiöregiimit 2) ahdasmieliset regiimit tai tuotantotalouteen nojaavat heikot demokratiat sekä 3) eriytyneen talouden demokratiat. Neljännen kategorian muodostaa julkinen debatti, joka nousee työläisaktivistien, talouden analyytikoiden sekä ihmis- ja ympäristöoikeuksien lobbaajien kaltaisilla äänillä yhä vahvemmin kyseenalaistamaan virallisten tahojen toimintaa. Aldenin jaottelun kokonaisvaltainen noudattaminen vaatisi tutkimustani laajempaa analyysiaineistoa. Koska aineistoni kansalaisyhteiskunnan edustus rajoittuu lähinnä yksittäisiin eliittiä palveleviin toimituksiin yltäviin kaikuihin, analyysini keskittyy väistämättä valtiollisen tason ilmapiirin aistimiseen. New African noudattaa sisarlehteään perusteellisemmin valtioiden välisiä rajalinjoja, mikäli maakohtaisten raporttien määrää voidaan pitää hyväksyttävänä mittarina. Aineistoani rajaavan aikavälin puitteissa lehti tarjoaakin oivallisen katsauksen yksittäisten valtioiden suhtautumiseen Kiinan avunantoa kohtaan.

Kaksi merkittävintä mutta myös kiistanalaisinta valtiota Pekingin kahdenkeskisessä kaupanhieronnassa ovat Angola ja Sudan (Taylor 2007, 16). New African pyrkii erikoisraporttien avulla voimakkaasti paikkaamaan molempien valtioiden tahraantunutta mainetta. Angolan yhteydessä Kiina nousee kahteen otteeseen agendalle. Aiheen käsittelystä paistaa varauksellisuus, joka heijastaa kumppanien tulenarkaa suhdetta. Vuodesta 2002 lähtien Angola on ollut Kiinan merkittävin öljyn lähde, kattaen 15 prosenttia sen kokonaistuonnista. Angolan eliitin perspektiivistä Kiinan suoraviivaisuus on houkutteleva avain riippumattomuuteen valuuttarahaston puristuksesta. (Alden 2007, 67–68) Aldenin luokituksessa Angola asettuu ensimmäisen ja toisen kategorian välimaastoon. Pitkästä ja kivuliaasta sisällissodasta toipuvana sen yhteiskuntajärjestelmä on korruption rapauttama, ja huonon hallinnon vuoksi maa saa osakseen myös länsivaltojen hallitusten hyljeksintää. (mt. 60, 66–67) Kiina suhtautuu asiaan huomattavan poikkeavalla tavalla: ”roistovaltioita” sen enempää kuin ”pahan akselia” ei ole olemassakaan (Taylor 2007, 16). Hyljeksityille yksilöille tyypillisesti Angolalle yksikin ojennettu käsi on voitto, johon takerrutaan ehdoitta kiinni.

Portugalilainen Antonio de Figueiredo (7/2006) pohtii Kiinan ja Angolan välistä ”rakkaussuhdetta” entisen siirtomaaherran isällisin ottein. Kirjoittaja varoittaa samaa äidinkieltä puhuvia veljiään suhdetta hallitsevasta ambivalenssista, joka yhtäältä tukee Angolan modernisaatiota mutta toisaalta pönkittää pelkoa ”yksityisen tai julkisen tahon kontrolloimasta kapitalistisesta imperialismista”. Kiinan yhteys entisen Neuvostoliiton edustamaan sosialistiseen ideologiaan nostetaan artikkelissa epäilyttävänä ja Afrikan ”moderneja arvoja” turmelevana tekijänä esiin. Angolan tulisikin ottaa opiksi entisen isäntänsä vanhasta diplomaattisesta traditiosta, joka kehottaa varovaisuuteen ja viisaaseen harkintaan. Asetelma on mielenkiintoinen: harkintaa korostava toimintamalli muistuttaa Buzanin ja Segalin rajoittamispolitiikasta, mutta Kiinan vanhakantaisuus suhteessa Afrikan modernismiin kääntää tutkijoiden esimerkit modernista Kiinasta ja premodernista Afrikasta päälaelleen.

Aivan näin varautuneesti ei Kiinan ja Angolan liittoa käsitellä lehden toisessa artikkelissa (Sainsbury 12/2006), joka alkaa mahtipontisesti jättiläisen heräämisellä. Metafora ei viittaa Kiinaan, vaan Angolaan, jossa ”ulkomaisen pääomaruiskeen ansiosta puhelin- ja liikenne-yhteydet toimivat ja roskat kerätään kaduilta ensimmäistä kertaa vuosikymmeniin”. Idästä saadun rahoituksen ylistys ei ole katteetonta, sillä massiivisten moottori- ja rautatiehankkeiden ohella kokonainen ”Nova Luanda” -niminen kaupunki on suunnitteilla kiinalaisten lainojen turvin (Alden 2007, 68). Megaprojektien hohdosta huolimatta skeptisiä kannanottoja ei voi asiapitoisessa artikkelissa jättää huomiotta. Kritiikki tosin kuitataan lähinnä kovan luokan kyynisyytenä, jonka jälkeen jatketaan tuoreen moottoritien laidoilla leviävän ”maantieteellisen mestariteoksen” ihastelua.

Heinäkuussa 2006 New African kirjoittaa Keniasta tuoreimpana tapauksena, joka on ”kaatunut kasvavan supervallan käsivarsille” (Kabukuru 6/2006). Samaisessa lehdessä raportoidaan lyhyesti, että Kiinan kehityspankki on luvannut mahdollista valuutanvaihtoa sisältävää tukea Zimbabwen talouden toipumisohjelmalle. Artikkelin mukaan Zimbabwe on kuuden vuoden lännen asettamien vahvojen sanktioiden ja 1000 prosentin inflaation kourissa omaksunut uuden ”Look East” -politiikan, joka keskittyy Kiinan ohella välien lämmittelyyn Malesian ja Singaporen suuntaan. Kabukurun Kenia-artikkeli puolestaan painottaa, että Kiinan ja Kenian suhteet juontavat juurensa jo kaukaa: diplomaattiset siteet solmittiin pian Kenian vuoden 1963 itsenäistymisen jälkeen ja viime aikoina niitä on vahvistettu edelleen. Myös Namibian presidentti kiittää New African -lehden haastattelussa

(Yedder 10/2006) Kiinan auttaneen suuresti maata sen itsenäistymistaistelussa. Presidentti Hifikepunye Pohamba pitää maiden välisiä suhteita hyvänä; toteamusta on haluttu havainnollistaa kuvalla, jossa presidentti nostaa hymyillen maljaa kiinalaisen delegaation kanssa Windhoekin valtiopäivätalossa.

Kabukurun (6/2006) raportissa Kenian ulkoministeri Raphael Tuju toteaa, että presidentti Kibakin vuoden 2002 valtaannousun jälkeen itään suuntaavasta strategiasta on tullut osa hallinnon pragmaattista ja perustavaa linjaa, jota ei tosin ole tarvetta julkisesti huudella. Diplomaattisen paradigman vaihdos itään katsovaan suuntaan vahvistui länsimaisten johtajien jatkaessa luennoivia moraalisaarnojaan. Kenia on kokenut itsensä raskaasti petetyksi ja aliarvioiduksi ennen muuta velkoja sovittelevien neuvottelujen yhteydessä. Nairobin ”avoimena salaisuutena” kirjoittaja pitää sitä, että merkittävät puolustukseen, telekommunikaatioon, lääketieteeseen tai rakentamiseen liittyvät sopimukset ovat 40 vuoden läntisen hallinnan jälkeen siirtyneet itään. Kiinan ja Kenian kahdenvälinen kaupankäynti on kasvanut huikeasti - vaikkakin sen epätasapaino aiheuttaa huolta kenialaisten keskuudessa. Molemminpuolinen hyöty on kuitenkin tässäkin suhteessa selvä: Kenian poliittinen vakaus ja keskeinen ”portinvartijan” asema Afrikassa takaa kiinalaisten intressin maan kehityksen auttamiseen. ”Vaikeiden läntisten aikojen jälkeen ’auringon kaupunkina’ itseään pitävä Nairobi näyttää viimein huomanneen, että ’aurinko nousee aina idästä’”. Näihin sanoihin on luontevaa päättää kertomus, joka alkoi otsakkeella ”Katso, poikani, itään”.

New African -lehden ohella myös African Business tukee vahvasti narratiivia, jossa Kiinan kasvun hedelmistä voi valua energiaa Afrikan maille saakka. Lontoosta kirjoittava Ceri Dingle (7/2007) jatkaa valtiollisten tahojen Kiinalle myönteisen ilmapiirin selittämistä: Afrikan maiden täytyy olla vapaita lainaamaan ja kuluttamaan itse haluamallaan tavalla, ja Kiina avaa tien emansipaatioon lännen paternalismin ikeestä. Dingle lainaa Kenian valtiovarainministeriä, joka ylistää Kiinan tapaa tarjota todellista apua läntiseksi perinteeksi muodostuneen teknisen avustuksen sijaan. ”Kiina kohtelee meitä kuten aikuisia”, on Senegalin valtiovarainministeri puolestaan todennut.

Kasvava suurvalta osaa myös kiittää ulkopuolista tarjontaa kysyntänsä kattamisesta: African Business raportoi turismi-numerossaan Kiinan hallituksen palkinneen Nigerian turistikohde-arvolla (African tourism in brief 3/2007). Kyseistä statusta kantaa näin jo

puolet kaikista Afrikan valtioista. Myös Kiinan teollisuuskysyntä imartelee Afrikkaa: joulukuun 2006 kirjeissä esiintyvä Kiina on johtava vientivaltio, joka on nostanut Afrikan raaka-aineiden hintoja poikkeuksellisen korkealle. Lily Vanquire Kapkaupungista ennustaa Kiinan ohittavan ainakin hetkellisesti Yhdysvallat maailman suurimpana kulutustarvikkeiden viejänä sekä tuojana muutaman vuoden sisällä. Pablo Sanchez Madridista näkee Kiinan kasvavan kysynnän muuttaneen perustavasti koko Afrikan raaka-ainetuotannon rakennetta. Etelä-Afrikan taloudellista ylivoimaa ruotivassa kansikuvajutussa (Ford & Devin 4/2007) ylilyöntejä laimennetaan toteamalla, että Kiinan kasvava kulutus esitetään usein ainoana syynä hintojen nousuun, vaikka Pohjois-Amerikassa ja Euroopassakin kysyntä on kasvanut vuoden aikana huomattavasti.

Kuten Chris Aldenin luokittelu osoittaa, Kiinan kasvulla hekumointi ei esiinny yksin. African Business heijastaa päätoimittajan vaikutuksesta huolimatta sisarlehteään voimakkaammin uuskolonialismin pelkoa. Epäluuloinen asenne Kiinan aikeita kohtaan välittyy lähinnä kirjeistä, joita toimitukseen lähetetään. Varovaista suhtautumista kuvastaa hyvin Ghanan pääkaupungista Accrasta kirjoittava Steven E K Loh (5/2007), joka toppuuttelee aiemmin ilmestynyttä Kiinan ja Afrikan kumppanuutta ylistävää pääkirjoitusta. Loh varoittaa tilanteesta, jossa Kiina alkaisikin kontrolloida Afrikan liike-elämää. Tulos olisi tällöin ”pahempi kuin kokemukset Maailmanpankin ja IMF:n politiikasta”. Turvallisuuden takaamiseksi sopivan varovaisuuden harjoittaminen olisi viisasta ja suotavaa: ”meidän kaikkien tulisi odottaa ja katsoa, todella odottaa ja rukoilla, nähdäksemme mitä tulevaisuus tälle uudelle suhteelle tuo tullessaan”.

Myös eteläafrikkalainen Lily Vanquire (12/2006) päättää Kiinaa ylistäviä lukuja pursuavan kirjeensä epäilevämpään sävyyn: ”Lukijat ovat varmasti kanssani samaa mieltä siitä, että elämme mielenkiintoisia aikoja! Mutta kysymys kuuluu, onko tämä kiinnostava aika jättämässä Afrikan yhä kapenevaan marginaaliin?” Geraldo Header (4/2007) Sao Paulosta jatkaa saman kysymyksen pohtimista. Loistavasta kasvustaan huolimatta Kiinan pelitila on brasilialaisen mukaan käymässä todella ahtaaksi, kun Washington kasaa jatkuvia paineita sen talouden vapauttamiseksi. Niinpä lainkaan epätodennäköistä ei olisi asetelma, jossa Kiina pannaan hännystelemään ”lännen finanssihirviöitä” ja Afrikka löytää itsensä hallitsevan valta-akselin äärimmäisestä marginaalista.

5.5 Kovaa ja pehmeää sodankäyntiä

Edellä kuvatun analyysin valossa Kiina esiintyy molemmissa lehdissä pääosin esimerkillisen ihailtavana toimijana. Kiinan varauksetonkaan ihailu ei hävitä yltyviä soraääniä, jotka näkevät Kiinan häikäilemättömänä kolonialistina tai ihmisoikeuksien polkijana. Sekä African Business että New African joutuvat reagoimaan Kiinaa syyllistäviin ja sen intressejä kyseenalaistaviin argumentteihin. Yhden ylistäessä toinen epäilee. Tässä luvussa on tarkoitus vielä erikseen tarkastella, miten tämä poliittisen ja epäpoliittisen värinä suhteutuu teoriataustan näkökulmaan, millä tavoin sillä haastetaan länttä ja mitä se merkitsee vallitsevien valtarakenteiden pysyvyydelle.

Omaehtoisten kehitysmallien korostaminen kertoo emansipatorisesta lähestymistavasta, mikä sinällään tukee konstruktivistista lähtökohtaa vallitsevien rakenteiden paljastamisesta ja niiden haastamisesta. Aineistoon syventyminen osoitti kuitenkin nopeasti, että ihailu vie äkkiä epäpoliittisen puolelle. Se vaikuttaa hallitsevuutensa vuoksi myös ratkaisevasti tapaan, jolla Kiina suhteutetaan Afrikan ulkopuolella muuhun kansainväliseen järjestykseen. Jos itäisen isoveljen ojentamaan käteen tartutaan täysin varauksetta, on myös suhtautuminen Kiinan omiin strategisiin intresseihin väistämättä epäpolitisoivaa.

Heinäkuussa 2006, juhlavuoden puolivälissä, African Business julkaisi teemanumeron Kiinan marssista Afrikkaan. Kasvukykyisiä markkinoita, pitkän aikavälin investointeja sekä suoraa luotonantoa korostavissa artikkeleissa Kiina näyttäytyy suurvaltana, joka materiaalisella kapasiteetillaan haastaa selkeästi lännen edustaman leirin. Suurvallan mahti konkretisoituu Saharan etelänpuoleisessa Afrikassa, mikä yhtenä nopeimmin kasvavista öljyä ja kaasua tuottavista alueista tarjoaa ihanteellisen kohteen kiinalaisille öljy-yhtiöille. Aiheeseen pureutuvissa artikkeleissa todetaan, että kehitys on Afrikan näkökulmasta tervetullutta: Yhdysvalloilla on kokemuksen, rahoituksen ja teknologian takaama etulyöntiasema, mutta kiinalaiset tarjoavat öljylle vastineeksi suoria sijoituksia afrikkalaisten kipeästi kaipaamiin infrastruktuurihankkeisiin. Silminnähtävän elintason kasvun vuoksi luovutaan mieluusti öljykentistä, joiden kontrollointiin Kiinan valtion omistamat yhtiöt usein varmemman vakuudeksi pyrkivät avoimilla markkinoilla käydyn kaupanteon sijasta. Lehden mukaan Kiinan kansallinen öljy-yhtiö CNPC omistaa 40 prosenttia suuremmasta Niilin öljy-yhtiöstä (GNPOC) Sudanissa. Kyseinen yhtiö pumppaa

öljyä noin 700 kilometriä Khartumista lounaaseen sijaitsevalla alueella, josta se kuljetetaan Punaisen meren terminaalin kautta Kiinaan. Sudan on kolmanneksi suurin öljyntuottaja Saharan etelänpuoleisessa Afrikassa, heti Nigerian ja Angolan jälkeen. Kiinan menestys kuitenkin kiteytyy siihen, että se hakee sieltä missä on tilaa: Sudanin tulehtuneet välit Yhdysvaltain kanssa takaavat vastakkaiselle voimalle avoimen pelikentän.

Kiinan kasvun verrattavuus Yhdysvaltoihin jatkuu molemmissa lehdissä läpi aineiston kantavana piirteenä. Kiina ei ole ainoastaan niskuroiva oman kiskonsa kulkija, vaan samanaikaisesti vallitsevan järjestelmän kriteerein kiistaton ja Yhdysvaltoja haastava suurvalta. Raja poliittisen ja epäpoliittisen välillä on tällöin veteen piirretty viiva: Kiinan avaamalla vaihtoehtoisuudella hekumoitsijat perustelevat maan operointia Afrikassa luonnollisena osana vakavasti otettavan suurvallan nousua. Kiinan itseään palveleva ulkopolitiikka ei tästä näkökulmasta poikkea millään tapaa muiden maiden ulkopolitiikasta. Koska kaikilla nousevilla valloilla on tarve strategiseen legitimiteetin turvaamiseen, Kiinakin pyrkii kasvattamaan energiavarantoaan. Katse siirtyy ulkomaisille markkinoille omavaraisen tuotannon käytyä kasvun myötä mahdottomaksi. Päinvastoin toimiminen kielisi kiinalaisten johtajien vastuuttomuudesta. Afrikka on kyseisestä näkökulmasta Kiinan avautumispolitiikan ja kapitalismin kehittämisen luonnollinen ulottuvuus (Taylor 2007, 12).

Kehityksen vaihtoehtoisista ajattelumalleista ammentava näkemys alkaa siis lopulta pönkittää vallitsevan kansainvälisen järjestelmän sisäistä dynamiikkaa. Tällöin alun perin vaihtoehtoisuutensa vuoksi ihailtu kohde puetaan uskottavuutta etsittäessä *status quon* vaatteilla. Esimerkiksi kyseisestä ambivalenssista voidaan nostaa vaikkapa idän lohikäärmeen ja etelän strutsin allegorisesta liitosta kirjoittanut Adama Gaye (ks. luku 5.2 "Miksi odottaa joulupukkia lännestä?"). Haastattelussa Gaye viittaa useaan otteeseen Kiinan rohkeaan ja omaehtoiseen toimintamalliin. Samalla hän tyrmää huolen Afrikan oman tuotannon tukahtumisesta ja pitää kiinalaista tekstiilitehtailua täysin oikeutettuna. Näkemystään hän perustelee viittauksella menneisyyteen, jossa suurvallaksi kehittynyt Japanikin turvasi aggressiivisesti teollista tuotantoaan toisen maailmansodan jälkeen.

Tutkimuksen teoriataustan näkökulmasta African Business sekä useissa tapauksissa myös sen sisarlehti esittävät Kiinan materiaalisen kapasiteetin suhteettoman suurena. Alueellisen turvallisuusteorian mukaan Kiina on tällä hetkellä ennen muuta alueellinen suurvalta, josta

ei sotilaallisen tai taloudellisen kompetenssinsa puolesta ole Yhdysvaltain hegemonian haastajaksi. Buzan & Waever kuitenkin toteavat selvin sanoin, että supervallan hegemoniassa ei ole kyse ainoastaan materiaalisesta ylivoimasta. Supervallan legitimiteetti riippuu olennaisesti siitä, miten hyvin se kykenee ylläpitämään vallitsevien universaalien arvojen legitimiteettiä. (ks. luku 3.1.4 Supervallat, suurvallat ja alueelliset vallat) Buzan painottaa myös toisaalla, että sotilaallisesta ylivoimastaan huolimatta Yhdysvaltain postmoderni hegemonia järkkyy ennen muuta arvojen haastamisen kautta (ks. luku 4.3 Strategian lähtöoletukset ja rajoitteet). Konstruktivistisen turvallisuusteorian mukaan politiikassa on aina kyse mahdollisuudella pelaamisesta. Suurvallan etuna on myös potentiaali, jota supervallan materiaalinen ylivoima ei voi tukahduttaa. Tältä kannalta analysoitu aineisto puhuu lännen kannalta huolestuttavaa kieltä: Kiinalla aatteellinen yliote Afrikan eliitistä, jota se taitavalla politikoinnillaan vahvistaa entisestään.

Asetelman kiteytymänä voidaan tarkastella edellä mainittua Sudanin tilannetta, josta paisunut julkinen debatti paljastaa konfliktin kärjen alta hahmottuvan aatteellisen ristiriidan. Sudan on lännen silmin Afrikan hylkiövaltio *par excellence* (Alden 2007, 124). Yhdysvallat asettaa sille vahvoja sanktioita ja EU kritisoi voimakkaasti veljeilyä kapinallisjoukkoja tukevan hallituksen kanssa. Kiina sen sijaan on ilmaissut avoimesti sekä taloudellisen että poliittisen tukensa tärkeälle kauppakumppanilleen. African Business viittaa Sudaniin tapauksena, joka murentaa kansainvälisen järjestyksen vaikutuspiiriä. Lehden mukaan koskemattomuuspolitiikka on viimeisen vuosikymmenen aikana saanut yhä myönteisempää palautetta Afrikan hallitusten keskuudessa, kun taas läntinen avunantomallin suosio on laskussa. Lännen näkökulmasta kansainvälisen median ja ihmisoikeusaktivistien ajama raivoisa kritiikki on saanut Kiinan varovaisemmaksi ja mahdollistanut näin myös YK:lle vahvemman roolin Darfurissa. Kiinan suosio Afrikassa on kuitenkin saanut myös lännen tarkastamaan linjauksiaan ja suhtautumaan konsensushakuisemmin kilpakumppaniinsa. Chris Alden luonnehtii linjauksen muutosta siteeraamalla Britannian entistä ulkoministeriä Jack Straw'ta (mt. 108). Brittipoliitikon mukaan länsi ei niinkään ole huolissaan siitä tosiasiasta, että Kiina operoi Afrikassa vaan siitä tavasta, jolla jalansijan vahvistaminen tapahtuu. Kiinan ja Afrikan kytkökseen sinänsä on lännellä varaa suhtautua myönteisesti. Darfurin välittömän hädän lievittämiseksi siihen on myös syytä. Joukkoteloitusten ja pakolaisleirien kulisseissa käydään kuitenkin aatteellista sotaa sanankäytön ja menneisyyden tulkinnan tarjoamin asein.

African Business maalaa Kiinaan keskittyvän teemanumeronsa sotaan viittaavilla visioilla. Kiinalaisten öljy-yhtiöiden tuoma kilpailuasetelma perinteisesti lännen hallitsemille kentille ruokkii dramaattista spekulaatiota Afrikan tulevaisuudesta. Lehti vertaa tilannetta kylmän sodan kauteen, jolloin maanosa oli taistelun ja hävityksen runtelema. Tällä kertaa tilanne voi kuitenkin olla toinen: ulkovaltojen kinastelusta huolimatta Afrikka voi selviytyä voittajaksi, jos kiinalaiset ovat valmiita investoimaan vastentahtoisena pidettyihin projekteihin. Tällöin Afrikka hyötyy kasvavien raaka-ainehintojen ohella infrastruktuurinsa kehittymisestä. Taloussodan puhkeaminen voisi näin tasapainottaa sitä harmia, jota sotilaallinen sodankäynti on jättänyt jälkeensä. Sotaa enteilevä profetia saa päätoimittajan muovaamaa jatkoa toisessa artikkelissa:

> (…) thanks in large part to China's inexorable double digit growth, alarm bells have been ringing in London, Paris and Washington. Pundits are already prophesying a new scramble for Africa's resources, pitting the West against a resurgent China. The war of words has already started.
> (African Business 7/2006)

Sanojen sodalla Anver Versi viittaa kynän miekkaan, jolla ”lännen johtavien sanomalehtien raskaan sarjan kolumnistit” sohivat itään ja etelään. Idän vastaiskua ilmentää Pekingin Afrikka-politiikan valkoinen paperi, joka painottaa ”rauhanomaisen yhteiselon viittä periaatetta”, mukaan lukien territoriaalisen kunnioituksen ja intervention tuomitsemisen. Chris Alden (2007, 118) toteaa, että kyseinen tammikuussa 2006 julkaistu pehmytvaltaa painottava paperi sai alkunsa nimenomaan kasvavasta kritiikistä, joka nousi lännen ohella myös Afrikan kansalaisyhteiskuntien taholta. Kiinan imagonkohennuksen huipentumana Alden pitää samana vuonna järjestettyä huippukokousta, josta Kiinan ja Afrikan suhteiden lujittaminen pyörähti toden teolla käyntiin. Mahtipontiset juhlallisuudet marraskuisessa Pekingissä olivat tästä näkökulmasta vasta kulisseista nousseen suuren näytelmän alkusoittoa. Kiinan konkreettinen vaikutusvalta Afrikassa alkaa hahmottua vasta silloin, kun jokapäiväisen elämän kokemuksista nouseva reagointi alkaa hahmottua ylellisen julkisivun ja suureellisten sopimusten takaa. Keskivertoafrikkalaisen mielipide Kiinasta virtaavien liikemiesten toimintatavoista painaa vaakakupissa vähintään yhtä paljon kuin valtiollisella tasolla harjoitettu diplomatia. (mt. 127–128)

Kiinan aktiivinen ponnistelu valtansa julkiseen pehmentämiseen voidaan nähdä maan globaalia statusta vahvistavana voimana. Valtio, joka kuuluu YK:n turvallisuusneuvoston pysyvien jäsenten kerhoon ja istuu samanaikaisesti toivottuna vieraana Afrikan eliitin edustamassa pöydässä, on diplomatian kannalta väistämättä mielenkiintoinen. (Muekalia

2004) Kiinan osallisuus Afrikassa on myös osoittanut maan kyvyn käyttää sekä materiaalista ja sosiaalista voimaansa että potentiaaliaan menestyksekkäästi hyväkseen. Afrikkaa kohtaan Peking on omaksunut kokonaisvaltaisen lähestymistavan, joka lännen tavoin pitää sisällään diplomatiaa, investointien ja kehitysavun kaltaisia rahoitusaloitteita sekä myös rauhanturvatoimintaa ja sotilaallista yhteistyötä. Peking on kuitenkin onnistunut ylittämään lännen omaksumat klassiset rakenteet perustamalla suhteensa historiallisiin ja solidaarisuutta korostaviin siteisiin. (Alden 2007, 35) Gerald Segalin näkemyksen perusteella kyse olisi limusiineihin ja putsattuihin bulevardeihin saakka harkitusta politikoinnista, jossa Peking pyrkii historian tulkinnan avulla lietsomaan tulevan potentiaalinsa voimaa myös omien rajojensa ulkopuolelle. Strategia joka tapauksessa uppoaa Afrikkaan, ja Kiina voi pedata aineellisen menestyksensä sille suotuisien mielikuvien viitalla. African Business tiivistää Kiina-numeronsa sanoman toteamalla yhden artikkelinsa lopussa, että ”Aasian jättiläisen” kerätessä vauhtiaan ”Afrikan tulisi olla halukas toivottamaan kiinalaiset avosylin tervetulleiksi”.

Lähitulevaisuudessa lännen ja idän välillä häämöttävä konflikti on kyseisen numeron aloittamassa tarinassa selviö. Lehdessä päätoimittaja syyttää länttä ”propagandasodasta”, jossa se hyökkää Kiinan Afrikkaan kohdistuvia intressejä vastaan. Argumentaationsa kautta Anver Versi asettuu vastapuolen leiriin käymään samaa sotaa vihollisen asein. Seuraan lyöttäytyy Oxfordista kirjoittava Godfrey Ojwang (2/2007), joka syyttää Bretton Woods -instituutioita ja monikansallisia yrityksiä ”anglosaksisesta tyranniasta” ja vapaan markkinatalouden teorioiden propagoimisesta. Lännen leiri on Pekingin huippukokouksen jälkeen muuttunut ”ulvovaksi susilaumaksi”, joka hätääntyy menettäessään otettaan Afrikasta. Kyseessä on sama retorisen sodankäynnin tapa, joka on tullut jo Segalin ja Kiinan esimerkkien tarkastelun kautta tutuksi. White luonnehtisi tyyliä argumentaatioksi, joka vaatii auktoriteettia suhteessa muihin ja käyttää historian tulkintaa hyväkseen muuttamalla menneisyyden propagandaksi.

Versin maaliskuun 2007 pääkirjoitus (China is good for Africa) on hyvä esimerkki provosoivasta tyylistä, joka pyrkii järjestelmällisesti argumentti kerrallaan haastamaan länsimaisen historiantulkinnan. Päätoimittajan tulkinnassa Afrikan velkataakka on lännen aiheuttama, kansainvälisten rahoitusinstituutioiden politiikka on epäonnistunutta ja pahentanut Afrikan köyhyyttä entisestään. Kritiikki Kiinan suoraviivaista sopimuskäytäntöä kohtaan on ”vanha argumentti”, jota toistellaan ontuvuudesta huolimatta

sitkeästi edelleen. Länsimaat eivät Versin tulkinnan mukaan itse siedä kauppakumppaneiltaan minkäänlaista puuttumista omiin sisäisiin asioihinsa, mutta silti ne vaativat Kiinaa suhtautumaan yliolkaisesti Afrikan valtioiden suvereniteettiin. ”Suvereenit Afrikan valtiot ovat kyllästyneitä kuulemaan, että ne ovat kyvyttömiä hallitsemaan itseään ilman ulkopuolista kontrollia, joka tarjoaa apua kepin ja porkkanan keinoin.” pääkirjoitus haastaa.

Versi pyrkii kirjoituksellaan paitsi särkemään lännen ”menneen imperialistisen ihanuuden” sävyttämät unelmat, myös haastamaan tulkinnan Afrikasta patriarkaalista kuria vaativana lapsena. Aiemmassa Versin argumentaation tarkastelussa kävi ilmi, että Kiinan kohdalla Afrikka asettuu helposti vapaaehtoisen opetuslapsen rooliin. Selitys tähän on kuitenkin selvä: kiinalaiset ovat tervetulleita opettajia, koska he saapuvat mantereelle ylhäisen ja tiukan oppi-isän sijaan tasavertaisena kumppanina. Menneisyyden tulkintatavalla värjäytyvä propaganda kääntyy lännen parjauksesta idän ylistykseen. Myös Kiina on käynyt läpi ulkomaisen kolonisaation – se tietää vallan hyvin, mitä on olla köyhä, mutta nosti siitä huolimatta ”400 miljoonaa ihmistä köyhyydestä kolmessa vuosikymmenessä”. Tälle näkökulmalle on tyypillistä korostaa Kiinan ja Afrikan yhteistä kokemusta historiasta. Segalia mukaillen kyseistä argumenttia voitaisiin kritisoida toteamalla, että Kiinan sotilaspoliittinen historia kiedotaan rauhanomaisuuden loisteliaaseen verhoon. Alden (2007, 135) kyseenalaistaa koko historia-argumentin relevanttiuden toteamalla, että juuri menneisyyden usein raskauttaviksi käyvien kokemusten puute on antanut Pekingille vapaat kädet Afrikan-politiikkansa muotoiluun. Vasta kuluvalla vuosituhannella ilmenneen kehityksen seuraukset asettavat Kiinan poliittisen johdon todelliseen testiin Afrikkaan kohdistuvien siteidensä säilyttämisestä.

Luku 6: POHDINTA

6.1 Tutkimusasetelma ja konstruktivistisen turvallisuusteorian politiikka

Olen käsillä olevassa pro gradu -tutkielmassa keskittynyt arvioimaan Kiinan asemaa ja rajakäyntiä suhteessa vallitsevaan kansainväliseen järjestykseen. Vallitsevalla järjestyksellä tarkoitetaan postmodernia yhteistyöhön perustuvaa valtioidenvälisen toiminnan kenttää, joka on globalisaatioprosessien ja liberaalien arvojen läpäisemä. Operointi tapahtuu sekä teoreettisen että metodologisen viitekehyksen perusteella vallitsevan järjestyksen sisäpuolella. Perspektiivin rajallisuus selittyy viime kädessä oman länsimaisen tutkijanpositioni sekä kielellisten resurssieni rajallisuutena. Merkittävimmän opinahjoni mukaisesti tutkimuksen rakenteeseen ja sisältöön liittyvät valinnat noudattelevat myös jyväskyläläisen politiikan tutkimuksen painotuksia. Tutkielman teoreettisena lähtökohtana on käytetty konstruktivistista turvallisuusteoriaa sekä lähinnä Barry Buzanin ja Gerald Segalin näkemyksiä Kiinan asettamasta haasteesta. Metodologisesti tutkimus nojaa pitkälti Hannah Arendtin ja Hayden Whiten narratiivin politiikkaa painottavaan kontribuutioon. Konstruktivistisen tietoteorian ja narratiivisen tutkimusotteen valinnan kautta on pyritty välttämään yksisilmäisyyksiin sortumista.

Valmiiden vastausten etsimisen sijaan tutkimuksen huomio kohdistui Kiinan maailmanpoliittista asemaa koskevien arvioiden lähtökohtiin. Tavoitteena oli politiikan tutkimuksen ytimeen kuuluva refleksiivisyys, jonka avulla pyrin avaamaan vallitsevien narratiivien taustalla olevia motiiveja. Tarkastelin siten poliittisen luennan avulla paitsi itseäni tutkijana, myös valitsemaani teoriaa sekä sen esittäjiä. Keinona teorian lähtökohtien avaamisessa käytettiin analyysiosuuden mahdollistamaa pelikentän laajentamista: teoriaosuudessa esitettyä Kiinan uhkaa koeteltiin uudessa kontekstissa, joka lähtökohtaisesti asettui Afrikan mantereelle. Kohteen valinnalla halusin kiinnittää huomiota ajankohtaiseen kehitystrendiin, joka viittaa Kiinan ja Afrikan välisen siteen voimakkaaseen vahvistumiseen. Tutkielman aineisto tarkentui Kiinasta esitettyihin konstruktioihin *New African* - ja *African Business* -aikakauslehdissä vuoden 2006 alusta vuoden 2007 puoliväliin.

Tutkielman teoriaosuudessa taottiin analyyttisia työkaluja Kiinasta esitettyjen uhkakuvien purkamiseksi. Uhkan käsitettä tarkasteltiin kielellisenä konstruktiona, jolloin se kiistanalaisuudelle altistuneena solahtaa väistämättä poliittisen alueelle. Uhkien konstruointiprosessia selitettiin turvallistavana puheaktina, joka ulottaa turvallisuutta sivuavan keskustelun sotilaallisen sektorin ulkopuolelle. Tutkimusta voidaan teoriataustansa osalta tarkastella poikkileikkauksena Kööpenhaminan koulukunnan esittämään turvallisuus-käsitykseen. Olen tässä tutkielmassa esittänyt näkemyksen Kööpenhaminan koulukunnasta ainoastaan sen keulahahmojen Barry Buzanin sekä Ole Waeverin näkökulman perusteella. Pro gradu -tutkielman rajallisuuden ja selkeyden säilyttämisen vuoksi olen kuitenkin pitäytynyt tässä ja säästänyt näkökulman laajentamisen aineisto-osuutta varten.

Buzan ja Waever harjoittavat tuotannossaan vahvaa itsereflektiota . Heidän näkemyksensä lähtökohdat tuodaan eksplisiittisesti esille ja valinnat selitetään systemaattisesti auki. Omien, tässä tapauksessa liberaalien arvojen puolustamattomuutta pidetään häpeällisenä. Näkökulman poliittisuuden paljastaminen esitetään vahvuutena - onhan se konstruktivistisen teorian pätevyyden edellytys. Vaikka tässä tutkielmassa käytetyn teorian poliittisuus on osittain jo valmiiksi kirjoitettua, se ei laimenna ulkopuolisen tutkimuksen tarpeellisuutta. Whiten peräänkuuluttamassa tulkinnan politiikassa tutkijoiden tuotokset kuuluvat auktoriteettisen taipumuksensa vuoksi ensisijaisiin huomion kohteisiin.

Konstruktivistista teoriaa uhkaa analyyttinen tehottomuus: kaiken radikaalisti suhteellistava suhtautuminen turvallisuuteen saa tutkimuskohteen liukumaan irrationaalisen aluetta kohti. Ongelma ylitetään tarkkaan harkitun kehikon avulla. Tutkijat turvaavat oman positionsa maailmaa tulkitsevina analyytikkoina sosiaalisia rakenteita koskevan jäykkyyden kautta. Toisin kuin turvallisuuteen, sosiaalisiin suhteisiin sovelletaan ”velttoa konstruktivismia”: identiteettien ja valtiollisen suvereniteetin kaltaiset rakenteet mielletään siinä määrin juurtuneiksi, että ne muodostavat reaalipoliittisen kehikon tutkimukselle.

Buzan ja Waever tarkastelevat kylmän sodan jälkeistä turvallisuussysteemiä regionalistisesta näkökulmasta, joka painottaa alueellisen tason turvallisuuskompleksien keskinäistä dynamiikkaa. Konstruktivistinen perspektiivi hioutuu postmodernin alueellisen turvallisuussysteemin muotoon. Kylmän sodan jälkeinen maailma näyttäytyy tällöin

liberaalien arvojen läpäisemänä. Vallitseva kansainvälinen järjestys merkitsee alueellisessa turvallisuusteoriassa postmodernia kevytvalloista koostuvaa kenttää, joka nojaa keskinäiseen koordinaatioon ja sosialisaatioon. Territoriaalisuus vaikuttaa valtioiden toimintaan edelleen, mutta vahvistuva alueellisuus leimaa toimijoiden käyttäytymistä tilanteessa, jossa globalisaation voimat murentavat moderneja rajalinjoja.

Regionaalisen dynamiikan mukaan Kiinan globaali asema riippuu ennen muuta siitä, miten maa organisoi itsensä sisäisesti ja suhteessa lähiympäristöönsä. Buzan arvioi Gerald Segalin provokaation pohjalta analyyttisesti Kiinan mahdollisia kehityspolkuja tulevaisuudessa. Buzanin näkemyksen mukaan Kiina voi haastaa vallitsevia valta-asetelmia yhtäältä materiaalisten ja toisaalta sosiaalisten voimien kautta; supervallan asema perustuu materiaalisen kapasiteetin ohella arvojohtajuuteen. Näin ollen Kiina voi kehitysmaanakin murentaa Yhdysvaltain johtamaa liberaalia ja unilateraalia järjestelmää. Se voi pelata Yhdysvaltain virheet omaksi edukseen tai vaihtaa yksinapaisuuden kaksinapaisuuden konstruoinniksi.

Konstruktivistinen perspektiivi ei missään nimessä pyri sulkemaan pois vaihtoehtoisten kehitysmallien mahdollisuutta. Vaikka pluralistisuutta painottava näkökulmakaan ei voi olla täysin arvoista vapaa, analyyttisyys edellyttää kykyä irtaantua omista lähtökohdista. Buzan on käyttänyt paljon aikaa kritisoidakseen kansainvälisten suhteiden tutkimusta leimaavaa länsikeskeisyyttä (vrt. Buzan 2004b). Kiinan autoritaarisen ei-liberaalin kehitysmallin kritisoiminen sinällään voidaan tulkita osoitukseksi analyyttisesta yksisilmäisyydestä. Segal itse asiassa sortuu epäanalyyttiseen suuntaan hyökätessään Kiinaa vastaan voimakkaalla provokaatiollaan, jonka mukaan ei-liberaalit järjestykset johtavat vain traagisiin seurauksiin ja Kiinan varakkuus perustuu länsimaiseen riippuvuuteen. Buzan pehmentää edesmenneen kollegansa argumentteja toteamalla, että tämä ehkä onnistui aliarvioimaan potentiaalin merkitystä maailmanpolitiikassa. Segal painottaa kyllä toisaalla, että Kiina on onnistunut ratsastamaan kyseenalaistamattomalla potentiaalillaan. Näin ollen Kiina ei uhkaa konkreettisilla saavutuksillaan, vaan ennen muuta ovelalla politikoinnillaan, joka saa ulkovallat nöyristelemään sen edessä. Tulevaisuuden sisältämä potentiaali sinällään on Buzanin tulkinnan mukaan aina politiikan keskiössä. Kaikki taitavat toimijat käyttävät sitä hyväkseen. Kyseenalaistamattoman ilmapiirin leviäminen ja sen levittäminen sotii kuitenkin konstruktivismin lähtökohtia vastaan.

Kiinan toimintamallin kritiikki tähtää juuri julkista debattia leimaavien ylilyöntien sekä päätöksenteon epäpoliittisten tendenssien purkamiseen. Panoksena on kuitenkin muutakin. Buzan esittää yhdessä Segalin kanssa hämmentävän voimakkaan teesin aggressiivisen ja nationalistisen Kiinan rajoittamisesta ”toisen vuosituhannen suurimman haasteen” hillitsemiseksi. Se, miksi Buzan niin voimallisesti yhtyy ”liberaalin osallistamisen ja realistisen rajoittamisen” strategiaan, kertoo omalta osaltaan regionaalisen turvallisuusteorian perusteista. Alueellisesti dominoiva, aggressiivinen ja nationalistinen Kiina asettaa vakavan haasteen koko teorian legitimiteetille. Kiinalainen malli ei polje ainoastaan liberaaleja arvoja tai tukahduta poliittista ajattelua, vaan se toimii myös alueellisen turvallisuussysteemin dynamiikasta piittaamatta.

Teoriaan sisältyvä politiikka ohjaa siis hyvin monisyisellä tavalla tutkijoiden valintoja sekä argumentteja. Juuri tämä huomio osoittaa tutkimusasetelman otollisuuden: analyyttisetkin selitysmallit ja toimintaohjeet väistämättä läpäisevä poliittisuus edellyttää luotettavan arvioinnin kannalta kontekstin laajentamista. Pelkkä tutkijoiden harjoittama itsereflektio ei perusteellisenakaan riitä takamaan oman näkökulman legitimiteettiä. Tutkimukseni tarkoituksena on ollut selvittää Kiinan kansainväliselle järjestykselle asettaman haasteen luonnetta yhtäältä sen esittäjien ja toisaalta Afrikkaan keskittyvien aikakauslehtien kannalta. Aineisto puhuu omaa kiehtovaa kieltään: autoritaarisella ei-liberaalilla kiinalaisella maailmanjärjestyksellä, joka ei noudattele alueellisen koordinaation dynamiikkaa, on todellista kysyntää Afrikassa.

6.2 *New African* ja *African Business* teoriataustan suhteellistajina

Aineiston valintaan liittyneet ongelmat viittaavat paitsi tutkimuskohteeseen sisältyvään politiikkaan, myös oman tutkijanpositioni rajoitteisiin. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa aineiston rajaukseen liittyvät tekijät on väistämättä otettava huomioon. Käytännössä Afrikan näkökulmaa kattavasti edustava aineisto on jo sinällään mahdoton ajatus. Valittu aineisto heijastaa ainoastaan kapean panafrikkalaisen eliitin näkemyksiä Kiinasta. Sitä voidaan Afrikan yhtenäisyyttä painottavasta näkökulmasta huolimatta hyvällä syyllä pitää vallitsevan kansainvälisen järjestyksen puitteissa operoinnin jatkeena.

Englanninkielisinä ja vauraille kuluttajille suunnattuina julkaisuina lehdet vahvistavat jo lähtökohtaisesti koloniaalisia valtasuhteita.

Position rajallisuudesta huolimatta analyysi palveli varsin toimivasti tutkimuksen narratiivista luonnetta. Aineisto avasi Afrikkaan liittyvien heikkojenkin linkkien kautta väistämättä ulottuvuuden, joka paljasti näyttävästi läntisiin näkökulmiin sisältyvän poliittisuuden. Päänavaus Afrikan suuntaan tarjosi paljon muutakin. Kiinan ja Afrikan välillä vallitseva väylä on vahvistunut huimaavasti vasta aivan viime vuosina. Siksi sen tutkiminen tai siitä keskustelu on sekä lännessä että Afrikassa vasta nousemassa agendalle. Nousevaa trendiä heijastaa osaltaan se, että New African - ja African Business -lehdissä Kiinaa koskevien mainintojen määrä on vuosituhannen vaihteesta kasvanut räjähdysmäisesti. Ehkä juuri tuon tuoreuden tuomien mahdollisuuksien ja uusien näkökulmien vuoksi aiheen käsittely tässä tutkimuksessa osoittautui niin antoisaksi.

Analyysiosuutta ohjasi kysymys aineiston Kiinasta esitettyjen narratiivien luonteesta. Havainnot suhteutettiin luonnollisesti teoriaosuudesta nousevaan näkökulmaan. Kiinasta konstruoitujen narratiivien luokittelu kertoo väistämättä jotain Kiinan ja Afrikan keskinäisistä suhteista. Aineisto rajattiin tietoisesti diplomaattisia suhteita juhlistavan vuoden ympärille. Lähtöoletuksena oli, että Pekingin huippukokous marraskuussa 2006 kirvoittaisi keskustelua Kiinan asemasta maailmanpolitiikan pelikentällä. Reagointi huippukokoukseen näkyi selkeästi sekä kirjeissä että lehtien varsinaisessa sisällössä. Asiasta kirjoitettiin myös analysoitavien raamien ulkopuolella: African Business käsitteli aihetta uutisartikkeleissaan. Kiinaan liittyvien aiheiden skaala vaihteli lainanannosta lannoitteisiin ja turismista tekstiilien tuontiin. Näkökulma oli molemmissa lehdissä äärimmäisen korostuneesti Kiina-myönteinen. Samaan kustannusyhtiöön kuuluvien ja pitkälti yhteisellä agendalla operoivien aikakauslehtien jyrkkä ero keskustelun määrässä oli yllättävää: African Business käsitteli Kiinaa kymmenkertaisesti sisarlehteään useammin, vaikka New African käytiin läpi puoli vuotta pidemmältä ajanjaksolta. Eroa selittävänä tekijänä voidaan pitää African Business -lehden päätoimittajaa, joka osallistui silmiinpistävän aktiivisesti Kiinaan liittyvien teemojen tuottamiseen.

Kiinan kasvava valta perinteisesti lännen takapihana tunnetulla mantereella asettaa afrikkalaiset kriittisen kysymyksen eteen: estääkö vai edesauttaako Kiina Afrikan kehitysnäkymiä? Aineistosta nousseiden havaintojen perusteella kyse on

molemminpuolisesta hyötysuhteesta. New African ja African Business perustelevat Kiinasta saatua hyötyä ennen muuta Afrikkaan suuntautuvien suorien ja pitkän aikavälin investointien kasvulla. Kiinan mahdollistama kehitystrendi on kansainvälisen yhteisön ehdollistaman avun ja velkataakkojen kuormittamalle mantereelle kuin rehti kädenojennus hukkuvalle. Pyyteettömän avuntarjoajan rooliin Kiinan ei tarvitsekaan asettua, mutta se ottaa Afrikan tarjoamista raaka-aineista hyödyn irti reilun pelin hengessä.

Kiinasta kerrotun menestystarinan rinnalla kulkee lännen arvovaltatappion varjo. Väsymys entisten siirtomaaisäntien paternalistiseen vallankäyttöön tekee ilmapiirin suotuisaksi ulkopolitiikan uusille toimijoille. Kiinan autoritaarinen ja suvereniteettia kunnioittava toimintatapa istuu liberaalia mallia huomattavasti paremmin afrikkalaisen hallintojärjestelmän perinteeseen. Aineistosta erottui kolme teemaa, jotka kuvastavat Kiinan ja Afrikan keskinäistä suhdetta. Ensimmäinen teema rakentuu oppilaan ja opettajan väliseksi asetelmaksi. Toinen teema korostaa Kiinan kohtelevan Afrikkaa kuin vertaistaan. Nämä kaksi selkeästi dominoivaa ulottuvuutta sekoittuivat argumentoinnissa keskenään ja oikeuttivat Kiinalta myös isällisten otteiden harjoittamisen. Kolmas, selkeästi marginaaliin jäävä teema heijastaa varauksellisuutta ja pelkoa uudesta kolonialismin aallosta. Lähinnä kirjeissä esiintyneet argumentit epäilivät Kiinan nousevan joko suvereenina toimijana tai osana lännen leiriä uudeksi isännäksi, joka vahvistaa entisestään Afrikan alistettua asemaa.

Afrikkaan sovellettuna Kiinan suoraviivainen ja bilateraali strategia osoittautui aineiston perusteella paikoin hyvinkin onnistuneeksi. Modernin valtion metodi puree, kun kohteena ovat premodernit valtarakenteet. Molemminpuolista hyötysuhdetta vastaan kohdistuu kuitenkin paineita usealta suunnalta. Buzan ja Segal selittäisivät jännitteisyyttä postmodernin vaikutuksella, jolta modernien toimijoiden välinen operointi ei globalisaatioprosessien läpäisemässä maailmassa voi välttyä. Modernien rakenteiden vuotavat liitoskohdat olivat aineistossa väistämättä läsnä. Vaikka yksityinen sektori myötäilikin usein valtiollisten toimijoiden linjaa, kansalaisyhteiskunnasta nousevia soraääniä oli vaikea sivuuttaa. Myös Buzanin ja Segalin korostama Kiinan sisäinen hajaannus puhutti kritiikin esittäjiä. Hallinnon legitimiteetin mureneminen kotimaassa syövyttää Kiinan Afrikka-suhteiden menestystä. Kuinka paljon Kiina pystyy antamaan apua, lainoja ja lääkäreitä, kun vastaavia ongelmia kohdataan kotona? Jos nousevat sosiaaliset protestit toimivat jonkinlaisena indikaattorina, Pekingin voidaan katsoa kärsivän vakavasta sosiaalisesta stabiliteettikriisistä (Naidu 2007, 43).

Analyysin tuloksia voidaan tarkastella kahden eri ulottuvuuden kautta. Tutkimuksen lähtökohtien vuoksi ensiksi on syytä arvioida narratiiveja luovan argumentaation poliittisuutta. Toisekseen huomio kohdistuu havaintojen ja teorian suhteeseen. Millaisen haasteen Kiina asettaa vallitsevalle kansainväliselle järjestykselle aineiston näkökulmasta ja mitä havainnot kertovat regionaalisen turvallisuusteorian relevanttiudesta?

Kiinasta esitettyjen narratiivien rakenne oli aineistossa lähtökohtaisesti politisoivaa. Kiina edusti vaihtoehtoista ei-liberaalia kehitysmallia, joka esimerkillään haastoi vallitsevien valtarakenteiden epäkohtia. New African -lehdessä argumentaation politisoivaa otetta edesauttoi myös artikkelien maakohtaista tarkastelua korostava rakenne. Illuusio homogeenisesta Afrikasta avautui vaihtoehtoisten suhtautumistapojen kirjolle. Kun Kiina miellettiin ihanteelliseksi roolimalliksi, argumentointi johti varauksettoman ihailun kautta nopeasti epäpoliittisen alueelle. Kiinan edustama malli alkoi näyttäytyä ainoana oikeana esimerkkinä. Tällöin unohdetaan, että sekä Kiinan tuotantorakenteen erilaisuus että maailmankaupan pelisääntöjen muutos estävät Afrikkaa seuraamasta Kiinan avaamaa kehityspolkua sellaisenaan (Laaksonen & Kniivilä 2007). Epäpoliittinen aspekti kiinnittyi aineistossa kiinnostavalla tavalla myös poliittisuuden ohjaamaan argumentointiin: Kiinan omaehtoista toimintaa oikeutettiin luonnollisena osana liberaalin suurvallan kriteerejä. Kiinan nähtiin toimivan juuri niin kuin kunnon suurvallan kuuluukin, ja maata myös ihailtiin vallitsevan järjestelmän kompetenttina osana. Kyseinen seikka heijastaa Afrikan ja lännen riippuvuussuhteen vahvuutta. Heikoilla valtioilla ei ole varaa eikä mahdollisuuksia yksiselitteisen omaehtoiseen sooloiluun.

Argumentaatiota hallitseva epäpoliittisuus selittyy tulkintojen taustalla olevien motiivien kautta. Koska aineistoksi valittujen aikakauslehtien intressinä on investointien houkuttelu Afrikkaan, menneisyys kääntyy argumentaatiossa helposti propagandaksi. Vaikka aineisto ei ilmaisekaan tukevansa suoranaisesti jotakin poliittista kantaa, on sitä ohjaava poliittisuus niin ilmeistä, että White olisi ehkä sivuuttanut tulkinnan politiikkaan kohdistuvan analyysin suosiolla.

Molemmissa lehdissä Kiina esiintyi menestyneen oman tiensä kulkijan ohella kiistattomana suurvaltana, joka lännen on otettava vakavasti. Aineistossa näyttäytyvä Kiina siis uhkaa vallitsevia valtarakenteita kahdella tapaa: sekä potentiaalillaan että todellisella

kapasiteetillaan. Näin ollen aineisto esittää Kiinan vielä alueellisen turvallisuusteorian mukaista haastetta kovemmaksi, sillä se rinnastaa maan Yhdysvaltoihin myös materiaalisten voimien suhteen. Kiina miellettiin kiistatta lähitulevaisuuden supervallaksi, mutta uhkan sijaan idästä nouseva jätti puettiin pelastajan vaatteisiin. Buzanin ja Segalin esittämän teesin kannalta on huolestuttavaa, että analysoidun aineiston perusteella Kiinalla on aatteellinen yliote Afrikan eliitistä. Toisaalta läpikäydyn tutkimuksen pohjalta voidaan perustellusti väittää, että ei-valtiolliset toimijat määrittävät viime kädessä suhteen kohtalon. Eliittiä edustavien lehtien valinta Afrikan edustamiseen sotii jo sinällään alueellisen turvallisuusteorian globalisaatio-käsitystä vastaan.

Buzanin ja Waeverin näkemyksen mukaista territoriaalisuuden hallitsemaa globaalia turvallisuussysteemiä ja sen alueellisia painotuksia aineiston argumentaatio ei sinällään onnistu kumoamaan. Tutkijat ovat itse omistaneet laajalti empiriaa globalisaatiota vastaan hyökkäävän turvallistamisen tutkimiseen (vrt. Buzan & Waever 2003, 13). Tapauskohtaisten tarkastelujen tulosten mukaan globaali turvallisuusdynamiikka ja sen alueellinen painotus säilyvät vahvana. Etäisyyksiä tuhoavien globaalien uhkien kasvussa, absoluuttisen vallan kasautumissa tai globalisaatiota haastavien näkökulmien nousussa on kyse hitaista, pinnallisista tai marginaalisista muutoksista. Vaikka näkemystä on vaikea kumota, tutkijat myöntävät itsekin, että sitä horjutetaan kaiken aikaa. Kiinan kontribuution voima perustuu siihen, että se entisenä kiinteitä rajoja kaihtaneena imperiumina yksinkertaisesti rikkoo turvallisuuden territoriaalista dynamiikkaa. Keisarillisen ajan Kiinassa näkemys kansainvälisistä suhteista oli lahjusten, kaupankäynnin ja aseiden ohjailema hierarkia. Westfalenilaista suvereenien valtioiden yhteistyöhön nojaavaa järjestelmää voidaankin pitää keinotekoisena Aasiassa. (Buzan & Waever 2003, 181)

Oman alueensa ulkopuolelle astuessaan Kiina ei kuitenkaan voi välttyä territoriaalisuuden tai postmodernin vaikutuksilta. Afrikassa Kiina kohtaa äärimmäisen otollista maaperää vaikutuspiirinsä laajentamiseen. Läntisen kolonialismin kahleiden seurauksena Afrikka on kuitenkin pelikenttä, joka reagoi äärimmäisen herkästi kansainvälistä järjestystä hallitseviin voimiin. Läntinen malli kansainvälisten suhteiden rakenteesta on epäilemättä keinotekoinen myös Afrikassa, mutta sitä vastaan kamppailu on kompleksisen riippuvuussuhteen vuoksi hankalaa.

6.3 Jatkotutkimuksen mahdollisuuksia

Tutkielman päätännössä huomio jää kiinnittyneeksi Kiinan ja Afrikan suhteeseen. Tutkimukseni pohjalta heränneitä ajatuksia kootessani väitän, että tätä kysymystä tullaan pohtimaan yhä kasvavien resurssien voimin tulevaisuudessa. Jatkossa keskittäisin itse tutkimuksen painopisteen kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan, joka huomioi myös ei-valtiolliset toimijat sekä Kiinassa että Afrikassa.

Laajemmassa mittakaavassa avoimeksi jää myös kysymys liberaalien demokraattisten ja ei-liberaalien autokraattisten markkinatalouksien kasvavasta jännitteestä. Globalisaation rajoja murtavat voimat ovat hallitsevia, mutta eivät välty jatkuvalta koettelulta. Alueellinen turvallisuusteoria pitää pintansa, mutta natisee liitoksistaan siinä missä muutkin kompleksista maailmaa tulkitsevat mallit. Kysymys liberalismin ja autokratian tulevaisuudesta on nousemassa julkiselle agendalle lännessäkin, mutta keskustelua käydään lähinnä päättäjien ja tutkijoiden ohuessa marginaalissa. Kiinan edustama kehitysmalli ei ole vääristynyt vinouma tai tuhoon tuomittu marxilainen jäänne, vaan se saa aitoa kannatusta sub-globaalin tason dynamiikassa. Kiinan ohella myös Venäjän ”ohjattu demokratia” on palvellut regiiminä, joka haastaa perinteisen liberaalin demokratiakäsityksen taloudellisen menestyksen edellytyksenä. Autokraattisella regiimillä voi olla myös kansan hiljainen tuki takanaan, vaikka se ei takaakaan hallituille liberaalin ideologian mukaista poliittisten oikeuksien kirjoa. Tämän myöntäminen ei tarkoita sokeutta ongelmille, joihin Arendt seuraavalla tavalla viittaa:

> The calamities of action all arise from the human condition of plurality (...) The most obvious salvation from the dangers of plurality is mon-archy, or one-man-rule, in its many varieties, from outright tyranny of one against all to benevolent despotism and to those forms of democracy in which the many form a collective body so that the people "is many in one" and constitute themselves as a "monarch".
> (Arendt 1998, 221)

Lainaus osoittaa, että Arendtin varoittama totalitarismin uhka on regiimistä riippumatta läsnä. Sortuma epäpoliittiseen päätöksentekoon on mahdollinen sekä liberaalissa että autoritaarisessa systeemissä. Oman position sidoksista etääntyminen kuitenkin auttaa ymmärtämään muualla omaksuttuja toimintamalleja.

LÄHTEET

Alden, Chris. 2007. China in Africa. London: Zed Books Ltd.

Arendt, Hannah. 1998. The Human Condition. Chicago (III.): The University of Chicago Press.

Arendt, Hannah. 2002. Vita activa: ihmisenä olemisen ehdot. Tampere: Vastapaino.

Beck, Ulrich. 1991. Politik in der Risikogesellschaft. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Beck, Ulrich. 1998. Was ist Globalisierung? Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Beck, Ulrich. 1999. Mitä globalisaatio on? : virhekäsityksiä ja poliittisia vastauksia. Tampere: Vastapaino.

Bernstein, Richard & Munro, Ross H. 1997. The Coming Conflict with China. New York: Alfred A. Knopf.

Bird, S. Elisabeth & Dardenne, Robert W. 1988. Myth, Chronicle, and Story: Exploring the Narrative Qualities of News. Teoksessa: Carey, J.W. (toim.) Media, Myths, and Narratives: Television and the Press. Newbury Park, California: SAGE Publications. 67-86.

Breslin, Shaun. 2004. China in the Asian economy. Teoksessa Buzan, B. & Foot, R. (toim.) Does China matter? A Reassessment: Essays in Memory of Gerald Segal. London: Routledge. 107-123.

Buzan, Barry. 1991. People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era. Boulder: Lynne Rienner.

Buzan, Barry. 2004a. Conclusion: How and to whom does China matter? Teoksessa Buzan, B. & Foot, R. (toim.) 2004. Does China matter? A Reassessment: Essays in Memory of Gerald Segal. London: Routledge. s. (143-164)

Buzan, Barry. 2004b. From international to world society? English School Theory and the Social Structure of Globalisation. Cambridge: Cambridge University Press.

Buzan, Barry, Kelstrup, M., Lemaitre, P. & Waever, Ole. 1993. Identity, Migration and the New Security Order in Europe. London: Pinter.

Buzan, Barry & Segal, Gerald. 1996. The Rise of "Lite" Powers. A Strategy for the Postmodern State. *World Policy Journal* Fall 1996.

Buzan, Barry, de Wilde, Jaap & Waever, Ole. 1998. Security. A New Framework for Analysis. Colorado: Lynne Rienner.

Buzan, Barry & Foot, Rosemary (toim.) 2004b. Does China matter? A Reassessment: Essays in Memory of Gerald Segal. London: Routledge.

Buzan, Barry & Wæver, Ole. 2003. Regions and Powers. The Structure of International Security. Cambridge : Cambridge University Press.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Freedman, Lawrence. 2004. China as a global strategic actor. Teoksessa Buzan, B. & Foot, R. (toim.) Does China matter? A Reassessment: Essays in Memory of Gerald Segal. London: Routledge. 21-36.

Fukuyama, Francis. 1989. The End of History: Francis Fukuyama Senses An Imminent Worldwide Triumph for Liberal Democracy. *The Independent*, 20.9.1989.

Gill, Bates. 2004. China as a regional military power. Teoksessa Buzan, B. & Foot, R. (toim.) Does China matter? A Reassessment: Essays in Memory of Gerald Segal. London: Routledge. 124-142.

Goodman, D. S. G. 2004. China in East Asian and world culture. Teoksessa Buzan, B. & Foot, R. (toim.) Does China matter? A Reassessment: Essays in Memory of Gerald Segal. London: Routledge. 71-86.

Harris, Stuart. 2004. China in the global economy. Teoksessa Buzan, B. & Foot, R. (toim.) Does China matter? A Reassessment: Essays in Memory of Gerald Segal. London: Routledge. 54-70.

Heikkinen, Hannu L.T. 2001. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hyvärinen, Matti. 2004. Eletty ja kerrottu kertomus. *Sosiologia* 4/2004. 297-309.

Huntington, Samuel P. 1993. The Clash of Civilizations? *Foreign Affairs* Summer 1993.

Kagan, Robert. 2006. League of Dictators? Why China and Russia Will Continue to Support Autocracies. *The Washington Post*, column 30.4.2006.

Kagan, Robert. 2007. End of Dreams, Return of History. *Policy Review* Aug/Sept 2007.

Kalela, Jorma. 1993. Aika, historia ja yleisö. Kirjoituksia historiantutkimuksen lähtökohdista. Turku: Turun yliopisto.

Kantola, Anu. 1996. Tri Otsoni ja Mr Kasvihuone. Mediapaniikkeja modernin kauhun rajoilta. Teoksessa: Luostarinen H., Kivikuru, U. & Ukkola, M. Sopulisilppuri: mediakritiikin näkökulmia. Lahti: Heksingin yliopiston Lahdentutkimus- ja koulutuskeskus. 157-176.

Karvonen, Erkki. 1998. Ihminen ja kulttuuri eli robinsonit asfalttiviidakossa. Teoksessa: Kivikuru, U. & Kunelius, R. Viestinnän jäljillä. Näkökulmia uuden ajan ilmiöön. Helsinki: WSOY. 29-40.

Kim, S. 2004. China in world politics. Teoksessa Buzan, B. & Foot, R. (toim.) Does China matter? A Reassessment: Essays in Memory of Gerald Segal. London: Routledge. 37-53.

Korhonen, Pekka. 1999. Nousukkaan ja aristokraatin rajat. *Kosmopolis* 2/1999.

Kristeva, Julia. 2000. Hannah Arendt: Life is a Narrative. Toronto: University of Toronto Press.

Kytömäki, Juha. (toim.) 1991. Joukkoviestinnän kertomukset ja vastaanotto. Helsinki: Gaudeamus.

Laaksonen, Kalle & Kniivilä, Matleena. 2007. Kiina – noste vai uhka Afrikan kehitykselle? *Kehitys* 3/2007. 10-11.

Lehmann, Jean-Pierre. 2004. China and the East-Asian politico-economic model. Teoksessa Buzan, B. & Foot, R. (toim.) Does China matter? A Reassessment: Essays in Memory of Gerald Segal. London: Routledge. 87-106.

Luostarinen, Heikki. 1998. Vahvojen asialla? Julkisuuden hallinnan mekanismit ja journalismin itsenäisyys. Teoksessa: Kivikuru, U. & Kunelius, R. Viestinnän jäljillä. Näkökulmia uuden ajan ilmiöön. Helsinki: WSOY. 189-206.

Medeiros, Evan S. & Fravel, Taylor. 2003. China's New Diplomacy. *Foreign Affairs*, Nov/Dec 2003.

Melber, Henning (toim.) 2007. China in Africa. Nordiska Afrikainstitutet 2007. *Current African Issues* No 35. 41-45.

Muekalia, Domingos Jardo. 2004. Africa and China's strategic partnership. *African Security Review* 13(1) 2004.

Mykkänen, Pekka. 2004. Kiina rynnistää huipulle. Helsinki: Nemo.

Naidu, Sanusha. 2007. China-African Relations in the 21st Century: A ”Win-Win” Relationship. Teoksessa: Melber, H. (toim.) China in Africa. Nordiska Afrikainstitutet 2007. Current African Issues No 35. 41-45.

Nyyssönen, Heino. 2008. Hayden White ja historian tulkinnan politiikat. Teoksessa: Lindroos, K. & Soininen, S. (toim.) Politiikan nykyteoreetikot. Gaudeamus: Helsinki. (tulossa)

Palonen, Kari & Parvikko, Tuija (toim.) 1993. Reading the Political: exploring the margins of politics. The Finnish Political Science Association (Helsinki): Tiedekirja.

Polkinghorne, Donald E. 1988. Narrative Knowing and the Human Sciences. Albany: State University of New York Press.

Segal, Gerald. 1982. An Introduction to the Great Power Triangle. Teoksessa: Segal, G. (ed.) The China Factor. London: Croom Helm.

Segal, Gerald. 1994. China's Changing Shape. *Foreign Affairs* May/Jun 1994, Vol. 73 Issue 3. 43-58.

Segal, Gerald. 1996. The Giant Wakes. *Harvard International Review* Spring 1996, Vol. 18 Issue 2. 26.

Segal, Gerald. 1998. Speak Plainly to the Paper Tiger. *New Statesman* 04/17/98, Vol 127 Issue 4381. 28.

Segal, Gerald. 1999a. Asia and Pacific. *International Affairs*, Book Review Jan 1999, Vol. 75 Issue 1. 187

Segal, Gerald. 1999b. Does China Matter? *Foreign Affairs* (78:5) Sept/Oct 1999.

Stiglitz, Joseph, E. 2006. Making Globalization Work. New York (N.Y.) London : W.W. Norton & Co.

Talvensaari, Leena. 2006. Kahdenvälisistä suhteista monikansallisiin instituutioihin. Kiinan valtiokäsitys kansainvälisen yhteisön kontekstissa. Pro gradu –työ: Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, valtio-oppi.

Tammi, Pekka. 1992. Kertova teksti: esseitä narratologiasta. Helsinki: Gaudeamus.

Taylor, Ian. 2007.Unpacking China's Resource Diplomacy in Africa. Teoksessa: Melber, H. (toim.) China in Africa. Nordiska Afrikainstitutet 2007. Current African Issues No 35. 10-25.

Väyrynen, Raimo. 2007. Turvallisuutta ja turvallisuuspolitiikkaa. *Kaleva*, 28.9.2007

White, Hayden. 1973. Metahistory: The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe. Baltimore, Md. : John Hopkins University Press.

White, Hayden. 1981. The Value of Narrativity in the Representation of Reality. Teoksessa: Mitchell, W.J.T. On Narrative. Chicago and London: The University of Chicago Press. 1-23.

White, Hayden. 1987. The Content of the Form. Narrative Discourse and Historical Representation. Baltimore, Md. : John Hopkins University Press.

Yahuda, M. B. 2004. Gerald Segal's Contribution. Teoksessa: Buzan, B. & Foot, R. (toim.) 2004. Does China matter? A Reassessment: Essays in Memory of Gerald Segal. London: Routledge. 1-10.

Elektroniset lähteet:

European Security Stategy. A Secure Europe in a Better World. Council of the European Union. Brussels, December 2003.
Saatavilla osoitteesta: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>
[Viitattu 14.4.2007].

Häkämies, Jyri. 2007. Finland: similar yet different. Saatavilla osoitteesta: <http://www.defmin.fi/index.phtml?663_m=3335&l=en&s=270> [Viitattu 20.1.2008]

Korhonen, Tapio. 2004. Kiinan rahoitusjärjestelmän nykytila ja näkymät. Suomen Pankki. Siirtymätalouksien tutkimuslaitos. BOFIT Online 2004 No. 10. Saatavilla osoitteesta: <http://www.suomenpankki.fi/bofit/tutkimus/tutkimusjulkaisut/online/2004/bon1004.htm> [Viitattu 6.11.2007]

OECD. 2006. The Rise of China and India. What's in it for Africa? (Goldstein, A., Pinaud, N., Reisen, H. & Chiaobao, C.) Development Centre Studies. OECD Publishing. Saatavilla osoitteesta: <http://www.ony.unu.edu/seminars/2006/whatsinitforafrica/oecdreport.pdf> [Viitattu 31.10.2007]

White Paper on China's National Defence. 2002. Saatavilla osoitteesta: <http://english.people.com.cn/features/ndpaper2002/nd1.html> [Viitattu 1.11.2007]

Empiirinen kohdeaineisto:

African tourism in brief. *African Business*, Cover Story Mar 2007

Akomolafe Femi. 6/2006. No one is laughing at the Asians anymore. *New African* Jun 2006.

Atnaïzo, Yves Ekoué. 3/2007. China-Africa. A Win-Win Strategy. *African Business*, letter Mar 2007.

China is good for Africa. *African Business*, editorial Mar 2007

Dingle, Ceri. 7/2007. Aid and responsibilities. *African Business*, letter Jul 2007.

Fertilisers - food for a hungry earth. *African Business*, editorial Dec 2006

de Figueiredo, Antonio. 7/2006. China and Angola - too soon to tell. *New African* Jul 2006.

Ford, Neil. 7/2006. Oil: Economic war for African loyalties begins. *African Business*, Cover Story Jul 2006.

Ford, Neil & Devin Tom. 4/2007. South Africa still reigns supreme. *African Business*, Cover Story Apr 2007.

Header, Geraldo. 4/2007. The China option. *African Business*, letter Apr 2007.

Hail the small-scale entrepreneur. *African Business*, editorial Oct 2006.

In brief: Zimbabwe. *New African*, Jul 2006.

Is China Africa's best friend? *African Business*, editorial May 2006.

Kabukuru, Wanjohi. 6/2006. Look east my son. *New African* Jun 2006.

Loh, Stephen E K. 5/2007. China good for Africa. *African Business*, letter May 2007.

Ojwang, Godfrey. 2/2007. Get rid of Bretton Woods institutions. *African Business*, letter Feb 2007.

Romann, Alfred. 12/2006. Go East My Son. *New African* Dec 2006.

Reform World Bank, IMF. *African Business*, editorial Feb 2007.

Sainsbury, Brendan. 12/2006. Angola - a giant awakes. *New African* Dec 2006.

Sanchez, Pablo. 12/2006. East is east, west is... *African Business*, letter Dec 2006.

The lesson of China. *African Business*, editorial Jul 2007.

Vanquire, Lily. 12/2006. Is globalisation taking hold? *African Business*, letter Dec 2006.

Versi, Anver. 7/2006a. A meeting of minds - and needs. *African Business*, Cover Story Jul 2006.

Versi, Anver. 7/2006b. Do's and do'nts of doing business in China. *African Business*, Cover Story Jul 2006.

Versi, Anver. 12/2006. Africa launches green revolution. *African Business*, Cover Story Dec 2006.

Versi, Anver. 6/2007. Donald Kaberuka: Africa's unique window of opportunity. *African Business*, Cover Story Jun 2007.

Williams, Stephen. 5/2007. China's time is right. *New African* May 2007.

Yedder, Omar Ben. 10/2006. Namibia: President Pohamba Speaks. *New African* Oct 2006.